EXERCIȚII DE SINTAXĂ

SILVIU GH. CONSTANTINESCU

editura
științifică
și
enciclopedică

SILVIU GH. CONSTANTINESCU

EXERCIȚII DE SINTAXĂ

Editura științifică și enciclopedică
București. 1977

PREFAȚA

Cartea de față se adresează cititorilor care studiază gramatica limbii române, oferindu-le posibilitatea de a-și consolida cunoștințele de sintaxă și, implicit, pe cele de morfologie, prin rezolvarea exercițiilor cuprinse în paginile ei.

Scopul pe care l-am urmărit este, pe de o parte, asigurarea corelației permanente între noțiunile teoretice, însușite în cadrul orelor de limbă română, și exercițiile practice, iar pe de altă parte, realizarea cerinței didacticii moderne, care preconizează participarea activă și directă a elevului la explicarea și înțelegerea faptelor gramaticale.

Rezolvînd exercițiile singur sau cu ajutorul profesorului, căpătînd încredere în forțele proprii, elevul va ajunge la convingerea că însușirea practic-aplicativă a noțiunilor de gramatică este calea sigură de a stăpîni limba literară și de a-și forma deprinderi de exprimare corectă.

Atît în capitolul *Sintaxa propoziției*, cît și în capitolul *Sintaxa frazei*, diversele tipuri de exerciții au fost dozate potrivit particularităților de vîrstă, evitîndu-se problemele controversate, excepțiile de la normele de bază ale limbii literare și elementele cu un grad sporit de dificultate.

Exercițiile de recunoaștere sînt urmate de exerciții creatoare, numerotate cu cifre negre. Însoțite de modele topice și scheme structurale — dintre care unele sînt ilustrate cu texte libere sau inspirate din scriitori —,

exercițiile de recunoaștere au drept scop stimularea gîndirii și formarea unui sistem de analiză logico-gramaticală.

Este indicat ca exercițiile prin care se cere realizarea construcțiilor topice să fie rezolvate sub îndrumarea și controlul profesorului.

Sperăm ca acest modest volum, care prin conținutul său se înscrie în rîndul lucrărilor destinate cunoașterii și însușirii normelor limbii literare, să constituie pentru cei cărora se adresează un auxiliar util în aprofundarea sintaxei românești.

AUTORUL

ABREVIERI

Sintaxa propoziției

A atribut
C complement
C. Ag. complement de agent
C. cdț. complement circumstanțial condițional
C. conces. complement circumstanțial concesiv
C. Cz. complement circumstanțial de cauză
C. D. complement direct
C. I. complement indirect
C. L. complement circumstanțial de loc
C. M. complement circumstanțial de mod
C. T. complement circumstanțial de timp
P predicat
P. N. predicat nominal
P. V. predicat verbal
S subiect

Sintaxa frazei

A propoziție atributivă
Ag. propoziție completivă de agent
Cdț. propoziție circumstanțială condițională
Cz. propoziție circumstanțială de cauză
C. D. propoziție completivă directă
C. I. propoziție completivă indirectă

PROPOZIȚIA

1. *Stabiliți felul propozițiilor după cele trei criterii de clasificare.*

a) — Ce e cu mine? a întrebat Mitrea ursuz. Unde e scrisoarea?

— Nu e nici o scrisoare, băiatule. Chestia e că trebuie să ne faci o mărturisire.

— Nu fac. N-am ce face.

— Ascultă, Mitre, fii cuminte. Nu răspunde așa că nu e bine. (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

b) — Ce mi-o dai mie? Arat-o boierului.

— Ce, să mă bată iar? Arată-i-o dumneata.

— Ba eu nu mă duc la el, că m-apucă de datorie. (I. L. CARAGIALE, *Arendașul român*)

c) — Știi c-o să te faci bine, sănătoșel ș-o s-ajungi om mare? Așa mi-a dat în bobi...

— Om mare? Și unde s-ajung om mare?

— În lume, cu aga și cu boierii țării...

— Și aga și boierii țării sunt oameni ca toți oamenii?

— Păi ce să fie, mamă, vezi bine, ce vrei să fie?

— Atunci mai bine cu voi; nu vreau s-ajung om mare cu oamenii; mai bine singur; mai bine cum știu eu și nu știe nimeni! (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Trubadurul*)

d) Și-acum veniți cu drag în țară! / Voi revedeți cîmpia iară, / Și cuiburile voastre-n crîng! / E vară, vară! / Aș vrea la suflet să vă strîng, / Să rîd de fericit, să plîng. (G. COȘBUC, *Vestitorii primăverii*)

2. *Grupați propozițiile din textele de mai sus după scopul comunicării.*

3. *Alegeți propozițiile enunțiative în raport cu ceea ce exprimă modurile verbelor respective.*

a) Iată-mă ! Tot eu, cea veche ! / Ochii ? hai, ce mai pereche ! / Şi ce cap frumos răsare ! / Nu-i al meu ? Al meu e oare ? / Dar al cui ! Şi la ureche, / Uite-o floare. (G. COŞBUC, *La oglindă*)

b) Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină, / Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta ; / C-acuma din pleiada-ți auroasă şi senină / Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină, / Se stinse-o dalbă stea ! (M. EMINESCU, *La mormîntul lui Aron Pumnul*)

c) ...Au aruncat după el flanela. I-au aruncat şi zdrențele cămăşii...

— Pe care dintre voi îl cheamă Pascu Ologu ?
— Pe mine. Eu sînt Pascu Ologu.
— Hai cu noi. (Z. STANCU, *Dulăii*)

d) — Găvrilă îi duşman ! începu Ardeleanu. Nu l-ai văzut ? I-am spus să primească să fie primar democrat şi el ? cu Maniu, cu Pap... Tu mi-ai povestit că, odată, cînd ai vorbit despre reformă, o sărit la tine, el, blîndu. Şi cu cît ne-om întări noi, cu atîta o să ne fie mai duşman... Şi tu te bagi între ei ? N-ai văzut cine-i ? Şi-o gonit feciorul, numai să nu-i dea partea lui de avere ! Ai să te strici între ei, Gligore, tu care eşti aşa cinstit, bun... (TITUS POPOVICI, *Setea*)

e) Ia-ți tot focul, dorule, / Şi te du, odorule, / Pîn'la poartă, pîn'la prag, / Pîn'la cine mi-e cu drag ; / Şi mi-l arde, arde-mi-l, / Şi spre mine-abate-mi-l ! (D. TH. NECULUȚĂ, *Dorul*)

f) — Vezi părul ăsta al meu ! zise şeful arătîndu-şi tîmpla cu degetul. Al tău e negru ! Întreabă-mă pe mine şi o să-ți spun multe ! promise el cu glas care nu mințea. (M. PREDA, *Moromeții*)

4. *Analizați propozițiile după aspect şi structură.*

a) Acea ploaie nu l-a putut însă opri pe un vechi prieten al Hatmanului şi al unchieşului din drumul către Zid-Negru. Ploua la Zaporojă, şi-n Crîm, şi la Moldova, şi-n

Lehia şi-n toată lumea asta. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

b) Mie nu mi-a fost Mihail Eminescu poet nici, în genere, scriitor, ci om sufleteşte apropiat, pe urma căruia am avut multe zile de mulţumire senină, şi povăţuitor în cele literare. (I. SLAVICI, *Eminescu—Omul*, în *Amintiri*)

c) Eminescu n-avea ochi pentru asemenea amănunte din lumea în mijlocul căreia se afla. Oricît de multă lume şi oricît de mare gălăgie ar fi fost împrejurul său, el tot nu se abătea de la cele ce se petrec în sufletul său. (I. SLAVICI, *Eminescu şi Caragiale*)

d) După ce s-a mai dezmeticit niţeluş, Gruia Popozină şi-a îmbrăcat cămaşa peste spinarea neagră şi umflată. Nu-şi dădea bine seama dacă pielea lui era de flăcări ori cămaşa. Peste cămaşă şi-a pus flanela şi peste flanelă zăbunul. (Z. STANCU, *Dulăii*)

e) Şi cît vezi în depărtare / Viu nimic nu se iveşte... / Iată însă, colo-n zare, / Mişcător un punct răsare / Şi tot creşte. (G. COŞBUC, *În miezul verii*)

f) Ctitorul vorbea mereu, iar ceilalţi trei îmi rîdeau în obraz, ca şi cum mi-ar fi spus : „Dă-te prins, dă-te bătut, nu te pune cu ctitorul nostru, c-a văzut multe ş-a păţit şi mai multe"... (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Hagi-Tudose*)

g) Dar, domnilor, aşa să ştiţi : / Din calea dreaptă apucată / Pe muncitori nu-i mai întoarce / Nici o sentinţă, niciodată ! (M. BENIUC, *Judecata*)

h) Om de o inteligenţă cu desăvîrşire superioară, el îi judeca, ce-i drept, pe alţii tot ca bunul său prieten Eminescu, dar nu se socotea mai deştept decît alţii, ci zicea în felul său că sînt mai mărginiţi decît dînsul. (I. SLAVICI, *Ion Creangă*, în *Amintiri*)

5. *Delimitaţi propoziţiile din textele de mai jos; subliniaţi adverbele de negaţie şi arătaţi care însoţesc un verb predicativ şi care precedă o altă parte de vorbire. Explicaţi importanţa acestor situaţii.*

a) Ei sînt romani ! Şi ce mai sînt? / Nu ei, ci de-ar veni Cel-sfînt, / Zamolxe, cu-n întreg popor / De zei, i-am



întreba : Ce vor? / Şi nu le-am da nici lor pămînt, / Căci ei au cerul lor ! (G. COŞBUC, *Decebal către popor*)

b) — Ţi-e foame, Darie?

— Nu, tată, nu mi-e foame. Nu mi-e nici măcar sete. (Z. STANCU, *Desculţ*)

c) — Uite că nu ies, cucoane ! Nu vreau să ies ! Că nici nu mai e curtea dumitale şi nici n-am poftă să ies, uite-aşa ! (L. REBREANU, *Răscoala*)

d) Nu-i rău, măi Ştefane, să ştie şi băietul tău oleacă de carte, nu numaidecît pentru popie, cum chiteşte Smaranda, că şi popia are multe năcăfale, e greu de purtat. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

e) — Cum trebuie să meargă şcolarul pe uliţă?

— Liniştit, să nu asmuţă cînii, să nu înjure şi să nu se bată. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Domnul Vucea*)

f) Ningea mereu. Dar — ţi-aminteşti, Ioane? — /Pe cîmp eram nu trei, ci milioane ! (E. JEBELEANU, *Lidice*)

6. *Scoateţi, în coloane separate, părţile de propoziţie şi subliniaţi pe cele formate din grupuri de cuvinte; motivaţi necesitatea analizei întregului grup ca o singură parte de propoziţie.*

a) Tu să-nşiri, şi ea să deşire, tu să cerni, şi ea să risipească, tu să pui de mămăligă, şi ea să răstoarne căldarea pe foc. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Neghiniţă*)

b) În ziua de 22 noiembrie, fiind în preajma Sculenilor pe Prut, Nicoară Potcoavă a fost vestit de Costandie-Şah cum că Petru-Şchiopu Vodă nu se află la Iaşi. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

c) În grădină, pe pămîntul afînat şi acoperit încă ici-colo de mici dune de zăpadă grea, apoasă, bocancii lui Niţu — vîrf pătrat şi bolta tălpii aproape nescobită — lăsaseră numai două rînduri de urme. (V. EM. GALAN, *Bărăgan*)

d) Atunci oamenii au scos la iveală armele adunate în timpul războiului. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

e) Din cînd în cînd, din obişnuinţă, omul care mîna caii slăbănogi înhămaţi la prima sanie, le arunca un îndemn de care nu era nici-o nevoie. (Z. STANCU, *Dulăii*)

f) Internaţionalismul proletar înseamnă solidaritate şi frăţie cu oamenii muncii din toate ţările în lupta lor pentru scuturarea lanţurilor robiei capitaliste. (V. BĂRAN, *Contemporani cu viitorul*)

g) Tăciunii-n vatră dau lumină; / Pe drumul de drumeţi sărac / Mai vezi fugind cîte-o vecină / Să ceară cu-mprumut jăratec; / Grăbit, dă roate, singuratic/ Tăcutul liliac. (G. COŞBUC, *Pastel*)

h) În focul luptelor de clasă Partidul Comunist din România a crescut în rîndurile Uniunii Tineretului Comunist numeroşi luptători, devotaţi pînă la sacrificiu cauzei nobile a eliberării clasei muncitoare. (S. COSTIN, *Pagini din lupta UTC din România*)

7. *Construiţi schema raporturilor dintre părţile de propoziţie din următoarele texte:*

a) Istoria noastră... se află în tradiţiile poporului... în hrisoave, în urice şi, în sfîrşit, în cronicile Grecenilor, Popeştilor, Urecheştilor, Costineştilor şi atîtor alţi bărbaţi. (N. BĂLCESCU, *Magazin istoric pentru Dacia*)

b) Izvorul forţei, curajului şi izbînzii Uniunii Tineretului Comunist a fost conducerea fermă, neclintită, de zi cu zi, de ceas cu ceas, a înţeleptului şi încercatului nostru partid. (S. COSTIN, *Pagini din lupta UTC din România*)

c) În frunte păşeau un bătrînel şi o bătrînică, cu plete albe şi cu obrazurile rumene, îmbrăcaţi în straie de muşchi. (M. SADOVEANU, *Dumbrava minunată*)

d) Şi pe pătuţul acela, pe un tronişor de piatră sta o domniţă mai mititică decît toţi şi bălaie ca grîul. (Ibidem)

e) O clanţă, nişte ochelari betegi, / De sîrmă, pentru ochii de moşnegi, / O verighetă neagră, de aramă, / Un tîrnăcop, un degetar, o ramă... (E. JEBELEANU, *Lidice*)

f) Pe ceilalţi oameni cînd îi minţi te ia de guler şi te judecă judecată dreaptă; pe ei îi minţi şi dau din cap;

ba şi mai şi : ei ştiu că-i minţi, şi tac, şi înghit, şi n-au ce face, ca să nu se strice trebile împărăţiei. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Neghiniţă*)

g) Dar cu adevărat nu m-am trezit decît la patul primului spital de campanie, sleit de puteri, cu pieptul bandajat şi mîna tăiată. (A. MIHALE, *Nopţi înfrigurate*)

h) Într-o curte mare, se întindeau şiraguri de case de nuiele lipite cu lut ; două puţuri cu furcile strîmbe... o bucătărie povîrnită pe o rînă... o porumbărie într-un picior — în fine tot felul de acarete... (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viaţa la ţară*)

8. *Identificaţi în textele de mai sus părţile de propoziţie în raport de coordonare prin juxtapunere ; faceţi analiza completă a acestora.*

9. *Transformaţi propoziţiile afirmative în propoziţii negative.*

a) — Partea asta e a mea [...]
— Mustaţa asta este a mea [...]
— Mustaţa mea e mai lungă [...]
— Amîndouă sînt deopotrivă [...]
— Partea mea e mai frumoasă. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Bunicul*)

b) Aşa a rămas vorba, şi Bocioacă s-a şi înţeles cu Gheorghiţă, care era cel mai colţos dintre cojocari, ca duminica viitoare, cînd aveau să se adune oamenii de încredere ai breslei, să pună tot lucrul la cale, ba i-a mai şoptit şi Hubăroaiei o vorbă, ceea ce era de prisos. (I. SLAVICI, *Mara*)

c) — Acela e omul nostru, pus la Iampol de către Ţopa.
— Aşa s-ar părea, că e omul nostru.
— Se dovedeşte cumva că e viclean ?
— Aşa se pare.
— Atunci, asaule Pokotilo, să-l scurtăm. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

■

10. *Dați cîte trei exemple pentru fiecare fel de propoziție, potrivit celor trei criterii de clasificare. Explicați folosirea modurilor în propozițiile enunțiative exemplificate.*

11. *Folosiți cinci locuțiuni adverbiale în alcătuirea unor propoziții negative.*

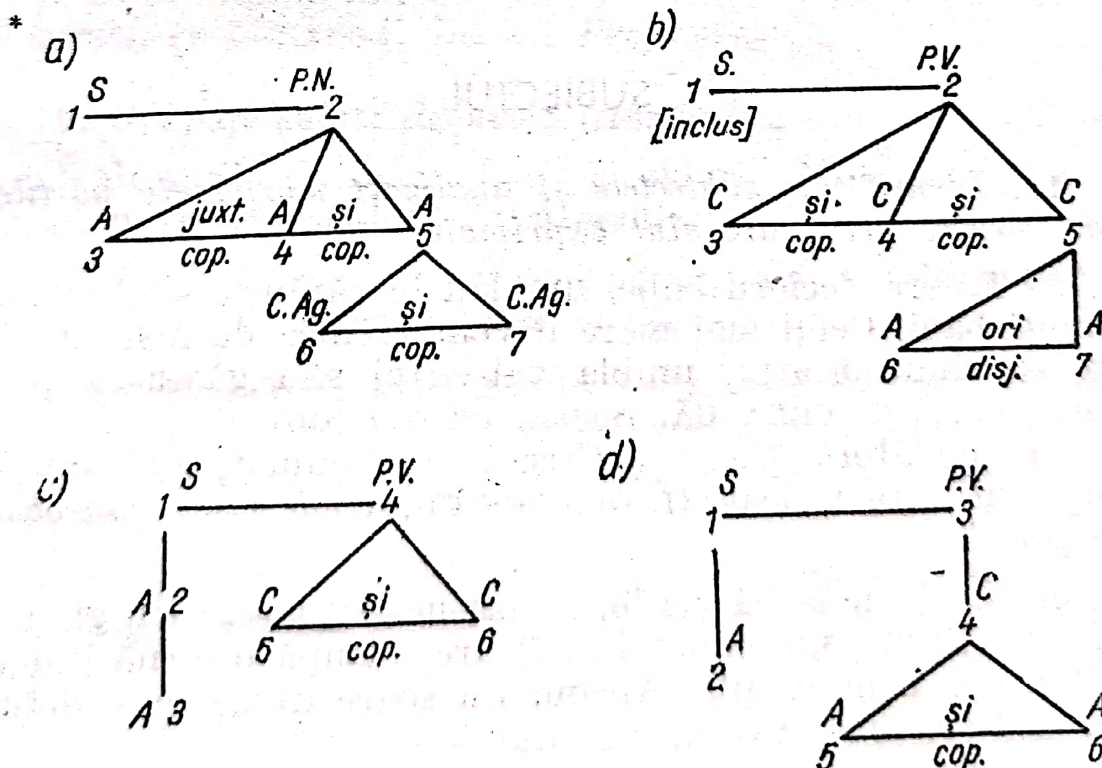
12. *Alcătuiți cîteva propoziții în care adverbele de negație să însoțească un verb predicativ, un verb copulativ sau altă parte de vorbire.*

13. *Exemplificați rolul punctuației în alcătuirea propozițiilor enunțiative.*

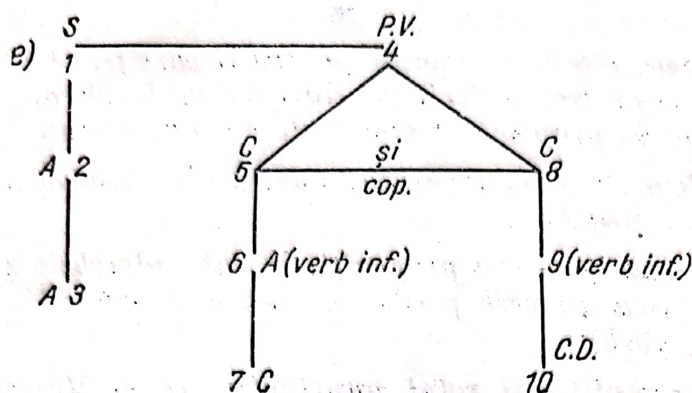
14. *Formulați cîteva propoziții în care să includeți și părți de propoziție exprimate prin grupuri de cuvinte; arătați imposibilitatea disocierii elementelor componente.*

15. *Descrieți o zi din anotimpul preferat folosind propoziții care să ilustreze cele trei criterii de clasificare.*

16. *Construiți propoziții respectînd raporturile dintre părțile de propoziție conform schemelor indicate.*



* El era un elev cinstit, generos și apreciat de colegi și profesori.



17. *Alcătuiți propoziții după următoarele topici:*

*a) C—A—A—C—P—C

b) P—C—S—A

c) A—S—C—C—P

d) C—C—P—S—A

e) C—C—P—C—S

f) P—S—A

SUBIECTUL

18. *Identificați subiectele și analizați morfologic părțile de vorbire prin care sînt exprimate.*

a) Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și cîștigau mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de însurat, și baba, simțind asta, umbla val-vîrtej să-i găsească mireasă [...] (I. CREANGĂ, *Soacra cu trei nurori*)

b) Cînd Horia, Cloșca și Crișan au buciumat, toți munții Apuseni s-au ridicat. (I. GRIGORESCU, *Unde vîntul miroase a petrol*)

c) Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare, / Un gîndăcel, un flutur, un clopoțel în floare, / După o iarnă lungă și-un dor nemărginit, / Aprind un soare dulce în sufletul uimit! (V. ALECSANDRI, *Sfîrșitul iernii*)

---

* Rezultatele frumoase la învățătură le obținem prin muncă.

d) Tiţă Uie, Ududui, Picică, moş David Floroiu, Ovedenie îndeamnă rumânii. (Z. STANCU, *Desculţ*)

e) Cînd o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară, / Cînd o mreană saltă-n aer dup-o viespe sprinteioară, / Cînd sălbaticile raţe se abat din drumul lor, / Bătînd apa-ntunecată de un nour trecător. (V. ALECSANDRI, *Malul Siretului*)

f) Stăpînu-tău, ca stăpînu-tău; ce ţ-a face el, asta-i deosebit de başca, zise împăratul, uitîndu-se chiorîş la dînşii. (I. CREANGĂ, *Povestea lui Harap-Alb*)

g) „E vreunul d-ai noştri cu ei ca să-l ajute?" / Zise un ştejar mare. (GR. ALEXANDRESCU, *Toporul şi pădurea*)

h) — Ce mi-i vremea, cînd de veacuri / Stele-mi scînteie pe lacuri, / Că de-i vremea rea sau bună, / Vîntu-mi bate, frunza-mi sună; / Şi de-i vremea bună, rea, / Mie-mi curge Dunărea. (M. EMINESCU, *Revedere*)

i) Faptele mele sînt împotriva mea, a spus Alexe, calm, cu o încordare abia simţită în glas... dar nu ăsta este adevărul... (A. MIHALE, *Nopţi înfrigurate*)

j) Erau odată într-un sat doi fraţi şi amîndoi erau însuraţi. (I. CREANGĂ, *Dănilă Prepeleac*)

19. *Grupaţi subiectele după felurile lor.*

a) Meşterii cei mari, / Calfe şi zidari, / Mult înveselea / Dacă o vedea (*Mînăstirea Argeşului*)

b) Dar mi-e ruşine şi mi-e greu, / Că scoală satu-n capul meu. (G. COŞBUC, *Duşmancele*)

c) La 10 aprilie, anul acesta 1872, s-au împlinit douăzeci de ani de cînd am dat la lumină întîia ediţiune a Letopiseţelor Moldovei. (M. KOGĂLNICEANU, *Cronicile României*)

d) În zadar viforul, vijelia şi uraganele se izbiseră oarbe în clădirea zburlită de crengi uriaşe a întăriturilor mele, căci nu izbutiră decît să sfîşie şi să urle de durere şi de ciudă. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

e) Mi-e bine acum, şi-aşa socot / Că nu va trece luna / Şi-oi fi scăpat de-aici de tot. / Dar vezi, te rog de una [...] (G. COŞBUC, *O scrisoare de la Muselim-Selo*)

f) — Hm! făcu moş Pricop; dacă-i soţul dumitale, apăi n-am ce zice, vrednic român. (M. SADOVEANU, *Baltagul*)

g) Frumoasă eşti inim-a lumii, / Octombrie-n tine e viu. / Alt foc mai curat, mai puternic, / Pe lumea aceasta nu ştiu. (MARIA BANUŞ, *Poezii*)

h) A fost şcoala înaltă unde au crescut / Oţelitele cadre, puternicul scut. (Idem, *Slavă eroilor Doftanei*)

i) Au mai rămas destui în ţară din această blestemată sămînţă care s-au îmbuibat ani şi ani, de cînd ţin minte biata prostime sărmană, şi s-au îngrăşat din sîngele nostru, şi-acuma se înfricoşează că s-ar putea să vie şi asupra lor cutremurul cel mare al dreptăţii din veac să-i surpe în străfund şi să lumineze ţara de urgia lor. (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

j) În spatele caselor vesele se întind livezi mari de pomi roditori; de-a lungul prispelor atîrnă pe culmi velinţi vărgate, cămăşi înflorate, scurteici şi zăvelci cusute cu fluturi. (AL. VLAHUŢĂ, *România pitorească*)

l) E calul meu, şi n-aştepta / De două ori să-ţi spun! (G. COŞBUC, *El-Zorab*)

m) Mi-e şi mie drag comisul, îngînă domnia-sa aţintind gînditor fereastra paraclisului, altora însă se pare că le e şi mai drag. Eu zic să-l pui pe Jder chiar acuma dinaintea măriei-sale. (M. SADOVEANU, *Fraţii Jderi*)

20. *Completaţi subiectele neexprimate din fragmentele:*

a) Ne întovărăşim cu dînşii, de frica lăieşilor din Ruginoasa, şi hai-hai, hai-hai, pînă-n ziuă, iacătă-ne în Tîrgul Frumos, unde-am şi înjunghiat cîţiva harbuji într-ales, de ni-am potolit, deocamdată, foamea şi setea. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

b) Foarte greşit, tovarăşe, să te legi de intrigăriile unuia sau altuia, taman în ziua cînd se formează gospodăria agricolă colectivă! (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

c) O! dac-aş şti că un destin / Spre-acelaşi ţel ne mînă, / M-aş arunca-n al vostru sîn / Ş-am merge împreună... (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

d) Cînd ne-a rînduit la piață și la băcănie, a strigat catalogul. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Domnul Vucea*)

e) Aflați că eu sînt Vasile cel Mare, hoțul. (M. SADOVEANU, *Hanul Ancuței*)

f) În fața mărei, unde am stat, privind neîntrerupta goană a talazurilor, acolo m-am apropiat de tine și am căutat să te rechem. (D. ANGHEL, *Mama*)

21. *Grupați subiectele după felul întrebării folosite.*

a) Hitleriștii n-au mai găsit scăpare decît fugind la vale, secerați din urmă. (A. MIHALE, *Nopți înfrigurate*)

b) Miresme dulci și flori mă-mbată și mă alintă gînduri blînde... Ce iertător și bun ți-e gîndul, în preajma florilor plăpînde! (D. ANGHEL, *În grădină*)

c) Comisul Jder, prea sfinte, doarme în chilie la mine. Domnia sa pe laiță; slujitorul jos... Scoală-l pe comis și spune-i așa ca să fie aici într-un pătrar de ceas. Prinșii pe care i-a adus domnia sa astă noapte i-ați coborît la loc bun? (M. SADOVEANU, *Frații Jderi*)

d) Lacul codrilor albastru / Nuferi galbeni îl încarcă ;/ Tresărind în cercuri albe / El cutremură o barcă. / (M. EMINESCU, *Lacul*)

e) Un afiș uzat, găsit într-o carte, mi-aduce aminte de teatrul vechi și de actorii lui și mă gîndesc cu ce plăcere mergea lumea la teatru pe vremea aceea cînd toaleta era de rigoare și cucoanele se găteau ca la bal, ca să vadă și să fie văzute. (D. ANGHEL, *De vorbă cu un afiș*)

f) O fîșie nesfîrșită / Dintr-o pînză pare calea, / Printre holde rătăcite, / Toată culmea-i adormită, / Toată valea. / Liniștea-i deplin stăpînă / Peste cîmpii arși de soare, / Lunca-i goală : la fîntînă / E pustiu ; și nu se-ngînă / Nici o boare. (G. COȘBUC, *În miezul verii*)

22. *Subliniați diferit părțile de propoziție care răspund la întrebarea* ce? *ținînd seama de cazul fiecăreia.*

a) Poarta se deschise de perete tîrînd trupul lui Gheorghe, spînzurat de brațul drept. (I. L. CARAGIALE, *O făclie de Paște*)

b) E uşor a scrie versuri / Cînd nimic nu ai a spune, / Înşirînd cuvinte goale / Ce din coadă au să sune. (M. EMINESCU, *Criticilor mei*)

c) Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face, / Dar că vorbea odată lemne şi dobitoace / Nu rămîne-ndoială [...] (GR. ALEXANDRESCU, *Toporul şi pădurea*)

d) A lor a fost şi doina şi sudalma / Şi ei au pus şi umărul şi palma... (M. BENIUC, *Culorile toamnei*)

e) Prin vişini vîntul în grădină / Cătînd culcuş mai bate-abia / Din aripi, şi-n curînd s-alină, / Iar roşul mac închide floarea, / Din ochi clipeşte-ncet cicoarea [...] (G. COŞBUC, *Pastel*)

f) Mai face un pas şi balansul devine catastrofă; vîrful catargului se rupe şi trece ca zvîrlit de catapultă spre baza din prund. (M. SADOVEANU, *Valea Frumoasei*)

g) Din fundul acestei văi s-aude viind un vuiet, ca un ropot de ploaie; e Lotrul, vijeliosul Lotru, care, izvorînd din depărtatele steiuri ale Parîngului, taie de-a curmezişul partea de miazănoapte a Vîlcii, deschide plaiuri frumoase, holde neaşteptate şi vetre de gospodari în ascunzişurile munţilor, mişcă mori, pive, hierăstraie, şi vine mîndru să-şi verse-n Olt undele-i limpezi, ce parc-aduc cu ele culoarea pajiştilor, răcoarea şi freamătul codrilor prin care au trecut. (AL. VLAHUŢĂ, *România pitorească*)

23. *Găsiţi subiectele multiple, analizaţi-le morfologic şi identificaţi determinantele acestora, precizîndu-le totodată şi funcţiile sintactice.*

a) Soarele şi luna / Mi-au ţinut cununa; / Brazi şi păltinaşi, / I-am avut nuntaşi [...] (*Mioriţa*)

b) Dar unii, din neştiinţa de a înota, alţii, din vîrtejurile rîului ce aveau a trece în toată lărgimea lui, pieriră înghiţiţi de unde [...] (N. BĂLCESCU, *Opere*)

c) Iar naţionale-apoi, / Cobze şi-alte hanguri, / Glas de fluier şi cimpoi, / Pitpalaci şi cintezoi / Şi-un taraf de granguri. (G. COŞBUC, *Concertul primăverii*)

d) A poruncit să se sune goarna și să strige să iasă oamenii în uliți cu femei, cu copii că el iartă pe toată lumea, că vrea numai să adune satul la primărie să spună el, colonelul, cîteva cuvinte. (Z. STANCU, *Desculț*)

e) Poporul și cu toți acei oameni luminați și filantropi care iau parte la suferințele lui erau plini de nădejde în acea reformă. (N. BĂLCESCU, *Scrieri alese*)

f) Văzu cum toate jivinile și paserile s-au întors cu ochii lucind către domniță și înțelese că toate așteptau de la dînsa o poveste. (M. SADOVEANU, *Dumbrava minunată*)

g) Vagoanele de vite îi aduceau la Iași,/ Să ia osînda ocnei, de hoți și de vrăjmași,/ Frînarii, și hamalii, și muncitorii-n gară [...] Au slobozit țăranii și-au dezarmat pe paznici/. (T. ARGHEZI, *Flămînzenii*)

■

24. *Dați exemple de subiecte subînțelese și incluse, alcătuind propoziții.*

25. *Alcătuiți propoziții cu subiecte gramaticale diferite de subiectele logice.*

26. *Formulați propoziții cu subiecte gramaticale exprimate prin diferite părți de vorbire.*

27. *Dați exemple de subiecte logice cerute de verbe reflexive cu înțeles pasiv și de participii active (cu sens pasiv).*

28. *Întocmiți o scurtă compunere-dialog în care subiectele să fie neexprimate.*

29. *Creați situații în care după subiect se impune virgula și altele în care subiectul este așezat între virgule.*

30. *Demonstrați, prin exemple, topica liberă a subiectului în cadrul propoziției, plasîndu-l, ca atare, în diferite locuri; explicați valoarea stilistică a acestor situații.*

31. *Formulați cîteva propoziții sau fraze în care să includeți subiecte și complemente directe care să răspundă la întrebarea* **ce?**; *justificați oral care este criteriul de diferențiere a acestor două situații sintactice.*

32. *Construiți propoziții cu subiecte exprimate prin toate felurile de pronume.*

PREDICATUL

33. *Clasificaţi predicatele din textele următoare:*

a) De la moş Bodrîngă zic şi eu că aveai ce învăţa; fluierul său te făcea să joci fără să vrei, şi poveştile lui nu-ţi dau vreme de dormit. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

b) — Cutare!
— Aici!
— Ha, tătarul... nu e bun... cade cu coşniţa...
Nu era bun.
Fireşte că nu.

Era voinic, sănătos, rumen la faţă, dar cu peliţă subţire, mîini albe, pălărie de pai, frumos împletită şi ghete lustruite. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Domnul Vucea*)

c) Fiindcă însă ne-am legat amîndoi să ne răspundem numaidecît, îmi voi da osteneala să-mi ţin rîndul, şi nu voi căuta prea adînc răspunsurile. (I. L. CARAGIALE, *Morală şi educaţie*)

d) Văzînd eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima-n dinţi şi m-am dus la boier să mă jăluiesc. (I. CREANGĂ, *Moş Ion Roată şi Vodă Cuza*)

e) Dascălul nostru era un holtei frumos, zdravăn şi voinic şi-l chema Vasile a Vasilcăi. (Idem, *Amintiri din copilărie*)

f) Sîntem doar trei care urcăm, dar scara este atît de îngustă şi sonoră, încît parcă ar urca un popor întreg. (D. BOTEZ, *Prin U.R.S.S.*)

g) E o parte din istoria poporului român asupra căreia arunc cîteva raze de lumină prin aceste amănunte. (I. SLAVICI, *Eminescu şi Caragiale*)

h) Dar sînt moşii destule pe care boierii le-au lepădat şi le ţin alţii, numai ca să stoarcă bani din ele şi să-şi bată joc de munca noastră. Oamenii nu-s răi şi stau liniştiţi, numai să le daţi pămînt, că fără pămînt nu pot trăi! Iaca v-am spus eu ce vrea satul, că dacă vorbesc toţi deodată nu-i chip de înţelegere! (L. REBREANU, *Răscoala*)

i) Aveam mîna stîngă învinețită, capul descoperit și umărul înroșit de sînge. (A. MIHALE, *Nopți înfrigurate*)

j) Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca gheața; lemne, de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oamenii, mai sănătoși, mai puternici, mai voinici, și mai voioși, iar nu ca iști de pe la cîmp: sarbezi la față și zbîrciți, de parcă se hrănesc numai cu ciuperci fripte, în toată viața lor. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

l) Creangă îl chema necontenit la București cu scrisori calde; se simțea și mai sărac fără prietenia poetului. Eminescu era și el un izolat fără situație socială statornică [...] Creangă s-a simțit și mai apropiat de poet după ce acesta a fost lovit de suferința crudă [...] (M. SADOVEANU, *Ion Creangă*)

m) Una-i mai scurtă, alta e mai lungă, / Și marginile nu pot, în teanc, să se ajungă. / Una-i curată, albă, lină, goală, / Parcă n-ar fi armată și răscoală, / Și nu se poate ține o bună socoteală. / Ar vrea, cînd le-mpreună, guvernul, și le strînge, / Să fie zilnic roșii, cu sărbători de sînge. (T. ARGHEZI, *Flămînzenii*)

34. *Identificați părțile de vorbire prin care sînt exprimate numele predicative din textele de mai sus.*

35. *Arătați prin ce sînt exprimate predicatele verbale din fragmentele date.*

a) — S-ar putea. Ca asaul, răspunderea o am numai eu, și toți cei ce sînt sub mîna mea au datoria să îndeplinească poruncile ce am de la măria-sa Nicoară. Dar țin socoteală că domnia-ta ești frate și cel mai de credință bărbat al măriei-sale. Află că trebuie să înfățișăm măriei-sale, la trecerea Nistrului, pe boier, Gavril Ciohoranu. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

b) Nu înnoptase încă de tot, cînd întîmplarea mă scoase mai la limpeziș și norocul mă făcu să dau peste o așezare omenească, despre care-ți puteai, deocamdată, da cu socoteala, cam ce ar căuta și ce rost ar avea pe locurile acelea. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

c) Ca orice român, am căutat să fac și eu parte din cît mai multe societăți. (I. L. CARAGIALE, *Românii verzi*)

d) Păzea, să nu dai de rușine / Să nu te string într-un sonet / Să nu te spînzur eu pe tine / De-un epitet. (G. TOPÎRCEANU, *Ripostă*)

e) Se făcu loc moldovenilor, care, luîndu-şi răniţii, se îndreptară către munţi în vreme ce oastea se cobora încet la vale. (C. NEGRUZZI, *Sobieţki şi românii*)

f) Cosașii mergeau înainte, pas cu pas, culcînd lanul greu în brazde lungi şi groase şi oprindu-se din cînd în cînd, ca să-şi scoată cutea din teacă şi să tragă cu ea de-a lungul coasei ce răsună departe sub bătaia pietrii. (I. SLAVICI, *Pădureanca*)

g) Păcat că aerul de oraş mare infectat făcea ca un procent ridicat dintre aceşti munteni să se tuberculizeze, neavînd imunitatea orăşeanului contra bacilului boalei. (S. PUŞCARIU, *Călare pe două veacuri*)

h) Cît voi fi dormit nu ştiu, destul că, într-un tîrziu, mă deşteptai sau cam aşa ceva mi se păru că se întîmplase cu mine. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

i) Dar fără îndoială că în cele din urmă s-ar fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat, pentru că simţeam în mine o nemulţumire şi-o căinţă ori de cîte ori te părăseam. (G. CĂLINESCU, *Cartea nunţii*)

j) El poate că nu-i amestecat [...], dar alţii, care-s mai mari decît el, poate că-s amestecaţi... (I. LĂNCRĂNJAN, *Cordovanii, II*)

36. *Căutaţi predicatele nominale din versurile de mai jos şi analizaţi părţile de vorbire prin care sînt exprimate.*

a) „Am fost blajin, am fost prea bun. / Azi sînt în stare de orice..." Vorbise mult. Acum tăcea. / Un leş verzui părea că e. / (MARIA BANUŞ, *Patronul*)

b) — A fost legal, n-a fost legal, / Dar ştim c-a fost pentru viaţă... (M. BENIUC, *În frunte comuniştii*)

c) Sălbatecul vodă e-n zale și-n fier / Și zalele-i zuruie crunte, / Gigantică poart-o cupolă pe frunte, / Și vorba-i e tunet, răsufletul ger, / Iar barda-i din stînga ajunge la cer, / Și vodă-i un munte. (G. COȘBUC, *Pașa Hassan*)

d) Noaptea-i albă, luminoasă, / Ceru-i boltă de opal. / Toată zarea-i scînteioasă, / Tot izvoru-i de cristal! / (V. ALECSANDRI, *Noaptea albă*)

e) E cald. Pe drum îndelungat / Picioarele de-abia-l mai țin, / Și-i cale pînă-n sat! / El e flămînd și e-nsetat / Și-i slab, că e bătrîn. (G. COȘBUC, *Flăcări potolite*)

f) Copacii-s negri și murdari de fum, / Și neaua-i albă, pură, trecătoare [. . .] (M. BENIUC, *De ziua mea*)

g) [. . .] E un ger amar, cumplit! / Stelele par înghețate, cerul pare oțelit / Iar zăpada cristalină pe cîmpii strălucitoare / Pare-un lan de diamanturi ce scîrțîie sub picioare. (V. ALECSANDRI, *Miezul iernii*)

h) Cine vrea părtaș să fie / Dreptului pe-acest pămînt / După Tudorin să vie! (G. COȘBUC, *Oltenii lui Tudor*)

i) Dar de e stea să fie stea polară / Ce-arată drumul spre căutatul port. (M. BENIUC, *Fulgere și stele*)

j) Ah! — zise unul — spuneți că-i omul o lumină / Pe lumea asta plină de-amaruri și de chin? / Nici o scînteie-ntr-însul nu-i candidă și plină, / Murdară este raza-i ca globul cel de tină, / Asupra cărui dînsul domnește pe deplin. (M. EMINESCU, *Împărat și proletar*)

l) Spînzurați-l, de-i mișel, / De-i nebun, la gard cu el; / De-i ciocoi cu fumuri, / Dați-l celor lui de-un fel; / Cîinilor din drumuri. (G. COȘBUC, *Spînzurați-l, de-i mișel. . .*)

m) Liniștea-i deplin stăpînă / Peste cîmpii arși de soare, / Lunca-i goală: la fîntînă / E pustiu; și nu se-ngînă / Nici o boare. (Idem, *În miezul verii*)

n) O, vis al iubirii trecute! / Sînt singur — omătul tîrziu / Pătează aleile mute / Și parcul e încă pustiu. (G. TOPÎRCEANU, *Romanță*)

o) O, vin'! odorul meu nespus, / Și lumea ta o lasă; / Eu sînt luceafărul de sus / Iar tu să-mi fii mireasă. (M. EMINESCU, *Luceafărul*)

37. *Grupați numele predicative din textele de mai sus; analizați părțile de vorbire prin care sînt exprimate.*

38. *Grupați predicatele verbale după diatezele verbelor prin care sînt exprimate.*

a) Ș-apoi după aceea ne-om întoarce iar la Măgura, ca să luăm de coadă toate cîte am lăsat. Iar pe soră-ta să știi că nici c-un chip nu mă pot învoi ca s-o dau după feciorul acela nalt și cu nasul mare al dăscăliței lui Topor. (M. SADOVEANU, *Baltagul*)

b) Drumurile sînt păzite de soldați, dar nopțile sînt întunecoase, cîmpurile moi și oamenii, desculți ori încălțați cu opincile potlogite, calcă ușor ca pisicile, nu le aude nimeni pasul. (Z. STANCU, *Iarbă*)

c) Duminică dimineața se răspîndi vestea în Amara că vine armata. (L. REBREANU, *Răscoala*)

d) — Dar dacă se întoarce Mitrea?
— Întoarcă-se.
Nastasia a simțit în ea dorința să-și zgîrie cu unghiile cumnatul. (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

e) Cum nu se dă scos ursul din bîrlog, țăranul de la munte, strămutat la cîmp, și pruncul, dezlipit de la sînul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești în toamna anului 1855, cînd veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei...(I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

f) Scos-au bună lege: cel care muncește să mănînce îndestulat; cel care nu muncește să nu mănînce. Să fie dați la o parte cei care au trăit din munca altora. (M. SADOVEANU, *Clonț de fier*)

g) În trecut, acțiunea de cultivare a limbii a fost dusă, la noi, în mod mai sistematic, în primul rînd de școală și de Academia Română, și, sporadic, de publicațiile periodice, mai ales de ziare. (*România literară, nr. 12/1971*)

h) ...S-aude că boierii noștri și șleahticii s-au înțeles cu beii, și turcii s-așează în ținutul Hotinului [...] (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

i) Întîlnirile întîmplătoare erau comentate iar plimbările de la Copou cunoscute de toţi. (E. LOVINESCU, *Mite-Bălăuca*)

j) Ci-n pacea obidirii voastre, / Ca-ntr-un întins adînc de mare, / Trăieşte-nfricoşatul vifor / Al vremilor răzbunătoare. (O. GOGA, *Plugarii*)

l) Manifestîndu-se ca o forţă politică profund patriotică, clasa muncitoare din România a fost animată întotdeauna de ideile internaţionalismului proletar. (*Magazin istoric, nr.* 7/1967)

m) Călca rar şi se uita drept înaintea sa. (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

n) — Măi Andriuşa ! şi-a schimbat el glasul; dă o fugă pînă la capul podului şi chiuie de cea parte să ferească tot omul, şi muierea, şi pruncul, şi dobitocul, că trece măria-sa şi să nu i se încurce calea. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

39. *Completaţi predicatele verbale şi nominale neexprimate cu termenii corespunzători.*

a) Cîntă-n cobză-acum *buhaiul*/Cel cu gîtul strîmb,/ *Mierla* şuieră cu naiul,/Cu cimpoiul cîntă *cioara*,/*Pitulicea* cu vioara,/*Bufniţa* cu-n drîmb. (G. COŞBUC, *Nuntă în codru*)

b) Băbuţa-şi cată la răspîntii satul,/Băieţii, casa, fetele, bărbatul. (T. ARGHEZI, *Satul ei*)

c) — Haide, fată la ogor !/ — Ba, mamă, ochii mă dor ! (*Strigături*)

d) — Tată, mi-e foame !
— Şi mie !
— Şi mie ! (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Norocul dracului*)

e) Doi oameni în multe privinţe foarte deosebiţi, care se căutau unul pe altul şi se bucurau cînd puteau să petreacă un ceas-două împreună. (I. SLAVICI, *Eminescu şi Caragiale*, în vol. *Amintiri*)

f) Ascultaţi !...stejarul mare grăieşte cu iarba mică,/ Vulturul cu ciocîrlia, soarele cu albul nor,/Fluturul cu plînta, rîul cu limpedele izvor. (V. ALECSANDRI, *Lunca din Mirceşti*)

g) Apoi veniră în tabără nobilii Ardealului, care puseseră în picioare 3000 de oameni; prusianul Ioan Veicher, fiul lui Ernest, cu 16 000 Cavaleri teutoni, armaţi c-o puşcă şi un pistol; 300 cazaci încă ai lui Bathori, armaţi asemenea cu o puşcă şi un pistol; Stefan Bocikai cu 800 lănceri de la Oradea-Mare şi 1200 arhebuzieri pedeştri; 4000 pedestraşi cu puşti, rădicaţi cu cheltuiala saşilor... (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

h) Religia — o frază de dînşii inventată /Ca cu a ei putere să vă aplece-n jug. (M. EMINESCU, *Împărat şi proletar*)

i) Cum intrarăm pe uşă, mă minunai de ce-mi văzură ochii. O masă mare. În mijlocul ei, un cerb fript. Fusese cald, căci aburii închegaseră împrejurul lui. [...] De la un pahar în jos, un şir de picături de vin ca nişte boabe de rubin. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Dăparte, dăparte*)

j) — Mă rog, dacă nu vă supăraţi, aveţi apă?
— Da.
— E rece?
— Potrivită.
— Nu-i puneţi gheaţă?
— Ba da. (I. L. CARAGIALE, *Petiţiune*)

l) În cupe vin de ambră — iarna grădini, verdeaţă,/ Vara petreceri, Alpii cu frunţile de gheaţă [...] (M. EMINESCU, *Împărat şi proletar*)

m) La răspîntia căilor singuratice, unde călătorul e minune şi glasul omului poveste, o colibă, dusă pe jumătate în pămînt, stă locului neclintită. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Şuer*)

40. *Potrivit regulilor studiate, explicaţi acordul predicatului cu subiectul din exerciţiile nr. 33, 36, 38 şi 39.*

41. *Aşezaţi în coloane diferite predicatele din textele nr. 35 şi 36 ţinînd seama de următoarele categorii: predicate verbale exprimate prin locuţiuni (verbale, adverbiale), predicate nominale cu un singur nume predicativ şi cu mai multe nume predicative.*

42. *Arătaţi valorile stilistice ale numelor predicative din exerciţiile nr. 33 şi 36.*

43. *Arătaţi care adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative formează predicate verbale şi care, predicate nominale.*

44. *Explicați oral acordul predicatului verbal și nominal cu subiectul.*

45. *Construiți propoziții cu predicate nominale în componența cărora să existe verbele* **a ajunge, a fi, a rămîne, a ieși.**

46. *Construiți propoziții cu predicate verbale exprimate prin aceleași verbe; explicați diferența dintre valorile acelorași verbe cînd au funcții deosebite.*

47. *Aplicați acordul predicatului cu subiectul multiplu prin cîteva exemple ilustrative.*

48. *Alcătuiți propoziții cu predicate verbale exprimate prin adverbe și locuțiuni adverbiale predicative.*

49. *Formulați propoziții cu predicate nominale exprimate prin adverbe și locuțiuni adverbiale predicative.*

50. *Folosiți, în formularea propozițiilor, predicate verbale exprimate prin verbe la cele trei diateze.*

51. *Construiți texte în care predicatele verbale să includă și pronumele cu valoare neutră* **(o, i)**; *alături de acestea dați și exemple de situații cînd pronumele de mai sus se analizează separat.*

52. *Alcătuiți propoziții cu predicate verbale exprimate prin verbe la diateza pasivă și predicate nominale cu numele predicative exprimate prin participii cu valori adjectivale. Explicați diferența acestor predicate cu aspect perfect identic.*

53. *Folosiți următoarele nume predicative în alcătuirea unor propoziții cu predicate nominale:* **curajos, ars, asta, celălalt, oarecine, ceva, eu, cu toții, altfel, așa.**

54. *Demonstrați prin exemple că numele predicative pot avea următoarele valori stilistice: epitet, comparație, metaforă.*

55. *Exprimați predicate verbale prin verbele* **a fi, a avea, a urma.**

56. *Dați exemple de predicate verbale exprimate prin verbe reflexive cu înțeles pasiv și prin verbe reflexive cu sens activ. Explicați criteriul de diferențiere a acestor verbe.*

57. *Compuneți un dialog folosind predicate nominale cu verbul copulativ neexprimat și predicate cu numele predicativ neexprimat.*

58. *Dați exemple în care să aplicați acordul celor două feluri de predicate cu subiect multiplu.*

59. *Întocmiți o descriere în care să folosiți predicate exprimate prin diferite părți de vorbire.*

ATRIBUTUL

60. *Alegeți toate felurile de atribute din textele date; subliniați determinatele acestora.*

a) În sfîrșit, soarele veni să lumineze această mare zi de miercuri 26 august, menită a fi briliantul cel mai strălucit al cununei gloriei române. (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

b) Nevasta lui Cordiș îi spuse că bărbatul ei nu era acasă, ci la Cloambeș, unde se ținea întrunire politică, și-i explică unde era casa aceasta. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

c) CAȚAVENCU: — Fraților, iată ce spun statutele soțietății noastre la articolul I-iu: „Se formează în urbea noastră o soțietate Enciclopedică — Cooperativă cu numele de „Aurora Economică Română". (I. L. CARAGIALE, *O scrisoare pierdută*)

d) Pășind repejor după tovarășii mei de pescuit, făceam în mine legămînt să nu uit pînă la sfîrșitul vieții mele raiul de la Nada Florilor. (M. SADOVEANU, *Nada Florilor*)

e) Ploaie învăluită cu o zăpadă măruntă se cerne mereu din văzduhul mohorît răzimat parcă pe culmile dealurilor. (I. AGÂRBICEANU, *Costinaș*)

f) Cîteva lebede tăiau ușor, în creți ce de-abia se vedeau, pînza lucie a apei. Și sub crengile înmugurite ale salciei, ce se pleca parcă într-adins să atingă pălăria necunoscutei, femeia aceea mi se păru că venise să mă aștepte. (E. GÎRLEANU, *Primăvara*)

g) Nănaşul nostru şi prietenul dumitale, cumătrul lup, se şi arată în prag! (I. CREANGĂ, *Capra cu trei iezi*)

h) Şi el deschizînd cutia, în care stau grămadă sfărîmăturile ei de suflet, portretele de ieri şi mai de demult, florile uscate din alte primăveri, voind să pară cît mai nepăsător, răspunse:
— Toate! (D. ANGHEL, *Scrisorile*)

i) Şi Nic-a lui Costache, duşmanul meu, şi cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lîngă mine vorbind cu mare ciudă. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

j) Sila se schimbase cu încetul în necaz şi Anastasiu, om aşezat de fel, ajunse cu femeia lui să vorbească răstit. (I. A. BASSARABESCU, *Un om în toată firea*)

l) Fii bun şi îngăduie o ţîră şi mai ţine puţintel pe loc pe răul acesta şi pe arnăuţi, ca să ne spui ce s-a făcut duduca Varvara, sora luminăţiei sale. (M. SADOVEANU, *Cealaltă Ancuţă*)

m) Şi trecînd pe lîngă un ostrov am văzut o livadă de gutui, în care atîrnau fructe mari de aur ca-n poveste. (Idem, *Ţara de dincolo de negură*)

61. *Recunoaşteţi atributele izolate şi pe cele neizolate din textele de mai sus.*

62. *Grupaţi atributele adjectivale după valorile morfologice ale cuvintelor prin care sînt exprimate.*

a) Bătrînul Dan trăieşte ca şoimul singuratic / În peşteră de stîncă, pe-un munte păduratic, / Privind cu veselie cum soarele răsare / Dînd viaţă luminoasă cu-o caldă sărutare. (V. ALECSANDRI, *Dan, căpitan de plai*)

b) Amintirea mea cea mai depărtată este albia fumegîndă a Dunării, pe care o priveam printre glastrele din fereastră. (G. GALACTION, *Lîngă apa Vodislavei*)

c) Trei nopţi de pîndă... patru... cinci... Şi tot atîtea zile mai grele ca nopţile. (I. L. CARAGIALE, *Păcat*)

d) Cu ochii duşi ca în extaz / Ea cîntă şi ei joacă. (ŞT. O. IOSIF, *Artişti*)

e) Pe genunchi îmi şezi, iubito, braţele-ţi îmi înconjoară / Gîtul... iar tu cu iubire priveşti faţa mea pălindă. (M. EMINESCU, *Noaptea*)

f) Cînd privesc zilele de-aur a scripturelor române, / Mă cufund ca într-o mare de visări dulci şi senine. (Idem, *Epigonii*)

g) Era în murgul serei şi soarele sfinţise, / A puţurilor cumpeni ţipînd parcă chema / A satului cireadă, cu greu, mereu sosise / Şi vitele muginde la jgheab încet păşea. (I. H. RĂDULESCU, *Zburătorul*)

h) Ecou-i răspunde cu vocea-i vuindă / La plînsu-i de dor. (M. EMINESCU, *O călărire în zori*)

i) Mulţi ani să trăieşti, doamne şi al nostru stăpînitor! (P. ISPIRESCU, *George cel Viteaz*)

j) Glasuri rătăcite trec prin geamuri sparte / Şi prin uşi închise, prin zidiri deşarte. (M. EMINESCU, *Viaţa*)

l) Sub supravegherea lui Alior Grigore, plugul cel dintîi porni să taie brazdele. (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

63. *Analizaţi atributele substantivale şi subliniaţi determinatele acestora.*

a) Peste vreun an, vornicul prinzînd la oaste cu arcanul pe bădiţa Vasile, dascălul nostru, şcoala a rămas pustie, iar noi, şcolarii, care eram peste patruzeci la număr, ne-am împrăştiet pe la casele noastre. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

b) Lîngă un vast depozit de materiale, puternice bare de oţel şi lăzi enorme venite din cele mai felurite fabrici, bătrînul paznic moldovean, cu lungi mustăţi sure, ţine cimpoiul la subsoară şi-i zice un cîntec de pe vremuri. (G. BOGZA, *Patria noastră*)

c) Ce dor i-a fost poetului / De freamătul brădetului / De murmurul izvorului / De fluierul păstorului / De glasul păsărelelor / Şi de vecinul stelelor. / De vîrful Caraimanului / Ce dor, ce dor i-a fost sărmanului. (ŞT. O. IOSIF, *Icoane din Carpaţi*)

d) S-a ivit pe culme toamna, / Zîna melopeelor, / Spaima florilor şi Doamna / Cucurbitaceelor... (G. TOPÎRCEANU, *Rapsodii de toamnă*)

e) Iar marele Petre Alexeevici, împărat Moscului, trecînd Prutul pe la Zagrance, au venit drept în tîrgul Iaşilor. (I. NECULCE, *Letopiseţul ţării Moldovei*)

f) Sub cerul cenuşiu de toamnă ca un clopot uriaş de sticlă aburită, spînzurătoarea nouă şi sfidătoare, înfiptă la marginea satului, întindea braţul cu ştreangul spre cîmpia neagră [...] (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraţilor*)

g) Se bate miezul nopţii în clopotul de-aramă, / Şi somnul, vameş vieţii, nu vrea să-mi ieie vamă. (M. EMINESCU, *Se bate miezul nopţii*)

h) Iar feciorii de la tamazlîcuri, Cosoroabă şi Viţelaru, caută, să zicem aşa, nişte boi fugiţi de la păşunile lăcustenilor. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

i) Budulea cel cu fluierul în şerpar venea în toate vinerile şi ne aducea cîte ceva de acasă. (I. SLAVICI, *Budulea Taichii*)

j) Prieteni din liceu, sfîrşeam anul al doilea de facultate. Ceata noastră era un amestec de la Drept, de la Ştiinţe şi de la Litere. (Idem, *Trubadurul*)

64. *Scoateţi separat atributele pronominale şi atributele adjectivale exprimate prin adjective pronominale.*

a) Cu ale voastre umbre nimica crezătoare, / Cu zîmbetu-vă rece, de milă părăsit, / Cu mintea de dreptate şi bine rîzătoare, / Cu umbra voastră numai, puteri îngrozitoare, / La jugu-i el sileşte pe cei ce l-au urît. (M. EMINESCU, *Împărat şi proletar*)

b) Şi cînd gîndesc la viaţa-mi, îmi pare că ea cură / Încet, repovestită de o străină gură, / Ca şi cînd n-ar fi viaţa-mi, ca şi cînd n-aş fi fost. (Idem, *Melancolie*)

c) Iată, fecioara asta nu-i o fiinţă de rînd; alcătuirea ei e menită să strălucească, sufletul ei, să înflorească [...] (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

d) — Stăpîne, ia, acum a venit vremea ca să scoatem coasta cea de drac din femeia dumitale. (I. CREANGĂ, *Povestea lui Stan Pățitul*)

e) În zilele noastre, Ceahlăul a încetat să fie unicul prilej de admirație a celor ce străbat drumurile Moldovei. (G. BOGZA, *Pe Bistrița și pe Trotuș*)

f) — Împreună cu soldatul dumitale, răspunse fata cu un surîs ștrengăresc, privindu-l drept în ochi. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraților*)

g) Locomotivele sînt copiii noștri, sînt copiii de fier. (AL. SAHIA, *Uzina vie*)

h) Căci astăzi dacă mai ascult / Nimicurile-aceste, / Îmi pare-o veche, de demult / Poveste. (M. EMINESCU, *Adio*)

i) Atîta lăsăm și noi pe lume; cîte o fărîmătură din sufletul nostru în amintirea acelora care ne-au iubit. (E. GÎRLEANU, *Scrieri alese*)

j) Cînd mă atingi, eu mă cutremur, / Tresar la pasul tău, cînd treci, / De-al genei tale gingaș tremur / Atîrnă viața mea de veci. (M. EMINESCU, *Te duci*)

65. *Identificați atributele verbale din fragmentele date. Analizați-le morfologic.*

a) Și așa fraged și puțintel cum era, ardea de neastîmpăr, de setea de a zbura, de a pleca în lume, de a lupta, de a ispiti necunoscutul. (AL. VLAHUȚĂ, *România pitorească*)

b) Hai, pornește iute că nu-i vreme de pierdut. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

c) Fîntîna era adîncă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborît pînă la apă. (Idem, *Harap-Alb*)

d) Vara, în zilele de sărbătoare, după cules răchițică de făcut gălbenele, dumbravnic și sulcină de pus printre straie, cine umbla? (Idem, *Amintiri din copilărie*)

e) Și vede nu departe în fața lui venind / Un corp de oaste mîndră în aur strălucind. (V. ALECSANDRI, *Sergentul*)

f) Peste vreo jumătate de ceas se auzi în fundul aleii o voce rîzînd şi îndată se desenară pe nisipul alb două umbre, cari înaintau spre bancă. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Subprefectul*)

g) Necunoscuţi străini, pribegi fără căpătîi, unii căutînd mălai de cumpărat, alţii purtînd iconiţe de vînzare... (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

h) Apele curgînd în făgaşuri adînci alcătuiau o icoană a vechii Moldove. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

i) Şi din oglindă luminiş / Pe trupu-i se revarsă, / Pe ochii mari, bătînd închişi / Pe faţa ei întoarsă. (M. EMINESCU, *Luceafărul*)

66. *Subliniaţi atributele adverbiale precizînd valorile morfologice ale determinatelor acestora.*

a) Bateria de deasupra noastră începu să bombardeze linia ferată şi gara din faţă. (G. TOPÎRCEANU, *Clipe de groază*)

b) Farmecul întîmplărilor strînsese dureri şi dorinţe, dar nu a putut pune inimile la locul lor de mai înainte. (I. SLAVICI, *Gura satului*)

c) Ofta şi se tînguia încet împotriva unor ţînci din ziua de azi. (M. SADOVEANU, *Fraţii Jderi*)

d) Dacă liniştea pădurii adormite / Nici o veste de-altădată nu-ţi trimite / Şi pe freamăte pornite de departe / Nu te-ajunge glas de dincolo de moarte [...] (G. TOPÎRCEANU, *Sfîrşit de vară*)

e) Aveam dreptate să mă uit ca spre o zare depărtată la timpurile de altădată. (C. HOGAŞ, *În munţii Neamţului*)

f) Va porni zadarnic, rătăcind pe drum, / Să sărute urma paşilor de-acum. (G. TOPÎRCEANU, *Noapte de toamnă*)

g) Prieteni cu care schimbam din cînd în cînd păreri asupra lumii, aveam pe doi ţărani voinici din satul de-aproape. (M. SADOVEANU, *Emigranţii la Brazilia*)

h) — Nu caut vorbe pe ales, / Nici ştiu cum aş începe [...] (M. EMINESCU, *Luceafărul*)

i) S-a deşteptat prisaca din poiană / Sub uriaşul clopot de azur. / Şi sună tot cuprinsul dimprejur. (D. ANGHEL, *Abisul*)

j) Pe cînd doamna Popescu îmi expune părerile ei sănătoase în privinţa educaţiei copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răguşită de femeie bătrînă [...] (I. L. CARAGIALE, *Vizită*)

l) Eu sînt luceafărul de sus / Iar tu să-mi fii mireasă. (M. EMINESCU, *Luceafărul*)

m) Dintr-o altă poiată de alăturea dădu drumul şi la şase gîşte albe. (M. SADOVEANU, *O zi ca altele*)

n) Şezînd vulpea cu botul întins pe labele de dinainte, îi vine miros de peşte. (I. CREANGĂ, *Ursul păcălit de vulpe*)

o) Se poate ca bolta de sus să se spargă, / Să cadă nimicul cu noaptea lui largă. (M. EMINESCU, *Mortua est!*)

67. *Întocmiţi schema raporturilor sintactice ale atributelor din exerciţiile nr. 60 şi 63.*

■

68. *Formulaţi propoziţii cu atribute izolate şi neizolate; arătaţi prin ce se deosebesc.*

69. *Daţi exemple de atribute adjectivale şi de atribute verbale exprimate prin verbe la gerunziu; justificaţi aspectul morfologic al fiecărui atribut.*

70. *Construiţi propoziţii cu atribute adjectivale exprimate prin adjective pronominale şi propoziţii cu atribute pronominale.*

71. *Alcătuiţi exemple de atribute verbale exprimate prin verbe la moduri nepersonale diferite.*

72. *Construiţi propoziţii cu atribute în următoarele situaţii:*

— un substantiv (atribut) determinat de un atribut adjectival,
— un substantiv (atribut) determinat de un atribut verbal,

— un substantiv (atribut) determinat de un atribut adverbial,

— un substantiv (atribut) determinat de un atribut pronominal.

73. *Creați exemple de atribute adjectivale și substantivale prepoziționale cu valori stilistice de epitete și comparații.*

74. *Demonstrați, pe bază de exemple, că atributul substantival genitival poate fi exprimat și prin substantive cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale; precizați la care prepoziții și locuțiuni prepoziționale se referă situațiile de mai sus. Demonstrați că substantivul este în genitiv și nu în dativ.*

75. *Dați exemple de atribute adverbiale exprimate prin locuțiuni adverbiale și de atribute substantivale prepoziționale; motivați aspectele comune.*

76. *Arătați, pe bază de exemple, deosebirea dintre un atribut substantival prepozițional și un atribut adverbial exprimat prin locuțiuni adverbiale.*

77. *Formați propoziții cu apoziții simple și dezvoltate; explicați necesitatea de a analiza apoziția dezvoltată ca o construcție sintactică (îmbinare de cuvinte).*

COMPLEMENTE NECIRCUMSTANȚIALE

COMPLEMENTUL DIRECT

78. *Identificați complementele directe; faceți analiza morfologică a determinatelor acestora.*

a) Iubesc poteca-ngustă prin fînețe, [...] Și moara cu ecoul ei profund, / Cîmpia însetat-acum de ploaie, / Copacul ciocănit de ghionoaie, / Porumbul legănat ușor de vînt, / Și orice floare, orice fir plăpînd. (IMRE HORVAT, *Pămînt însorit*)

b) Ca într-o uriașă simfonie, drumurile lor urzeau întinderile, proporțiile unui oraș al energiilor viitorului. (TR. COȘOVEI, *Uriașul preludiu*)

c) Coclită între șesuri de calcar, / Și zvonul Bărăganului, de humă, / trăiește balta somnu-i secular, / plutind sălbăticia ca o spumă. (M. DRAGOMIR, *Balta*)

d) Am văzut în spațiul construcțiilor mari de sticlă și fier cîmpuri luminînd ca focul; flori ciclamen (viorele de alpi), roșii, roze, albe; alte cîmpuri de garoafe albe, garoafe roșii, crizanteme sau „flori de aur", cum le spune poporul nostru. (TR. COȘOVEI, *Codlea*)

e) Mi s-a-ntîmplat ceva ciudat, / Ceva ciudat și minunat. / [...] / Și parcă-l auzeam cîntat / În chipu-n care-l vor cînta / Acei ce azi presimt de-abia / Răscolitoru-i înțeles. (MARIA BANUȘ, *Din Maramureș*)

f) Mircea însuși mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare, / Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare [...] (M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

g) Și astăzi cînd scriu acestea mă gîndesc cu melancolie că are dreptate poetul cînd își plînge amintirile. (D. ANGHEL, *Aducerile-aminte*)

h) Iar din lumea aceasta mi se păru că aud pe Magda ţipînd din lumea cealaltă. (C. HOGAŞ, *Spre Nichit*)

i) Doi dintre ciobanii cei mai tineri întinseră pe jos, în stînă, nişte foi late de brustur; iar de jur împrejur aşternuse piei de oaie, cojoace şi sarici. (Idem, *Hălăuca*)

j) [...] mai sărută o dată dulce pe maioraşul, îl scuipă, să nu-l deoache şi-l lasă jos. (I. L. CARAGIALE, *Vizită*)

l) Şi atunci odată se suie în pod şi coboară de acolo un căpăstru, un frîu, un bici şi o şea, toate colbăite, starogite şi vechi ca pămîntul. Apoi mai scoate nişte straie foarte vechi, un arc, nişte săgeţi, un paloş şi un buzdugan, toate pline de rugină şi s-apucă de le grijeşte bine şi le pune deoparte. Pe urmă umple o tablă cu jăratic, se duce cu dînsa la herghelie şi o pune jos între cai. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

79. *Subliniaţi, diferit, complementele directe exprimate prin substantive fără prepoziţii şi prin substantive cu prepoziţii din textele de mai sus.*

80. *Alegeţi complementele directe exprimate prin pronume personale din exerciţiul nr. 78.*

81. *Căutaţi complementele directe exprimate prin verbe; precizaţi modurile acestor verbe.*

a) Dar mama luînd seama cum învăţam eu, izbutise a ceti la fel ca mine. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

b) Cum spusei, cucoana a venit să mă roage să merg să-l rog a proteja pe băiatul ei, care de şase luni s-a întors din străinătate cu diploma de doctor în drept. (I. L. CARAGIALE, *Unchiul şi nepotul*)

c) Acu n-are cine mă spăla, n-are cine mă îngriji..., n-are cine-mi spune o vorbă bună... Începui a merge şi eu alăturea de el [...] (M. SADOVEANU, *Un om năcăjit*)

d) [...] aud trosnind gătejele uscate sub pasul lui puternic. (D. ANGHEL, *În grădină*)

e) De-oi urma să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumva / Oamenii din ziua de-astăzi, să mă-nceap-a lăuda. (M. EMINESCU, *Scrisoarea II*)

f) Tu învață a le cunoaște înfățișarea și a le deprinde numele. (M. SADOVEANU, *Nada Florilor*)

g) Vitoria îl auzi răcnind și suduind, așa cum îi era obiceiul, pe cînd vîra animalele în țarcurile lor. (Idem, *Baltagul*)

h) De treci codri de aramă, de departe vezi albind / Ș-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint. (M. EMINESCU, *Călin (File din poveste)*)

i) Cocoana nu se poate mira îndestul de prietenia ce-mi arată Bùbico [...] (I. L. CARAGIALE, *Bùbico*)

j) După ce mîntuim de băut cana ceia, ni se aduce alta. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

82. *Recunoașteți părțile de propoziție care răspund la întrebarea* ce *stabilindu-le funcția sintactică; motivați cum diferențiați funcțiile sintactice respective.*

a) Impetuoasa amplificare a interesului compozitorilor pentru literatură a influențat muzica în general. (G. BĂLAN, *Muzica și literatura*)

b) Așa m-au judecat și pe mine, și n-oi mai uita mai ales ochii mici și zugrăviți ai ctitorului, care-mi tălmăcea zugrăvelile, înfigînd degetul arătător asupra sfinților și oftînd parcă ar fi voit să plîngă vremile apuse și credințele de odinioară. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Hagi-Tudose*)

c) A trecut întîi o boare / Pe deasupra viilor, / Și-a furat de prin ponoare / Puful păpădiilor. (G. TOPÎRCEANU, *Rapsodii de toamnă*)

d) Sfîrșitul războiului, atît însemna pentru mulți dintre noi, un somn lung, fără nici un fel de vis, tăcere și uitare. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

e) Lun-atunci din codri iese, / Noaptea toată stă s-o vadă, / Zugrăvește umbre negre / Pe cîmp alb ca de zăpadă. (M. EMINESCU, *Făt-Frumos din tei*)

f) Orchestra cînta un tango argentinian,... care dădea legănării muzicale ceva din grația aeriană a mișcărilor de pisică și un mister, cam ieftin, de lampă scăzută. (CAMIL PETRESCU, *Patul lui Procust*)

g) Glasuri de clopote aducea vîntul, rîsete clare îmi arunca din stradă, fericirea de a trăi mi-o aducea pe ferești și mi-o răspîndea în casă. (D. ANGHEL, *O primăvară la Roma*)

h) Culegi atîtea lacrimi și visuri de noroc! / Tu ningi zăpezi curate duminica, la joc. / Clădești pînă-n podele velințele de zestre, / Pui alba veselie pe margini de ferestre, / Gătești întreaga casă de jos și pînă sus / Cu scoarțe și chilimuri cum nicăierea nu-s! (Idem, *Războiul*)

83. *Analizați complementele directe din exercițiile nr. 78 și 82 după următorul model:*

Complementul direct	P. de vorbire prin care este exprimat	Întrebarea	P. de vorbire determinată	
			val. morfologică	funcția sintactică

84. *Alcătuiți propoziții cu complemente directe exprimate prin substantive cu și fără prepoziție.*

85. *Dați exemple de complemente directe exprimate prin verbe la infinitiv, gerunziu și supin. Folosiți aceleași verbe, la aceleași moduri, cu funcții de atribute verbale.*

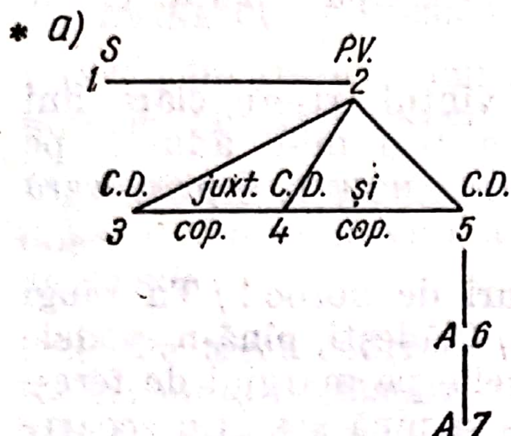
86. *Construiți propoziții cu subiecte și complemente directe care să răspundă la întrebarea* **ce?**

87. *Demonstrați cu exemple situațiile cînd formele neaccentuate ale pronumelui personal se analizează împreună cu verbul (persoanele I și a II-a) și cînd aceste pronume se analizează separat.*

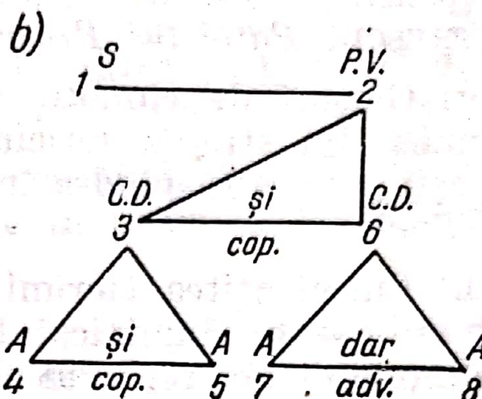
88. *Creați situații cînd într-o propoziție atributul este intercalat între prepoziție și substantivul cu funcția de complement direct.*

89. *Realizați propoziții în care complementele directe să se încadreze în următoarele topici și raporturi sintactice:*

* a)



b)



** c) P.V.—C.D.—C.D.—S—A

d) C.D.—P.V.—S

e) S—C.D.—P

f) A—C.D.—C.D.—P.V.—S

g) A—C.D.—S—C.D.—P.V.

COMPLEMENTUL INDIRECT

90. *Recunoașteți complementele indirecte; arătați părțile de vorbire prin care sînt exprimate.*

a) Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului unde lega mama o sfară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi băieții de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

b) Vei vedea-o pe la hori. / Să n-o lași la vino-ncoace — / Stăi cu ea, ce știi tu-i spune, / Dar cu capul mi te pune / Să n-o joace / Alți feciori. (G. COȘBUC, *Recrutul*)

---

* Viața cere luptă, răbdare și încredere în puterile noastre.

** Obține satisfacții și succese tînărul studios.

c) Colonelul își sprijini spatele de rezemătoarea scaunului, și mîinile și le întinse una alăturea de alta, pe toată suprafața mesei după ce însemnă ceva cu creionul roșu. (AL. SAHIA, *Execuția din primăvară*)

d) Spun la pluguri și tractoare / Ce rup haturi și răzoare / Spun de mine de cărbuni, / De minerii cei mai buni. (MARIA BANUȘ, *Cîntec*)

e) Milă mi-i de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce-mi este. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

f) — Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sînt cel mai mare dintre frați. (Idem, *Harap-Alb*)

g) Tot muncesc bogatului / — Omida săracului — / Și-ntind lan boierului. (D.TH. NECULUȚĂ, *Spre țărmul dreptății*)

h) Avocatul păru a zice întru sine că e greu [...], dar se mulțumi a zîmbi și a nu răspunde. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viața la țară*)

91. *Subliniați diferit complementele indirecte în genitiv, dativ și acuzativ.*

a) Plînge Jiul, greu; / Pare că răspunde / Sufletului meu. (P. CERNA, *Cîntec de noapte*)

b) El le-a luat cu dînsul în mormînt și ne-a lăsat nouă numai sentimentalitatea anilor lui tineri. (D. ANGHEL, *În grădină*)

c) Fumul acestor dese slobozituri de arme... ascunse și la unii și la alții vederea dușmanilor lor. (N. BĂLCESCU, *Românii supt Mihai-voevod Viteazul*)

d) În toamnă, cînd pe creangă măr de măru-i, / La pămînteni cu dragoste mă dărui. (M. BENIUC, *Mărul de lîngă drum*)

e) O, acopere ființa-mi cu-a ta mută armonie, / Vino, somn—ori vino moarte. Pentru mine e totuna [...]. (M. EMINESCU, *Cugetările sărmanului Dionis*)

f) Nu meritați a muri de sabie, ci de ștreang. (C. NEGRUZZI, *Sobiețki și românii*)

g) Numai Harap-Alb nu aducea nici o supărare. Însă ca tovarăş, era părtaş la toate, şi la pagubă şi la cîştig, şi prietenos cu fiecare, pentru că avea nevoie de dînşii în călătoria sa la împăratul Roş, care cică era un om pîclişit şi răutăcios la culme: nu avea milă de om nici cît un cîne. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

h) O despărţire din oastea lui Mihai înaintă pînă la malul Dunării şi alte patru escadroane cu pedestrime armată cu puşti începură a se slobozi asupra podului; apoi Mihai îşi aşeză tunurile pe un deluşor vecin şi astfel, de o parte cu tunurile, de alta cu muschetăria, făcu să plouă un pîrîu de foc asupra turcilor. (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

i) Mi-e dor de toaca din vecernii / Şi de tălăngi, de verde plai / De jalnic fluier de păstor / De mîndru port, de dulce grai. (ŞT. O. IOSIF, *Mi-e dor*)

j) Azi, lasă-ţi freamătul să-mi pară / Un mulcom zvon de patrafire, / Ce blînd asupra mea-şi pogoară / Duioasa lor hirotonire ... (O. GOGA, *Reîntors*)

l) Deprins cu astfel de odăi, lui Eminescu i se păru totul firesc; dar ca şi cum ar fi fost prin cîrciumi şi Veronicăi i se păru la fel. (E. LOVINESCU, *Mite. Bălăuca*)

m) Deci n-am să-i pot duce florile. Îmi trece prin cap să i le dau ceferistului. (AL. SAHIA, *Întoarcerea tatei din război*)

n) Calul atunci dă năvală asupra ursului şi fiul craiului, rădicînd buzduganul să deie, numai iată ce aude glas de om zicînd [...] (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

o) Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră / Contra celor ce dînşii la lucru-i osîndiră / Şi le subjugă munca vieţii lor întregi. (M. EMINESCU, *Împărat şi proletar*)

p) Ei braţul tău înarmă ca să loveşti în tine, / Şi pe voi contra voastră la luptă ei vă mîn. (Ibidem)

92. *Scoateți complementele indirecte din exercițiile de mai sus grupîndu-le după felul părților de vorbire prin care sînt exprimate.*

93. *Alegeți din textele de mai sus complementele indirecte care răspund la întrebările* **de cine? de ce?**

94. *Analizați determinatele complementelor indirecte din următoarele texte:*

a) Toți cei lipsiți de-a dragostei povață, / Rătăcitori prin negură și ceață, / Toți cei feriți de-a soarelui căldură,/ Îngenunchiați de rele și de ură. (O. GOGA, *O rază*)

b) Dă-te jos de acolo, măi băiete, strigă baba Ioana, bosumflată ca totdeauna, către copilul lui Vasile Zidaru, care se legăna cățărat pe ulucile portiței. (L. REBREANU, *Răscoala*)

c) Astăzi toți, de la vlădică pînă la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea ei. (I. CREANGĂ, *Moș Ion Roată și Unirea*)

d) Însă ca tovarăș, era părtaș la toate, și la pagubă și la cîștig, și prietenos cu fiecare, pentru că avea nevoie de dînșii în călătoria sa la împăratul Roș. (Idem, *Harap-Alb*)

e) În vreme ce mînca, doctorul se gîndi mereu la cerșetorul orb. Uite, dacă statul s-ar interesa nițel de nenorociții ăștia, n-ai mai întîlni orbi în fiecare comună. (L. REBREANU, *Cerșetorul*)

f) Veverița pusese frîu neobositei sale zburdălnicii. (C. HOGAȘ, *În munții Neamțului*)

g) Mai pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu văru Ion, și chiar cu băieții și fetele din sat. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

h) Facem cu domnu Toma toate socotelile și-i plătim cinstit, mulțămindu-i frumos. (M. SADOVEANU, *Baltagul*)

i) Era o plăcere nu numai pentru dînșii, ci și pentru orișicine, care vedea cum petrec împreună. (I. SLAVICI, *Eminescu și Caragiale*)

95. *Repartizați substantivele în acuzativ — cu și fără prepoziție — din exercițiile nr. 90 și 91 după următoarele funcții sintactice: atribut, complement direct și complement indirect.*

■

96. *Dați exemple de complemente indirecte exprimate prin pronume și numerale în dativ și acuzativ; arătați ce întrebare ați folosit pentru fiecare exemplu.*

97. *Construiți cîteva propoziții cu complemente indirecte exprimate prin substantive cu și fără prepoziție.*

98. *Formulați propoziții în care complementele indirecte să fie găsite cu întrebările* **de cine? de ce?**

99. *Alcătuiți propoziții cu complemente indirecte exprimate prin substantive cu prepoziții în genitiv.*

100. *Alcătuiți exemple cu complemente indirecte care să determine un adjectiv.*

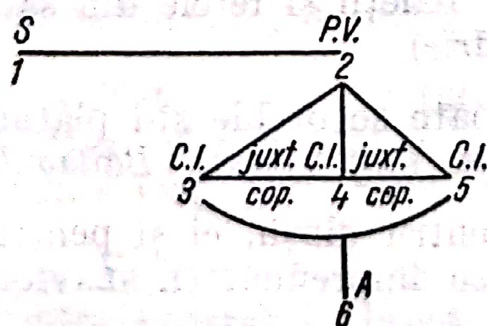
101. *Exemplificați cum se intercalează atributul (atributele) între prepoziție (locuțiunea prepozițională) și substantivul cu funcție de complement indirect.*

102. *Arătați, prin exemple, cînd complementul indirect stă înaintea determinatului și cînd stă după determinatul său.*

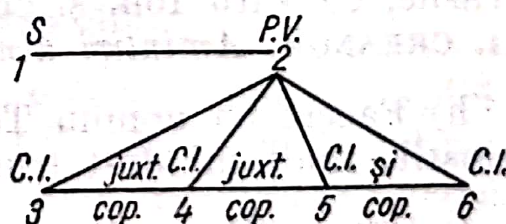
103. *Creați texte în care complementele indirecte exprimate prin pronume personale în dativ să determine un verb la modurile conjunctiv, gerunziu sau infinitiv.*

104. *Realizați propoziții în care complementele indirecte să fie plasate după următoarele scheme și topici:*

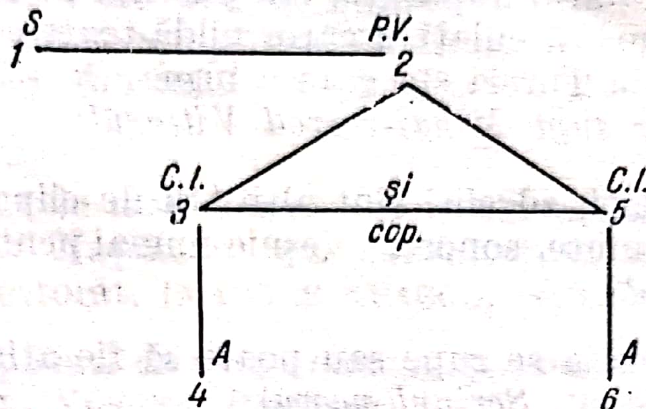
a)



b)



* c)



d) S—C.I.—P.V.

e) S—P—C.I.—C.I.

f) P—C.I.—A—C.D.—S

g) C.I.—A—C.I.—P.V.

h) P.V.—C.I. (numai prepoziția) —A—C.I. (substantivul)

i) S—C.I. (numai prepoziția) —A—A—C.I. (substantivul)—P

COMPLEMENTUL DE AGENT

105. *Identificați complementele de agent din textele date:*

a) Zmeul, sforăind, purta acest blestem pe deasupra capului, fiind pîndit de toți băieții mahalalelor și, cînd i se întîmpla să cadă din văzduh, devenea prada lor. (V. ALECSANDRI, *Vasile Porojan*)

b) Așezată pe coastă, cu fața la miazăzi, în bătaia soarelui, de dimineața pînă seara, îngropată și dezgropată la timp, îngrijită de neamț și de slugi ca ochii din cap, via boierului Olog a crescut și a început a lega rod. (Z. STANCU, *Desculț*)

c) Frontul din Moldova se întindea pe coastele dealurilor domoale și lungi, pustiite de război și pîrlite de arșiță. (A. MIHALE, *Nopți înfrigurate*)

* Poetul se inspiră din viața satului și din întîmplările trăite.

d) Din afară, împărăţia era pustiită de români, bulgari, sîrbi, unguri răsculaţi, a căror pildă toate celelalte popoare creştine din Turcia sta gata a urma. (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

e) Zgîriaţi, zdreliţi sînt alţii / Şi de clipe şi de ore / Eu le-ascult, mute, sonore, / Veşnic numai pentru alţii. (M. BENIUC, *Jind*)

f) Şi trestia se rupe sau poate să fie atinsă de trăsnet. (G. CĂLINESCU, *Scrinul negru*)

g) Duşmănit vei fi de toate făr-a prinde chiar de veste [...] (M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

h) Gonit de toată lumea prin anii mei să trec, / Pîn'ce-oi simţi că ochiu-mi de lacrime e sec [...] (Idem, *Rugăciunea unui dac*)

i) Cutremurat de clipa asta sfîntă, / Un gînd simţeam [...] (O. GOGA, *Clăcaşii*)

j) E muncit de gînduri care-l fac să nu mai vadă înaintea ochilor nici pe cei mai răi duşmani din viaţă. (I. A. BASSARABESCU, *Spre Slatina*)

l) Trecut-ai cînd ceru-i cîmpie senină, / Cu rîuri de lapte şi flori de lumină, / Cînd norii cei negri par sumbre palate, / De luna regină pe rînd vizitate. (M. EMINESCU, *Mortua est!*)

m) Povăţuit de mîna lui am trecut aceste adîncimi pe nesimţite. (I. SLAVICI, *Budulea Taichii*)

106. *Subliniaţi verbele la diateza pasivă şi verbele reflexive care cer complemente de agent:*

a) Apa a fost înghiţită printre crăpături de prăpăstiile stîncii duşmane. (AL. VLAHUŢĂ, *România pitorească*)

b) Către asfinţit, sosirăm la Horaiţa, unde furăm primiţi cu oarecare răceală de către egumenul mînăstirii, care stătea în cerdac la aer curat. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

c) Aici coridorul era ocupat numai de ofiţeri de toate gradele, tăifăsuind şi aşteptînd fiecare norocul de a putea vorbi neoficial cu generalul. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraţilor*)

d) În problemele mai delicate de ordin politic, militar şi administrativ Napoleon este consultat în mai multe rînduri de Directorat. (MANOLE NEAGOE, *Napoleon*)

e) Ei sînt lepădaţi de către oameni şi asemuiţi fiarelor. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

f) Cu o mînă îl respinge, / Dar se simte prinsă-n braţe, / De-o durere, de-o dulceaţă / Pieptul, inima-i se strînge. (M. EMINESCU, *Povestea teiului*)

g) Puterea de stat se exercită de către clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea muncitoare şi cu ceilalţi oameni ai muncii. (*Filozofie şi socialism ştiinţific*)

h) Mai multe lighioane, locuind într-o vale, / Erau des vătămate d-un iute, rău vecin. (GR. ALEXANDRESCU, *Dreptatea leului*)

i) Drumul ne-a fost arătat de către preotul Ghermănuţă, acel sihastru al munţilor. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

j) Raportul adăuga că Lazăr şi-a primit pe loc pedeapsa din partea credincioşilor supuşi ai împăratului Francisc, ceea ce, într-un limbaj mai clar, însemna că îndrăzneţul profesor a fost bătut de către aprigii susţinători ai statului habsburgic. (GEORGE MACOVESCU, *Gheorghe Lazăr*)

l) Oskamiama spuse că dacă s-ar trimite de către înălţatul han un sol către măritul ţar... el în ţara necunoscută se va purta aşa cum i se va arăta. (N. MILESCU, *Jurnal de călătorie în China*)

107. *Separaţi din textele de mai sus (105, 106) complementele de agent care răspund la întrebarea* **de cine?** *de cele care răspund la întrebarea* **de ce?**

108. *Grupaţi complementele de agent din exerciţiile 105, 106 după părţile de vorbire prin care sînt exprimate.*

109. *Subliniaţi diferit complementele indirecte şi pe cele de agent care răspund la aceleaşi întrebări:*

a) Dar puterea, ştiţi voi bine, / Nu vi-a dat-o Cel de sus,/ Nici eternul domn ! / Vi-e dată / De-un vremelnic din infern ! (G. COŞBUC, *Pentru libertate*)

b) În adîncu-i se pătrunde / Şi de lună şi de soare / Şi de paseri călătoare, / Şi de lună şi de stele / Şi de zbor de rîndunele / Şi de chipul dragei mele. (M. EMINESCU, *La mijloc de codru*)

c) Ca să vad-un chip, se uită / Cum aleargă apa-n cercuri, / Căci vrăjit de mult e lacul / De-un cuvînt al sfintei Miercuri. (Idem, *Crăiasa din poveşti*)

d) Căci purtată-n sîn te vezi / De mătuşi de toate. (G. COŞBUC, *Politica*)

e) Ca să fii sigur de un lucru, trebuie să-l spui şi trebuie să vezi dacă l-au înţeles alţii şi cum l-au înţeles. (N. IORGA, *Cugetări*)

f) Te-ai prins de mine ca scaiul. (ALECU I. GHILIA, *Cuscrii*)

g) Erau bieţii vecini robiţi şi puşi în fiare de răposatul armaş, care zăceau aruncaţi în fundul pivniţelor cetăţuii sale, şi acum, în mijlocul nopţii, îşi scuturau dureroasele lor lanţuri. (AL. ODOBESCU, *Mihnea-vodă cel Rău*)

h) Şi tot mergînd el înainte, iaca vede nişte curţi mari, şi apropiindu-se de dînsele, numai iaca ce dă de zîna cea mai mare, care spăla nişte cămăşi la fîntînă. (I. CREANGĂ, *Făt-Frumos, fiul iepei*)

i) Cînd mai încolo, numai iaca fîntîna grijită de dînsa era plină pînă-n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce şi rece cum îi gheaţa. (Idem, *Fata babei şi fata moşneagului*)

j) De fata din Dafin ne era dor nouă şi cîte nopţi n-au crescut şi au scăzut deasupra capului nostru. (D. ANGHEL, *Fata din Dafin*)

110. *Transformaţi complementele de agent din exerciţiul nr. 106 în subiecte gramaticale; arătaţi cum aţi procedat.*



111. *Analizaţi complementele necircumstanţiale din textele date după următoarea schemă:*

Complementul	Felul	Întrebarea	Partea de vorbire prin care este exprimat	Valoarea morfologică a p. de vorbire determinate

a) Al meu e! Pentru calul meu / Mă prind de piept cu Dumnezeu, [...] / Întreagă mila ta o cer! [...] / Voi merge, paşă, să cerşesc, / Dar mila voastră n-o primesc. (G. COŞBUC, *El-Zorab*)

b) Vechi nectaruri parfumate / Curg vărsate de-un harap [...] (D. ANGHEL, *Aga Veli*)

c) — Ia-ţi cartea! Deschide-o la foaia 50 şi citeşte! Luai cartea. O deschisei. Eu o întorceam la foaia 50, ea se întorcea la foaia 80, la *Ciuma lui Caragea*. La 50 era *Tentaţia*.

— Ci zi odată, motologule!

Eu, de frică, începui... (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Domnul Vucea*)

d) Mama însă îngenunchiase, doborîtă de boală, ca boul care cade pe brazdă. (M. SADOVEANU, *Bordeienii*)

e) Ai, desigur, ochii negri, gura mică, nasul fin, / Ş-un oval tăiat cu artă de vr-un maestru divin. (C. HOGAŞ, *În munţii Neamţului*)

f) Măicuţă dragă, cartea mea / Găsească-mi-te-n pace! [...] Aşa mi-a spus Ion să-ţi scriu, / Iubească-ţi-l pămîntul. (G. COŞBUC, *O scrisoare de la Muselim-Selo*)

g) Scatiu, care înţelese primejdia, zise lui Chiru să tragă un foc în vînt, iar vizitiului să dea gură cailor. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Tănase Scatiu*)

h) Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt / Într-un mod fatal legate de o mînă de pămînt. (M. EMINESCU, *Scrisoarea I*)

i) „Nu-l dau din brațe nimănui! / Închideți-mă-n groapa lui —. / Mă lași tu, Fulgere, să mor? / Îți lași părinții-n plîns și dor? / O, du-i cu tine, drag odor, / O, du-i, o, du-i!" (G. COȘBUC, *Moartea lui Fulger*)

j) Cîte lanuri, văi întinse, / Toate-acuma sînt cuprinse / De lungi fire ce lucesc. (V. ALECSANDRI, *Toamna țesătoare*)

l) Închise ochii și străbătută de fiorul apei se aruncă despicînd albastrul cu mîinile împreunate. (C. PETRESCU, *Întunecare*)

■

112. *Construiți texte cu complemente de agent și complemente indirecte care să răspundă la aceleași întrebări* (de cine? de ce?).

113. *Formulați propoziții în care verbul să fie determinat de mai multe complemente de agent.*

114. *Dați exemple de complemente de agent exprimate prin pronume felurite.*

115. *Creați situații în care complementul de agent să fie cerut de un participiu activ.*

116. *Realizați cîteva exemple de complemente de agent care să fie izolate de verbul determinat prin alte părți de propoziție (atribut sau alt complement).*

117. *Demonstrați, prin exemple, cum se pot schimba subiectele gramaticale în complemente de agent.*

118. *Combinați, prin alcătuirea unor propoziții, diferite procedee pentru ilustrarea complementelor de agent, în funcție de întrebări și de părțile de vorbire prin care sînt exprimate.*

119. *Folosiți complemente necircumstanțiale în alcătuirea unor texte dialogate.*

120. *Sistematizați complementele necircumstanțiale într-o schemă recapitulativă în care să includeți caracteristicile gramaticale ale fiecărui fel de complement.*

121. *Alcătuiţi propoziţii cu complemente de agent potrivit următoarelor aranjamente:*

*a) S—A—P.V.—C.Ag.—C.Ag.
b) A—S—P—C—C.Ag.
c) P.V.—S—C.Ag.—A—A
d) C.Ag.—P.V.—A—S—A

---

* Talentul lui Caragiale a fost apreciat de contemporani şi de urmaşi.

COMPLEMENTE CIRCUMSTANŢIALE

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

122. *Găsiţi complementele circumstanţiale de loc şi subliniaţi cuvintele determinate.*

a) Din izvoare şi din gîrle / Apa sună somnoroasă; / Unde soarele pătrunde / Printre ramuri a ei unde, / Ea în valuri sperioase / Se azvîrle. (M. EMINESCU, *Freamăt de codru*)

b) Nu cunoşteau locul. Umblau aşa pe uliţa cea mare a satului, înălţînd nasurile cînd spre dreapta, cînd spre stînga. Veneau asupra lor aripi cenuşii şi-i băteau peste ochi. (M. PREDA, *Moromeţii*)

c) S-a arătat la un geam, ce se deschidea lunecînd în sus şi se închidea coborînd, chipul pălit şi posomorît al lui Nicoară. Şi-a răsucit grumazul cătră cineva care se ţinea îndărătul său, apoi obrazul i s-a întors în deschizătura geamului şi părea luminat ca de un asfinţit de soare. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

d) Somnoroase păsărele / Pe la cuiburi se adună, / Se ascund în rămurele / — Noapte bună! (M. EMINESCU, *Somnoroase păsărele*)

e) Din cea zare luminoasă vine-un lung şir de cucoare / Aducînd pe-aripi întinse calde raze de la soare; / Iată-le deasupra noastră, iată-le colo sub nor, / În văzduh călăuzite de-un pilot, bătrîn cocor. (V. ALECSANDRI, *Cucoarele*)

f) Ţugurlan se şterse pe frunte cu mîneca, înfipse coasa în pămînt şi se aplecă să strîngă iarba. (M. PREDA, *Moromeţii*)

g) Şi Costachi se uită îngrijat pe cer. Dintr-un nor depărtat s-auzi tunînd, ca un zgomot produs într-o altă lume. (AL. VLAHUŢĂ, *La arie*)

h) Înalte, albe strălucitoare, stivele de scînduri se zăresc de departe, asemeni unor corăbii noi, cu toate pînzele întinse şi cu prova întoarsă spre viitor. (G. BOGZA, *Cartea Oltului*)

i) De ce m-aţi dus de lîngă voi / De ce m-aţi dus de-acasă? / Să fi rămas fecior la plug / Să fi rămas la coasă. (O. GOGA, *Bătrînii*)

j) Pe malul apei se-mpletesc / Cărări ce duc la moară — / Acolo, mamă, te zăresc / Pe tine-ntr-o căscioară. (G. COŞBUC, *Mama*)

l) Înăuntru se afla o gînganie mare şi moartă. Moş Miron o zvîrli departe în iarbă şi azeşă binişor capacele pe-o tichie de strachină. (C. PETRESCU, *În prisaca lui moş Miron*)

m) Moşia îi ajunge pînă la noi în casă. / Aproape n-are omul pe unde să mai iasă [. . .] (T. ARGHEZI, *Pe răzătoare*)

123. *Grupaţi complementele circumstanţiale de loc din exerciţiul anterior după aspectul circumstanţei acţiunii (locul, punctul de plecare, direcţia, punctul de sosire sau limita).*

124. *Identificaţi complementele circumstanţiale de loc (din exerciţiul nr. 122) după părţile de vorbire prin care sînt exprimate.*

125. *Grupaţi complementele circumstanţiale de loc exprimate prin substantive cu prepoziţii şi alte complemente studiate, exprimate tot prin substantive cu prepoziţii :*

a) Soţul şi soţia — coana Olimpia — se mutau acum de la Turnu în Bucureşti. (A. I. BASSARABESCU, *La casa din Batişte*)

b) La bani li-e gîndul tot, şi-mpart întruna, / Iar marea-i duce-ncet, dar drept spre stînci... (D. ANGHEL, *La bani li-e gîndul*)

c) Am luat pe doctor de braţ şi-am plecat spre casă. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Linişte*)

d) Domnu îşi loveşte uşor diapazonul de colţul catedrei : laaa ! (M. SADOVEANU, *Domnu Trandafir*)

e) Şi astfel, unii cu brînză şi pîine, alţii cu ouă fierte şi smochine, alţii cu portocale şi sardele, iar Trubadurul cu o năstrapă, moştenită de la bunică-sa, ne întîlneam pe treptele Academii, în faţa statuii lui Mihai-Viteazul. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Trubadurul*)

f) Mezinul a ieşit la vedere şi s-a uitat la bătrîn cu oarecare milă. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

g) — Aşa-i, bine zici, don' căprar, mormăi un soldat, izbind cu tîrnăcopul într-un bolovan. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraților*)

h) Dar, uitîndu-se lung spre case şi gîndindu-se, imaginea lor îi dispăru din conştiinţă, unghiul vizual se scurtă, şi, în loc de a străbate prin geamuri, se opri în ele, şi, ca într-o oglindă, el se privi pe sine şi lucrurile din casă. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viața la țară*)

i) — Destul! răcni gospodarul bătînd cu pumnul în masă şi înălţîndu-se de la locul lui. (M. SADOVEANU, *Baltagul*)

j) Călăreţii împlu cîmpul şi roiesc după un semn / Şi în caii lor sălbateci bat cu scările de lemn, / Pe copite iau în fugă faţa negrului pămînt, / Lănci scînteie lungi în soare, arcuri se întind în vînt. (M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

126. *Alegeți complementele circumstanțiale de loc exprimate prin adverbe și locuțiuni adverbiale.*

a) Din răsărit, din miazănoapte, din apus, din miazăzi, de undeva sau de pretutindeni, veneau în răstimpuri şi treceau pe fruntea mea uşoare şi nevăzute suflări molatice de vînt. (C. HOGAŞ, *La Pîngărați*)

b) Grigoriţă se uită împrejur, parc-ar fi căutat sau plănuit ceva. (Ibidem)

c) Matei, care venise furios împotriva baciului, se întoarse acasă tăcut, întrebîndu-se dacă nu cumva era şi aici mîna Aglaiei. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viața la țară*)



d) Cu-atîta mai bine, părinte Ghermănuță, îi răspunsesem eu, încălecînd, că doar, n-am plecat de acasă cu gîndul să merg pe drum bătut și nici n-am făcut învoială cu stihiile ca să-și ieie căciula dinaintea mea. (Idem, *Singur*)

e) Acolo, înăuntru, cîteva sute de muncitori și muncitoare, forfotesc, se amestecă cu motoarele, cu roțile uriașe, înfrățindu-se. (AL. SAHIA, *Uzina vie*)

f) Cînd soarele sta să apună, cotirăm la dreapta pe drumul de țară ce duce spre Pîngărați... (C. HOGAȘ, *La Pîngărați*)

g) Iar cînd drumul se prăvale / Jos, la coasta povîrnită, / Calcă baciul ca pe gratii [...] (G. TOPÎRCEANU, *Balada munților*)

h) Am lăsat trăsura jos, pe malul Nemțișorului și pe cărarea de sub mesteceni, ne-am suit încet la deal. (G. IBRĂILEANU, *Adela*)

127. *Dați exemple de complemente circumstanțiale de loc după felul circumstanței acțiunii; precizați întrebările cerute de fiecare exemplu în parte.*

128. *Compuneți texte cu complemente circumstanțiale de loc exprimate prin substantive precedate de locuțiuni prepoziționale.*

129. *Dați exemple de complemente circumstanțiale de loc exprimate prin pronume.*

130. *Construiți propoziții cu complemente circumstanțiale de loc, exprimate prin adverbe și locuțiuni adverbiale.*

131. *Folosiți, în propoziții, complemente circumstanțiale de loc, complemente de agent și complemente indirecte exprimate prin substantive și pronume precedate de prepoziții.*

132. *Folosiți, într-un fragment narativ, cîteva exemple de complemente circumstanțiale de loc care să determine verbe la gerunziu, la cele trei diateze.*



133. *Plasați complemente circumstanțiale de loc, în propozițiile pe care le veți formula, după următoarele topici:*

*a) S—P.V.—C.L.—A—A
b) P.V.—S—A—C.L.
c) A—S—P.V.—C.L.
d) S—A—P.V.—C.L.
e) C.L.—C.L.—C.L.—P.V.—C.D.
f) C.L.—A—C.L.—P.V.—S
**g) C.L.—P.V.—S—C.D.
***h) C.I.—A—C.I.—A—C.I.—A—C.I.—P.V.—S—C.L.—A

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

134. *Identificați complementele circumstanțiale de timp din textele date:*

a) După un ceas se ivește primarul cu căciula în mînă la poarta boierului. (I. L. CARAGIALE, *Arendașul român*)

b) Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară! (V. ALECSANDRI, *Iarna*)

c) Primăvara ne adună logofeții de pe la casele noastre, mai cu vorbă bună, mai cu sudalma și ocara, mai cu dîrjala, și ne mînă din urmă să dezgropăm mîndrețea de vie. (Z. STANCU, *Desculț*)

d) O, mai e, mai e pînă-n seară. Soarele-i de-abia la amiază, și acum, din creștetul cerului dogorit, razele cad drept ca niște săgeți de foc. (AL. VLAHUȚĂ, *La arie*)

e) Plouase în ajun și Lisa aducea valuri tulburi. Plouase și-n vremea nopții. Dimineața, se înseninase cîteva ceasuri apoi se învîrtejiră iarăși nori și se cursese toată ziua apă din văzduh. (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

* Sadoveanu s-a dus la mormintul invățătorului său.
** La Pașcani și-a petrecut scriitorul copilăria.
*** Despre anii de școală, despre jocurile de-a v-ați ascunselea și despre alte amintiri ne vorbește Sadoveanu în scrierile sale.

f) Cît voi fi dormit nu știu, destul că, într-un tîrziu, mă deșteptai sau cam așa ceva mi se păru că se întîmplase cu mine. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

g) A-nceput de ieri să cadă / Cîte-un fulg, acum a stat. (G. COȘBUC, *Iarna pe uliță*)

h) Odată venind părintele Duhu supărat foc de la mînăstire, ne dete la regula de trei tema următoare. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

i) Atunci fiul împăratului se puse la pîndă o săptămînă întreagă: noaptea pîndea și ziua se odihnea; iar cînd fu într-o dimineață, se întoarse trist la tată-său și-i spuse cum priveghease pînă la miezul nopții, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală, [...] cum, mai tîrziu, somnul îl copleși și căzu ca un mort, fără să se poată deștepta decît tocmai cînd soarele era rădicat de două sulițe, și atuncea văzu că merele lipsesc. (P. ISPIRESCU, *Prîslea cel Voinic și merele de aur*)

j) Peste o clipă se auziră țipetele de bucurie ale puișorilor cărora rîndunica le aducea hrană. (E. GÎRLEANU, *Cît un fir de iarbă*)

l) Din cînd în cînd Elisabeta Gălăciuc, soția lui, îi plimba peste față o frunză de lipan. (AL. SAHIA, *Revoltă în port*)

m) Auzind acestea, Bathori vru să depărteze deasupra-i bănuiala. (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

135. *Selectați (din textele de mai sus) complementele circumstanțiale de timp după părțile de vorbire prin care sînt exprimate.*

136. *Alegeți din textele de mai sus complementele circumstanțiale de timp și grupați-le după natura circumstanței fiecăruia (începutul acțiunii, durata și limita acțiunii).*

137. *Identificați complementele circumstanțiale de timp exprimate prin grupuri de cuvinte neanalizabile.*

a) Se pare cum că firea însăși / Voia c-o oră mai devreme / La lupta-n-tregului popor / Pe fiii cei mai buni să-i cheme. (M. BENIUC, *Doftana*)

b) După o jumătate de ceas, toţi sforăiau şi, ciudat, mai tare ca de obicei. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Bursierul*)

c) Asemenea secetă n-au apucat de cincizeci de ani, de cînd au pălit tătarii de la Oceacov, umblători în pradă după mălai. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

d) După cîţiva ani porni la un drum mai greu [. . .] stăteau zile şi nopţi în ploaie şi glod sub cerul încărcat de norii deşi. (E. GÎRLEANU, *Calul*)

e) Nu-nchide ochii, nu adormi. / Ceasul e pe-aproape, pe-aci. / Trebuie să treacă. / Poate cam pe la toacă, / Poate cam între vecernii şi utrenii, / Cam după amurgul cu mirodenii, / Pe la greieriş, / Cînd îşi iveşte din păpuri, furiş, / Luna creasta. / Cam pe vremea asta. (T. ARGHEZI, *Priveghere*)

f) Aceştia lucrează din primăvară pînă în toamnă, din revărsatul zorilor şi pînă în răsăritul stelelor, iar toamna, potrivit învoielii, ţăranul îi cară arendaşului partea acestuia la hambar, şi numai în urmă are voie să-şi ridice şi el partea ce i se mai cuvine şi lui. (I. L. CARAGIALE, *1907 din primăvară pînă-n toamnă*)

g) Dar după o jumătate de ceas am avut impresia că doamna M. . . e acolo anume ca să scoată în evidenţă tinereţea şi frumuseţea triumfătoare a fetei sale. (G. IBRĂILEANU, *Adela*)

h) La vreme de război, aici domnii Moldovei obicinuiesc a-şi trimite averile lor, răspunse Potoţki. (C. NEGRUZZI, *Sobieţki şi românii*)

i) Peste cîteva zile cărăuşii sosesc, şi tînăra nevastă, văzîndu-şi bărbăţelul, mai uită de cele necazuri. (I. CREANGĂ, *Soacra cu trei nurori*)

j) Amu cică împăratul acela, aproape de bătrîneţe, căzînd în zăcare, a scris carte frăţîne-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoţi, ca să-l lase împărat în locul său, după moartea sa. (Idem, *Harap-Alb*)

l) De un sfert de ceas e în ceardac, cu scufiţa pe cap, cu ochelarii pe aripile nasului. (I. A. BASSARABESCU, *Spre Slatina*)

m) Pe urmă am auzit că s-au despărțit imediat după căsătorie. (G. IBRĂILEANU, *Adela*)

■

138. *Alcătuiți propoziții cu complemente circumstanțiale de timp exprimate prin verbe la gerunziu și infinitiv.*

139. *Construiți propoziții cu complemente circumstanțiale de timp exprimate prin substantive comune cu și fără prepoziție.*

140. *Dați exemple de propoziții cu complemente circumstanțiale de timp care să cuprindă cele trei aspecte ale acțiunii — începutul, durata și limita acțiunii.*

141. *Alcătuiți propoziții cu complemente circumstanțiale de timp care să determine un adverb, un adjectiv, un verb la gerunziu și infinitiv.*

142. *Folosiți, în propoziții, îmbinări de cuvinte cu funcții sintactice de complemente circumstanțiale de timp.*

143. *Alcătuiți propoziții în care verbul să fie determinat de mai multe complemente circumstanțiale de timp.*

144. *Creați exemple în care complementele circumstanțiale de timp să fie exprimate prin substantive comune însoțite de adjective și numerale.*

145. *Construiți propoziții cu complemente circumstanțiale de loc și de timp exprimate prin adverbe și locuțiuni adverbiale.*

146. *Povestiți biografia scriitorului preferat folosind cît mai multe complemente circumstanțiale de loc și timp.*

147. *Realizați texte cu complemente circumstanțiale de timp în următoarele topici:*

a) P.V.—C.T.—S
b) S—P.V.—C.T.
c) C.T.—C.T.—C.T.—P.V.—S
d) C.T.—S—P.V.
e) A—S—C.T.—P—C.D.
* f) C.I.—C.I.—P.N.—C.T.—S

---

* Cu Slavici și Caragiale a fost prieten mereu Eminescu.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ

148. *Subliniaţi complementele circumstanţiale de cauză şi analizaţi morfologic determinatele acestora.*

a) Aş vrea la suflet să vă strîng, / Să rîd de fericit, să plîng! (G. COŞBUC, *Vestitorii primăverii*)

b) „Vine să se plîngă", bănui în grabă el, nu atît de speriat de consecinţele prea puţin grave [...], cît mirat de a fi fost descoperit în numele şi adresa sa. (G. CĂLINESCU, *Cartea nunţii*)

c) Toţi erau încremeniţi: ţăranii cam ruşinaţi, judecătorii moleşiţi de frică. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viaţa la ţară*)

d) — Eu mor de căldură... Uf!... uf!...
— Şi eu mor de frig...
— Mori de frig... crăpi [...] Aşa te-am pomenit...
(B. ŞT. DELAVRANCEA, *Hagi-Tudose*)

e) Oaspeţii caselor noastre, cocostîrci şi rîndunele / Părăsit-au a lor cuiburi ş-au fugit de zile rele [...] (V. ALECSANDRI, *Sfîrşit de toamnă*)

f) Ce-a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu ştiu; dar ştiu că eram cu gheaţa-n spate de frică pîn-am ajuns la Borca, unde ne-a fost şi masul. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

g) Afară fulguieşte mereu. Vaca rage de foame în bătătură. (AL. VLAHUŢĂ, *Socoteala*)

h) În timp ce eu mă scărpinam de ciudă, în creştetul capului şi peste pălărie, Pisicuţa, fiindcă nu se putea scărpina şi ea ca mine, cu copita şi apoi cu potcoava şi tot cu ciudă scărpina şi pămîntul (C. HOGAŞ, *Singur*)

i) Auzind un scîrţîit de paşi, îşi ridică greoi ochii genoşi, privi somnoros o clipă, apoi deschizîndu-i mari, tresări înfiorat... (D. ANGHEL, *În grădină*)

j) Lucrînd săptămîna întreagă, înţelegîndu-se cu Bator, ca şi cînd în el s-ar fi mutat sufletul bărbatului, al lui

Dinu, Fefeleaga nu știa cum trece vremea. (I. AGÂRBICEANU, *Opere, II*)

149. *Grupați complementele circumstanțiale de cauză după valorile morfologice ale părților de vorbire prin care sînt exprimate.*

a) Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești [...] parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

b) Și toaleta începea în fața oglinzii, ochii vioi se aprindeau de plăcere, sprînceana se arcuia cu negru, gura se rumenea trandafiriu, unghia se împurpura de carmin... (D. ANGHEL, *De vorbă cu un afiș*)

c) E spovedania unui om cu o fire ciudată, un violonist căruia de copil i se recunoștea geniul, geniu ce n-avea să se realizeze niciodată, din lipsă de voință. (E. LOVINESCU, *Mite. Bălăuca*)

d) Îmi venea să țip de bucurie, dar am plecat ca să nu-i supăr. (I. SLAVICI, *Budulea Taichii*)

e) În adevăr, ostașii nemaiîmpotrivîndu-se, norodul începuse a se cățăra pe ziduri, de unde striga în gura mare[...] (C. NEGRUZZI, *Alexandru Lăpușneanul*)

f) La marginea lăstarului, un pui de prepeliță, cu aripa ruptă, stă zgribulit de frig. (I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI, *Puiul*)

g) Văzînd noi că ne ieu oamenii tot peste picior, și pe moș Luca tulburat din cale afară, cum eram în căruță, ne acoperim peste tot cu un țol. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

h) De călduri dogoritoare, / Foc aprins îi arde chipul. (G. COȘBUC, *În miezul verii*)

i) Simina, cuprinsă de frică, făcu un pas înainte și se puse între amîndoi. (I. SLAVICI, *Pădureanca*)

j) Odată molipsit de pasiunea căutării de comori, animat de un zel vrednic de o cauză mai bună, am început

să sap pe unde vreți și pe unde nu vreți. (TH. CONSTANTIN, *Fiul lui Monte Cristo*)

l) Atunci încremeni de spaimă. (E. GÎRLEANU, *Sărăcuțul*)

150. *Explicați ordinea faptului exprimat de complementele circumstanțiale de cauză, din exercițiile nr. 148, 149, raportată la aceea a determinatelor acestor complemente.*

151. *Alegeți complementele circumstanțiale de cauză exprimate numai prin părți de vorbire precedate de locuțiuni:*

a) Spuse printre altele că e orfan și că fusese copil de trupă [...] dar din pricina plămînilor săi șubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare. (N. BREBAN, *Animale bolnave*)

b) Paul încercă să se apropie, începînd el însuși să gîfîie ușor de curiozitate și din cauza spaimei. (Ibidem)

c) Nicolae Apostol încercase cu fiecare în parte să-i cîștige hotărîrii lui tinerești și colcăind de neastîmpăr. (C. PETRESCU, *Apostol*)

d) Din cauza furtunii, nu am auzit cînd a bătut de miezul nopții în turnul bisericii [...] (Ibidem)

e) Între camarazi pictori, Ion Ion era poreclit „Împăratul" sau „Pater noster" nu din pricina unui raport de filiațiune, ci din pricina supremației fizice, unită cu o indiscutabilă autoritate morală. (I. TEODOREANU, *Turnul Milenei*)

152. *Precizați felurile locuțiunilor care au intrat în componența complementelor circumstanțiale de cauză din textele de mai sus.*

153. *Selecționați complementele circumstanțiale de cauză din exercițiile nr. 149 și 151 după ceea ce exprimă fiecare (cauza unei acțiuni, stări sau însușiri); treceți-le în coloane diferite adăugînd și determinatul fiecăruia.*

■

154. *Dați exemple de complemente circumstanțiale de cauză exprimate prin substantive precedate de prepoziții și de locuțiuni prepoziționale.*

155. *Construiți propoziții în care complementele circumstanțiale de cauză să redea cele trei aspecte ale conținutului exprimat: cauza unei acțiuni, a unei stări și a unei însușiri.*

156. *Alcătuiți propoziții cu complemente circumstanțiale de cauză exprimate prin adjective propriu-zise precedate de prepoziții.*

157. *Formulați propoziții cu complemente circumstanțiale de cauză exprimate prin pronume precedate de locuțiuni prepoziționale.*

158. *Construiți propoziții cu exemple de complemente circumstanțiale cauzale care să determine un nume predicativ.*

159. *Formați propoziții în care complementul circumstanțial de cauză să determine un verb sau un adjectiv.*

160. *Demonstrați, prin exemple, cum faptul arătat de complementul circumstanțial de cauză are loc înaintea faptului arătat de partea de vorbire determinată (cum cauza precede efectul), indiferent de topica acestuia în propoziție.*

161. *Sistematizați criteriile de identificare a atributelor verbale, a complementelor directe, a complementelor circumstanțiale de timp și cauză exprimate prin verbe la gerunziu, alcătuind exemple ilustrative.*

162. *Compuneți o scrisoare familială, folosind cît mai multe complemente circumstanțiale de cauză.*

163. *Respectați în propozițiile pe care le veți construi următoarele topici ale complementului circumstanțial de cauză.*

a) S—P.V.—C.Cz.—C.Cz.—C.Cz.—C.I.—A
b) P.V.—C.L.—C.Cz.—C.Cz.—C.Cz.
c) C.Cz.—P.V.—S
d) C.Cz.—C.Cz.—A—P.V.—C.T.—S—C.D.
e) P.N.—C.Cz.—A
f) C.Cz.—A—P.V.—S

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

164. *Subliniaţi diferit complementele circumstanţiale de scop şi determinatele respective:*

a) Joi noaptea cînd se plimbase pe la ferestre şi pîndise de pe maidan, se hotărîse să-şi mai rărească vizitele şi pentru a se deprinde pe încetul cu absenţa şi pentru a nu da de bănuit printr-o plecare bruscată. (E. LOVINESCU, *Mite. Bălăuca*)

b) Se ducea cu tată-său în munte la făcut ferestrea şi lucra toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată [...] (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

c) Pentru a păstra adevărul istoric, trebuie să vă spun că pe vremea aceea molima căutării de comori contaminase aproape pe toţi tovarăşii mei de joacă. (TH. CONSTANTIN, *Fiul lui Monte Cristo*)

d) Parcă nu se simţea destul de tare ca să o curme în ziua hotărîtă pentru plecare. (I. SLAVICI, *Moara cu noroc*)

e) În afară de asta, deoarece ieşise moda sobelor de teracotă scunde, mulţi, pentru a se ţine la pas cu moda, le dărîmau pe cele vechi, înlocuindu-le cu altele, scunde. (TH. CONSTANTIN, *Fiul lui Monte Cristo*)

f) Cînd deodată un erete, / Poliţai din naştere, / Peste baltă şi boschete / Vine-n recunoaştere. (G. TOPÎRCEANU, *Rapsodii de toamnă*)

g) În aceste condiţii, conducerea politică a guvernului din România a luat contact cu exponenţii românilor din Transilvania, în scopul stabilirii unor măsuri în vederea eliberării acesteia. *(Magazin istoric, nr. 4/1970)*

165. *Separaţi complementele circumstanţiale de scop din textele date mai jos după valorile morfologice ale părţilor de vorbire prin care sînt exprimate.*

a) Herdelea, pentru reluarea şcoalei în primire, se răsese şi se dichisise ca un peţitor. (L. REBREANU, *Ion*)

b) Titu Herdelea se apropia ca de obicei spre a arăta că-l interesează. (Idem, *Răscoala*)

c) Pusesem lumînarea pe masă şi scosesem cîteva foi de hîrtie pentru a scrie. (C. HOGAŞ, *În valea Sabasei*)

d) S-a întors spre a asculta şi de-abia atunci i-a venit graiul. (L. REBREANU, *Fapt divers*)

e) [...] învăţătorul Dragoş se pomeni în şcoală cu un jandarm care-i spuse încet că domnul plutonier îl pofteşte urgent la post avînd a-i face o comunicare. (Idem, *Răscoala*)

f) N-a stat mult la gînduri spre a vedea că alta nu-i mai rămîne decît să spele degrabă putina. (I. L. CARAGIALE, *Kir Ianulea*)

g) În *Ion* lupta pentru pămînt era purtată individual, în scopul realizării bunăstării unui singur ins, în *Răscoala* ea va cuprinde întreaga masă ţărănească [...] (ALEXANDRU PIRU, *Liviu Rebreanu*)

h) Mihai cugeta în inima sa că împrejurarea cere neapărat vreo faptă eroică spre a descuraja pe turci şi a îmbărbăta pe ai săi. (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

i) Cu puţină vreme înainte de sosirea lui Gheorghe Lazăr la Bucureşti, domniţa Ralu construise pe Podul Mogoşoaiei, pe locul numit Cişmeaua Roşie, o sală mare pentru petrecerea boierilor în serile lungi de iarnă. (GEORGE MACOVESCU, *Gheorghe Lazăr*)

166. *Indicaţi ordinea acţiunilor determinatului şi determinantului arătînd prin ce se deosebeşte, sub acest aspect, un complement circumstanţial de scop de un complement circumstanţial de cauză.*

167. *Arătaţi funcţiile sintactice ale verbelor la infinitiv din textele date.*

a) Cucoşul, cum vede şi astă mare nedreptate, începe a vărsa la apă. (I. CREANGĂ, *Punguţa cu doi bani*)

b) Cel care scrie are posibilitatea de a-şi cîntări fiecare cuvînt în parte, de a reveni asupra formulării şi de a-şi corecta eventualele greşeli sau inexactităţi, fără ca efortul depus în acest sens să devină vizibil. (FULVIA CIOBANU, LIDIA SFÎRLEA, *Cum scriem şi cum pronunţăm corect*)

c) A cerceta evoluţia scrierii chirilice româneşti [...] înseamnă a-i urmări şi cronologic şi pe regiuni istorice mersul şi dezvoltarea [...] (E. VÎRTOSU, *Paleografia româno-chirilică*)

■

168. ***Formulaţi propoziţii cu complemente circumstanţiale de scop exprimate prin verbe la infinitiv şi prin substantive cu prepoziţie.***

169. ***Creaţi situaţii în care un complement circumstanţial de scop să fie exprimat şi printr-un verb la modul supin.***

170. ***Realizaţi cîteva exemple cu complemente circumstanţiale de timp şi scop exprimate prin verbe la infinitiv.***

171. ***Demonstraţi, prin exemple, diferenţa dintre un complement circumstanţial de scop şi unul de cauză în ceea ce priveşte ordinea acţiunilor acestor două complemente raportată la ordinea cuvintelor determinate.***

172. ***Respectaţi, în realizarea unor exemple de complemente circumstanţiale de scop, următoarele situaţii:***

a) P.V.—C. scop
b) S—P.V.—C. scop
c) S—P.V.—C.L.—C.T.—C. scop
d) C. scop—P.V.—S—C.T.
e) C.T.—C. scop—P
f) C.L.—P.V.—C. scop—C.D.
g) C.I.—C.I.—P.V.—C.D.—C. scop—C.D.—A—A

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE MOD

173. *Alegeţi complementele circumstanţiale de mod din textele date; subliniaţi părţile de vorbire determinate indicînd funcţia sintactică şi valoarea lor morfologică.*

a) Spun că în urma luptei, în Asia bogată, / Dacă mahometanii vedeau cîteodată / Un armăsar ce-n preajmă-i căta el sforăind, / Coprinşi d-adîncă spaimă ziceau cu-nfiorare / Că el a văzut umbra aceea îngrozitoare / A

lui Mihai Viteazul asupră-le viind. (GR. ALEXANDRESCU, *Odă la oştirea română*)

b) ...Mihai, precum odinioară semizeii cîntaţi de nemuritorul Omer, alerga într-o parte şi într-alta prin tabăra turcească, căutînd pe Sinan, cînd, văzînd de departe pe Hassan Paşa, se luă după dînsul strigîndu-i să stea de e viteaz să se lupte cu dînsul piept la piept, şi cînd de cînd era să-l ajungă cu paloşul. (N. BĂLCESCU, *Istoria Românilor supt Mihai-voevod Viteazul*)

c) Mineri cu lămpi, ţărani cu furci... / Tovarăş drag, te-aud cum urci, / Cu paşii grei, pe drum abrupt / Spre-aceleaşi zări, spre care lupt. (MARIA BANUŞ, *Primăvara-n crîng*)

d) Scînteie marea lină, şi placele ei sure / Se mişc una pe alta ca pături de cristal / Prin lunce prăvălite; din tainica pădure / Apare luna mare cîmpiilor azure, / Împlîndu-le cu ochiul ei mîndru, triumfal. (M. EMINESCU, *Împărat şi proletar*)

e) Numai ici-colo, mişcarea vieţii; răzbătea o chemare nedeslușită moale, stinsă; o gîrneaţă subţire se clătina încet. (M. SADOVEANU, *În pădurea Petrişorului*)

f) Doi cîte doi, sătenii răzvrătiţi / Aveau să fie duşi între soldaţi [...] (T. ARGHEZI, *Lipsesc morminte*)

g) Căpraru-i vinovat de două ori. (Ibidem)

h) „O, arată-mi-te iară-n haină lungă de mătasă, / Care pare încărcată de o pulbere-argintoasă [...] (M. EMINESCU, *Scrisoarea IV*)

i) Elocinţa lui Titulescu căpătase cu timpul o sobrietate pe cît de impunătoare, pe atît de fermecătoare. *(Diplomaţi iluştri)*

j) Popa, în pat, se linişteşte, şi poveşteşti cu el de-a mai mare dragul. (I. AGÂRBICEANU, *Povestiri*)

l) Ajunsese la aceasta fără voia lui, fără a face excese de zel, fără a se arăta aferat şi important. (D. BOTEZ, *Memorii*)

174. *Grupați complementele circumstanțiale de mod din textele de mai sus după aspectul fiecăruia : de mod propriu-zis, comparativ, de măsură, consecutiv.*

175. *Scoateți complementele circumstanțiale de mod ținînd seama de părțile de vorbire prin care sînt exprimate.*

a) — Uite, asta-i oaia pălită... îmi zice Niculăieș atingînd cu bățul mioara care pășea încet, șchiopătînd, în urma cîrdișorului. (M. SADOVEANU, *Un om năcăjit*)

b) Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni, / Orizonu-ntunecîndu-l, vin săgeți de pretutindeni, / Vîjîind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie... (M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

c) Ca o mare în răscoală / Chiuind tresaltă gloata. (ȘT. O. IOSIF, *Pe cîmpia direptății*)

d) Învățătorul își puse ochelarii, se sculă în picioare, întinse scrisoarea lîngă lampa atîrnată de grindă și citi rar, apăsat, bătrînește cu glas tremurat puțin pe alocuri. (L. REBREANU, *Ion*)

e) Pe nesimțite, pajiștea înflorită făcu loc unui așternut de foi uscate care trosneau sub pașii noștri [...] (C. HOGAȘ, *De la Văratic la Săcu*)

f) Care cu poveri de muncă / Vin încet și scîrțiind. (G. COȘBUC, *Noapte de vară*)

g) — Așa-i, cucoane, da' vezi 'neata, că de-om mere așa pe-ndelete, apoi ne-apucă noaptea-n pădure și n-om putea trece Tazlăul cu lumină. (C. HOGAȘ, *În munții Neamțului*)

h) Cînd trebuia cîteodată, sîmbăta după-amiază, să ne citească din poveștile lui Creangă, ne privea întîi blînd, cu un zîmbet liniștit, ținînd cartea la piept, în dreptul inimii — și în bănci se făcea o tăcere adîncă, ca într-o biserică. (M. SADOVEANU, *Domnu Trandafir*)

176. *Stabiliți valorile stilistice ale complementelor circumstanțiale de mod din textele de mai sus.*

177. *Demonstrați, pe baza textelor date, caracteristica acțiunii sau a însușirii pentru fiecare complement circumstanțial de mod; explicați construcția acestora.*

a) O! români, în fața voastră, colo-n tainica cea zare, / Vedeți voi o rază vie care-ncet, încet răsare [...] (V. ALECSANDRI, *Odă ostașilor români*)

b) Te aștept să vii că te doresc cu toată inima. (AL. SAHIA, *Moartea tînărului cu termen redus*)

c) În catrința-i frumos aleasă, în bondița întinsă și zvîcnind pe piept, așa de curat îmbrăcată, și-așa de strîns pieptănată în cosițe, totdeauna ca-ntr-o zi de sărbătoare, se ducea spre casă, printre brazii rari, pe costișele înflorite. (M. SADOVEANU, *Povestiri de dragoste*)

d) Din toată infirmeria, plină de elevi bolnavi, cu adevărat bolnav era numai Ibrăileanu. (D. BOTEZ, *Memorii*)

e) O mare suferință fizică [...] degradantă, ca orice suferință ținînd de cîteva celule și cîțiva microscopici nervi, învie în amintire curățită de aluviuni, străvezie, învecinată cu sublimul, îmbietoare aproape. (ANA BLANDIANA, *Calitatea de martor*)

f) Salută entuziast „lumea nouă", viitoarea societate socialistă care se ridică uriașă și temeinică, din profunzimile sociale, spre cerurile dreptății. (G. GALACTION, *O lume nouă*)

g) Subiectul propus spre discuție mi se pare a fi pe cît de dificil, pe atît de atractiv. (C. ROMAN, *Mărturii despre tineri și tinerețe*)

h) În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare,
Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare;
În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,
Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie;
Cad asabii ca și pîlcuri risipite pe cîmpie,
În genunchi cădeau pedeștri, colo caii se răstoarnă,
Cînd săgețile în valuri, care șuieră, se toarnă
Și, lovind în față,-n spate, ca și crivățul și gerul,
Pe pămînt lor li se pare că se năruie tot cerul...
(M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

i) Strecurîndu-se ca o şopîrlă printre tufe, ieşi în cărare şi căţeaua pădurarului, slabă de i se vedeau coastele prin piele. (M. SADOVEANU, *În pădurea Petrişorului*)

j) Căzu aşa de repede nemaiputînd nici măcar să încerce să mai îndrepte ceva. (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

■

178. *Construiţi propoziţii cu complemente circumstanţiale de mod exprimate prin verbe la infinitiv şi supin.*

179. *Alcătuiţi exemple de complemente circumstanţiale de mod care să determine adjective şi adverbe.*

180. *Folosiţi adverbe, locuţiuni adverbiale şi interjecţii în alcătuirea unor exemple de complemente circumstanţiale de mod.*

181. *Daţi exemple de complemente circumstanţiale de mod exprimate prin substantive şi numerale.*

182. *Construiţi propoziţii în care complementul circumstanţial de mod să determine locuţiuni adverbiale.*

183. *Demonstraţi, prin exemple, asemănările şi deosebirile dintre cele patru aspecte ale complementului circumstanţial de mod.*

184. *Stabiliţi, prin exemple, diferenţa dintre numele predicativ care arată cum este subiectul, şi complementul circumstanţial de mod.*

185. *Urmăriţi, în alcătuirea unor exemple de complemente circumstanţiale de mod, următoarele topici :*

a) P.V.—C.M.—C.M.—C.Cz.
*b) C.L.—P.V.—S—C.M.—C.M.—C.M.—C.I.—A
c) S—P.V.—C.M.—C.L.
d) C.M.—C.M.—P.V.—S—A
e) P.V.—C.D.—A—C.M.—C.M.—C.M.
f) C.D.—A—C.M.—S—P.V.

---

* La Sabasa a cercetat Vitoria cu răbdare, cu speranţă şi convinsă de sinceritatea hangiţei.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

186. *Identificați complementele circumstanțiale condiționale; analizați morfologic și sintactic cuvintele pe care le determină:*

a) — Șezi, te rog [. . .] De ce ai venit?
— Fiindcă m-a chemat ministrul.
— Altfel nu veneai?
— Ba aș fi venit, dar mai tîrziu. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Tănase Scatiu*)

b) Privită în originele și structura sa, critica lui Maiorescu apare ca un moment al gîndirii postrevoluționare. (T. VIANU, *Scriitori români, II*)

c) Căci voi murind în sînge, ei pot să fie mari. (M. EMINESCU, *Împărat și proletar*)

d) — Ascultă, mamă Ilinca — șopti el hotărît — vezi aici hîrtia asta? Aici e testamentul meu. Tot ce am, al matale să fie. În caz de moarte vei sta în casa asta, că matale ești de mult singurul meu ajutor. (P. BUJOR, *Prozatorii Contemporanului*)

e) Dar tot căutînd în străfund dezlegare, /Puternicul strat arzător l-am găsit. (NINA CASSIAN, *Mă-ncumet*)

f) Ducîndu-mi din ochiul tău senin / O rază dinadins, / În calea timpilor ce vin / O stea s-ar fi aprins. (I. L. CARAGIALE, *Ironie*)

g) Numai prin nedrept ea poate / Pe cei slabi să-i facă treji. (G. COȘBUC, *Pe deal*)

h) Fără această flacără de viață [. . .], poți căpăta lucruri artificiale nu opere artistice, și nimic nu e mai altceva, față cu artistul, decît artificialul. (I. L. CARAGIALE, *Cîteva păreri*)

187. *Urmăriți modurile și timpurile verbelor determinate de complementele circumstanțiale condiționale din textele de mai sus; explicați valorile modale și temporale ale situațiilor întîlnite.*

188. *Faceți analiza completă a părților de vorbire determinate de complementele circumstanțiale din exercițiul nr. 186.*

189. *Explicați diferența dintre un complement circumstanțial de mod și unul condițional exprimate prin verbe la modul infinitiv.*

190. *Dați exemple de complemente circumstanțiale condiționale construite cu substantivele:* **caz, condiție, ipoteză, eventualitate.**

191. *Formulați propoziții cu complemente circumstanțiale condiționale exprimate prin verbe la gerunziu și infinitiv.*

192. *Alcătuiți exemple de complemente circumstanțiale de timp, de mod și condiționale exprimate prin verbe la modul infinitiv.*

193. *Dați exemple de complemente circumstanțiale condiționale exprimate prin adverbele:* **altfel, altminteri.**

194. *Construiți exemple de complemente circumstanțiale de timp, de cauză, de mod și condiționale exprimate prin verbe la gerunziu.*

195. *Realizați cîteva situații în care un verb să fie determinat de mai multe complemente circumstanțiale condiționale.*

196. *Alcătuiți propoziții cu complemente circumstanțiale de timp, de mod și condiționale exprimate prin verbe la modul infinitiv.*

197. *Plasați complemente circumstanțiale condiționale în propozițiile ce le veți alcătui după topicile indicate:*

a) C. cond.—P.V.—S
b) S—C. cond.—P.V.—C.T.
c) P.V.—C.T.—C.cond.—C.M.
d) P.V.—S—C.cond.
*e) S—P.V.—C.cond.—C.M.—C.D.—A

* Elevii dau rezultate numai rezolvind conștiincios temele date.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV

198. *Alegeți complementele circumstanțiale concesive din textele date:*

a) Cu toată experiența, de mult nu mai încercase un asemenea sentiment de teamă (P. SĂLCUDEANU, *Moartea manechinului*)

b) Și totuși, iată, chiar acum, cel din urmă ajutor tot de la Bator vine. (I. AGÂRBICEANU, *Opere, II*)

c) În ciuda absurdității lor, acuzațiile de a fi participat la sabatul vrăjitoarelor erau adesea recunoscute de femeile care-și pierduseră rezistența morală datorită închisorii și torturii. (*Magazin istoric, nr. 7/1967*).

d) Cu toate acestea, deși evidentă, soluția nu era mulțumitoare, pentru că într-o astfel de rezolvare, cazul Simoca devenea mult mai tulbure. (N. BREBAN, *Animale bolnave*)

e) Nicolae Apostol, cu tot frigul și umezeala care-i încrîncenaseră carnea, mai găsi putere să glumească [...] (C. PETRESCU, *Apostol*)

f) Somnul pe un șantier este întotdeauna profund, în ciuda permanentei vibrații pe care o simți din adîncurile pămîntului. (I. GRIGORESCU, *Epopeea Lotrului*)

g) Din perspectiva prezentului, cele două activități se întregesc, în ciuda inevitabilelor excese dintr-o discuție sau alta. (*Limbă și literatură*, nr. 1/1973, p. 50)

h) Urmărind să neutralizeze afirmația lui Cantemir, V. A. Urechia a încercat biografia cronicarului [...] cu un balast de nume și date de care nu s-a scuturat [...] cu toată strădania depusă de cercetători [...] (Ibidem, p. 55)

i) *Ion* este romanul satului ardelean la începutul secolului, romanul unei colectivități evoluînd încet, în ciuda stratificărilor și a conflictului dintre „săräntoci" și bogătani, trăind ritual în ritmul muncilor și al festivităților. (Ibidem, p. 50)

j) Cu toată atenţia şi ataşamentul pe care i le dovedea soţului, Ileana părăseşte, în cele din urmă, casa în care găsise multă bogăţie dar nici un pic de fericire. (Ibidem, p. 85).

199. *Grupaţi complementele circumstanţiale concesive din exerciţiul 198, în funcţie de părţile de vorbire prin care sînt exprimate.*

200. *Subliniaţi determinatele complementelor circumstanţiale concesive din exerciţiul 198 şi analizaţi-le sintactic şi morfologic.*

201. *Explicaţi oral raportul dintre acţiunea sau însuşirea exprimată de cuvîntul determinat şi conţinutul (noţional) al complementului circumstanţial concesiv, ca procedeu pentru evitarea confuziei cu alte complemente exprimate prin părţi de vorbire cu valori morfologice identice.*

202. *Identificaţi felurile complementelor circumstanţiale din propoziţiile de mai jos; motivaţi, pe bază de reguli, soluţiile respective.*

a) — Numai muncind, te convingi de frumuseţea vieţii.
— Muncind, tot nu te-ai convins de frumuseţea vieţii?
— Muncind, te vei convinge de frumuseţea vieţii.
— Muncind, te-ai convins de frumuseţea vieţii!

b) Fără a-i fi pe plac, mi-a acceptat părerea.
— Mi-am susţinut părerea fără a-i fi pe plac.
— Mi-am impus părerea mea, fără a-i face pe plac.

■

203. *Formulaţi propoziţii cu complemente circumstanţiale concesive construite cu genitivul şi acuzativul.*

204. *Construiţi texte cu complemente circumstanţiale concesive exprimate prin pronume precedate de locuţiunile prepoziţionale:* **în ciuda, în pofida.**

205. *Creaţi exemple de complemente circumstanţiale concesive exprimate prin verbe la infinitiv şi gerunziu.*

206. *Daţi exemple de complemente circumstanţiale concesive care să determine verbe ce exprimă acţiuni sau stări negative.*

207. *Alcătuiți complemente circumstanțiale concesive ale căror determinate să fie adjective.*

208. *Realizați exemple de complemente circumstanțiale temporale, modale, condiționale și concesive exprimate prin verbe la infinitiv și supin.*

209. *Sistematizați într-o schemă complemente circumstanțiale cu aspecte comune sub raportul părților de vorbire prin care sînt exprimate.*

210. *Demonstrați prin exemple cum deosebiți un complement indirect de unul circumstanțial concesiv exprimate printr-un substantiv (substitut) precedat de prepoziția* **împotriva.**

211. *Rezolvați următoarele topici în exemplificarea complementelor circumstanțiale concesive.*

a) P.V.—C.conces.—C.conces.
b) C.conces.—P.V.—S
c) S—C.conces.—P.V.
d) S—A—C.conces.—P.V.—C.T.
*e) C.I.—P.N.—A—C.conces.—A—C.Ag.

---

* Pentru prieteni a fost un sfătuitor bun, cu toate învinuirile aduse de unii.

EXERCIŢII RECAPITULATIVE

212. *Subliniaţi diferit complementele necircumstanţiale şi pe cele circumstanţiale:*

a) În ciuda înălţimii sale, avea o voce puţin cam răguşită şi deloc puternică din cauza plămînilor săi bolnavi. (TH. CONSTANTIN, *Fiul lui Monte Cristo*)

b) Cu ochi aprinşi poetul îngenunche/Şi,-ncet plecîndu-şi fruntea lui rănită, /Zdrobind sfiala celor patru strune, /Întruchipează jalea lui în cîntec...(O. GOGA, *Frumoasa cea din urmă*)

c) Tribunalul acela special, căruia unii îi ziceau Consiliu de disciplină iar alţii Comisia de disciplină, era compus dintr-un acuzator, doi asesori şi un secretar-grefier, toţi funcţionari din poştă şi telegraf, şi un apărător pe care şi-l alegea cel acuzat, dintre colegii săi. (C. IGNĂTESCU, *Dosarul lui Ion Măruntu*)

d) Rareori, iarna, în timpul răscoalelor, zăpada cotropitoare oprea mersul lor pe cadranul dinspre soare-răsare, iar primăvara, hulubii, sau ciorile, sau alte zburătoare, în zbenguiala lor grăbeau mersul vreunui minut. (C. CHIRIŢĂ, *Teroarea neagră*)

e) O albină, mînată de instinctul iernei apropiate, căuta adăpost, cercetînd călimările, speriind fetele ... (I. A. BASSARABESCU, *Un om în toată firea*)

f) Domnul doctor dete subiectele, rugă pe candidaţi să se poarte cinstit, se plimbă puţin prin clasă uitîndu-se la nimicurile din perete, apoi se aşeză la masa din faţă şi începu să cerceteze pe rînd chipul fiecăruia. (Ibidem).

g) El primi ca o lovitură de măciucă în creştet răspunsul dat de domniţă şi tremurarea ei de pleoape i se păru

clipire de fulger în furtună. (M. SADOVEANU, *Neamul Șoimăreștilor*)

h) Cu cofița, pe-ndelete, /Vin neveste de la rîu;/ Și cu poala prinsă-n brîu/Vin cîntînd în stoluri fete /De la grîu. (G. COȘBUC, *Noapte de vară*)

i) Și abia plecă bătrînul... Ce mai freamăt, ce mai zbucium!/ Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium. (M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

j) Încălecai spre a mă putea ține mai aproape. (C. HOGAȘ, *În munții Neamțului*)

213. *Analizați părțile de vorbire determinate de complementele găsite în textele de mai sus.*

214. *Scoateți din textele date substantivele și pronumele precizînd funcțiile lor sintactice.*

a) — Legea o au că și-au făcut-o singuri. Jandarmi, dintre noi, țăranii, își alege stăpînirea, cum tot dintre noi se duc unii și intră logofeți pe la moșii. Iar armata... Numai ofițerii sînt boieri ori fii de tîrgoveți. Soldați sîntem noi, săracii. (Z. STANCU, *Dulăii*)

b) O port fără rușine peste tot/Că n-am furat-o, ci mi s-a adaos, /Ca mai încet, mai odihnind, să pot/Intra și eu în marele repaos. (M. BENIUC, *De ziua mea*)

c) Nici nu i-i sete, nici nu i-i foame; dar poate m-a auzit fredonînd alene și moale un cîntec vechi, căci s-a arătat o clipă soarele pe care nu l-am văzut de trei săptămîni, și vrea să-mi arate că și el știe să prețuiască asemenea eveniment. (M. SADOVEANU, *În pîraiele primăverii*)

215. *Subliniați verbele la modurile nepersonale, grupîndu-le după funcțiile lor sintactice.*

a) A-ți scrie amintirile este a mînui umbre, forme de ceață, inconsistente și efemere, cu pretenția de a le da măcar, ca într-o experiență, o clipă doar reușită, o iluzie de viață, spunîndu-ți că, dacă un scriitor crează chipuri vii din imaginația lui, din nimic, de ce n-ar putea să le învie pe cele din amintiri? (D. BOTEZ, *Memorii*)

b) Studiile volumului „Poezia lui Eminescu" completate cu un eseu asupra Luceafărului şi armoniei eminesciene, reprezentînd de asemeni intrări în atelierul intim al creaţiei poetului, aveau să fie urmate de cercetări [...] (I. BIBERI, *Tudor Vianu*)

c) E uşor a scrie versuri / Cînd nimic nu ai a spune, / Înşirînd cuvinte goale / Ce din coadă au să sune. (M. EMINESCU, *Criticilor mei*)

d) Cît ţin minte, am călătorit tot timpul pe Dunăre, în afara verii din 1939, cînd am stat în docuri, fiindcă s-a întîmplat nu ştiu ce şi nu mai erau grîne de cărat... (R. TUDORAN, *Dunărea revărsată*)

e) Cînd aud vreodată un rotund egumen, / Cu foalele-n-cinse şi obrazul rumen, / Povestind că viaţa e calea durerii [...] (M. EMINESCU, *Viaţa*)

f) Şi, lovind în faţă, -n spate, ca şi crivăţul şi gerul, / Pe pămînt lor li se pare că se năruie tot cerul [...] / Risipite se-mprăştie a duşmanilor şiraguri. / [...] Ca potop ce prăpădeşte, ca o mare turburată — / Peste-un ceas păgînătatea e ca pleava vînturată. (Idem, *Scrisoarea III*)

g) Trăind în cercul vostru strîmt / Norocul vă petrece [...] (Idem, *Luceafărul*)

h) Băiatul, văzînd sălbăticia, dete un ţipăt de alarmă, dar mizerabilul se repezi să iasă din ogradă şi, trecînd pe lîngă băiat, ridică mîna asupra-i... (I. L. CARAGIALE, *O făclie de paşte*)

216. *Explicaţi raporturile între părţile secundare de propoziţie din exerciţiile nr. 212 şi 215.*

217. *Identificaţi locuţiunile adverbiale din textele date şi precizaţi funcţiile lor sintactice.*

a) Cînd l-a văzut, biata broscuţă a încremenit pe picioarele de dinapoi. (E. GÎRLEANU, *Scrieri alese*)

b) Iacob Lubiş filosof împrumută şi bani, dar aşa de rar şi atît de anevoie, încît s-ar putea spune că oamenii

de treabă cu care are de-a face primesc de la el în dar ceea ce împrumută, şi dacă trece sorocul împrumutului, Iacob filosof tace, pînă ce omul cel de treabă vine cu grabă la el nechemat, îndată ce are putinţa să răspundă ceea ce datoreşte. Sînt şi oameni care uită facerea de bine; şi acei oameni, cînd vin a doua oară la Lubiş pentru aceeaşi treabă, apoi bagă de samă că filosoful e tare de ureche. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

c) Clipeşte-abia din cînd în cînd / Cu stingerea-n bătaie,/ Lumini cu umbre-amestecînd / Prin colţuri de odaie. (G. COŞBUC, *Mama*)

d) Aşa se munci biata noră pînă după miezul nopţii, dar despre ziuă, somnul o doborî, şi adormi şi ea între pene, caiere, fusele cu tort şi bucul de malai. (I. CREANGĂ, *Soacra cu trei nurori*)

e) — Nu caut vorbe pe ales, / Nici ştiu cum aş începe —/ Deşi vorbeşti pe înţeles, / Eu nu te pot pricepe. (M. EMINESCU, *Luceafărul*)

f) Domnul Vucea umbla binişor şi pe furiş cu nuiaua în mînă, ca să umfle pe cei ce n-ar fi stat drepţi şi smeriţi. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Domnul Vucea*)

218. *Precizaţi părţile de propoziţie care au valori stilistice.*

219. *Explicaţi punctuaţia complementelor circumstanţiale, ţinînd seama atît de topica acestora cît şi de accentul pus pe conţinutul noţional al complementului circumstanţial respectiv.*

■

220. *Folosiţi construcţii gerunziale şi participiale în alcătuirea unor propoziţii cu complemente circumstanţiale.*

221. *Alcătuiţi texte cu complemente circumstanţiale pe primul loc, în propoziţiile respective, şi dispersate în interiorul propoziţiilor; aplicaţi corect punctuaţia în toate situaţiile create.*

222. *Plasaţi, în propoziţiile ce le veţi formula, substantive în cazul nominativ cu următoarele funcţii sintactice: subiect, nume predicativ şi atribut.*

223. *Ilustrați, prin exemple, nuanțele temporale ale complementului circumstanțial de timp și aspectele complementului circumstanțial de loc.*

224. *Realizați texte cu complemente circumstanțiale modale cu valori stilistice; precizați valorile stilistice exprimate.*

225. *Alcătuiți exemple de complemente circumstanțiale de scop exprimate prin substantive cu prepoziție.*

226. *Compuneți o narațiune în care să folosiți verbe la moduri nepersonale și locuțiuni adverbiale cu variate funcții sintactice.*

227. *Dați exemple de propoziții în care numeralul să îndeplinească următoarele funcțiuni sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement direct, complement indirect și complement circumstanțial de mod.*

228. *Construiți texte cu mai multe complemente circumstanțiale care să determine, toate, aceeași parte de vorbire.*

229. *Sistematizați într-o schemă recapitulativă părțile de propoziție cu aspecte comune — privind părțile de vorbire prin care se exprimă — și caracteristica fiecăreia, pentru corecta ei identificare.*

230. *Aplicați, în exemple, cunoștințele teoretice privind felurile acordului predicatului cu subiectul.*

231. *Descrieți satul (orașul) natal folosind cît mai multe complemente circumstanțiale plasate înaintea și după determinatele lor.*

232. *Formați propoziții cu complemente circumstanțiale de mod care să aibă valori stilistice de epitete și comparații.*

233. *Alcătuiți propoziții cu următoarele grupuri sintactice, stabilind criteriile pentru evitarea confuziilor dintre componentele aceluiași grup: subiect și complement direct (la întrebarea* **ce?***); atribut adjectival și atribut verbal (exprimate prin verbe la gerunziu); complement indirect și complement de agent (la întrebările:* **de cine? de ce?***); complement circumstanțial de timp, de mod, de cauză și condițional (exprimate prin verbe la infinitiv); complement*

indirect și concesiv (exprimate prin substantive precedate de prepoziția **împotriva***).*

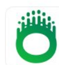
234. *Construiți propoziții în care părțile de propoziție să respecte următoarele topici:*

a) S—A—C.I.—C.D.—P.V.
*b) A—S—A—P.V.—C. conces.—A
c) C.I.—C.I.—P.V.—C.D.—C.T.—C.L.
d) P.V.—C. conces.—C.D.—A—A—C.D.
e) C. cond.—C. cond.—C.D.—S—A—P.V.
f) C.M.—C.M.—P.V.—C.D.
g) C.Ag.—P.V.—S. multiplu—A

---

* Bietul pui rănit nu va pleca, cu tot regretul mamei.

SINTAXA FRAZEI



235. *Identificați predicatele și delimitați propozițiile din frazele date.*

a) Ostașii de la podul de piatră [...] se arătară înțelegători, aflînd că omul se ducea să scoată din casă un copil și-l lăsară să treacă la un ceas cînd nici nu avea cine să-l vadă. (CAMIL PETRESCU, *Un om între oameni*)

b) Îi era rușine că fuge, dar nu se mai putea opri și numai din gură îndemna pe ceilalți să se oprească, parcă astfel ar fi căutat să-și ascundă fuga lui. (L. REBREANU, *Răscoala*)

c) Și cînd mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase după mine, și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lîngă casa noastră, și nu intru acasă, ci cotesc în stînga și intru în ograda unui megieș al nostru; și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băieții după mine. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

d) Partea, pe care ne-a dat-o el pentru comoara noastră literară, ar fi ciuntită dac-am scoate din ea traducerile, care, făcute fiind cu multă măiestrie, ne-ncîntă nu numai ca conținut, ci și ca formă, în toate privințele desăvîrșită, și de aceea au să fie luate drept modele. (I. SLAVICI, *G. Coșbuc „măiestrul"*)

e) Nepoata mazîlului, fiind o copilă neștiutoare, îndată ce ieșise din chilie se ștersese cu grăbire la ochi; și în loc să înștiințeze pe bunicii săi, cum socotise presvitera, despre însănătoșirea măriei-sale, ea se oprise lîngă ușorul ușii, ca s-asculte ce spun cei doi rămași singuri. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

f) Departe sunt de tine şi singur lîngă foc,
Petrec în minte viaţa-mi lipsită de noroc,
Optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit,
Că sunt bătrîn ca iarna, că tu vei fi murit.
(M. EMINESCU, *Departe sunt de tine...*)

g) — Tu, zise împăratul necăjit ălorlalţi, te gîndeşti la secături, şi nu vezi că eşti cu un picior în groapă; tu îţi pregăteşti limba ca să mă minţi; tu crezi că într-o sticlă cu vin este mai mult duh decît în capul meu; tu nu ştii că un învăţat pe scaunul domnii ar face mai multe boroboaţe ca un neghiob; tu te pricepi că împăratul e om ca toţi oamenii, da' nu te gîndeşti că învăţaţii sunt ca neoamenii; iar tu abia te ţii să nu caşti o gură cît să înghiţi împărăţia toată; numai ţie ţi-e mintea la sfatul domnesc. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Neghiniţă*)

h) Cînd sosi ziua în care familia omenească înmulţită se împrăştie prin lumea pustie, acea familie s-a desfăcut în ramuri, care ramuri apucară, după nevoie, la apus, la răsărit, la dreapta şi în stînga, cu turmele şi cu limba lor. (ALECU RUSSO, *Cîntarea României*)

i) Nu se poate atunci ca tu, avînd fără îndoială de copil instinctul vînătoriei, să nu te fi oprit cîteodată dinaintea vreunei pînze pe care se văd frumoşi cîni de vînătoare, prepelicari, copoi şi alte soiuri, stînd cu îngrijorare prin bălării un stol de potîrnichi sau sculînd răpede o păreche de fazani cu penele aurii. (AL. ODOBESCU, *Pseudo-Kynegetikos*)

j) Ar fi fost în stare să jure că pierde cu pădurea şi-ar ajunge la sapă de lemn, dacă nu s-ar ajuta cu plutele, pe care le vinde cu preţ bun după ce descarcă stîngenii. (I. SLAVICI, *Mara*)

l) Îmi păreaţi un tip cam ţepos şi, dacă nu mă înşel, m-am exprimat chiar foarte puţin favorabil despre mutra dumneavoastră... fiindcă aveam impresia că vă credeaţi Radu cel Frumos, încît v-am şi numit la moment Radu de la Înfumuraţi. (C. PETRESCU, *Întunecare*)

236. *Stabiliţi felul frazelor după natura raporturilor dintre propoziţii.*

a) Doi inşi se preumblau printr-însa... stau ades în loc... şi apoi porneau mai departe... petice sfîşiete şi acăţate de prăjina lor plecată de-abia se mai mişcau... un nour de corbi fîlfiia pe deasupra croncănind, vulturi mari se învîrteja în văzduh şi apoi deodată se azvîrlea cu iuţeală peste oasele înălbite... (ALECU RUSSO, *Cîntarea României*)

b) Bate vînt de primăvară şi pe muguri îi deschide;
Vîntul bate, frunza creşte, şi voioasă lunca rîde.
Sub verdeaţa drăgălaşă dispar crengile pe rînd
Şi sub crengile umbroase mierla sare şuierînd.
(V. ALECSANDRI, *Lunca din Mirceşti*)

c) Ilie nu înţelege din spusele lor decît că ceea ce a făcut nu a fost bine, sînt supăraţi pe el şi că acum îl trag la răspundere pentru fapta lui. (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

d) În timpul pe care l-a petrecut la Viena, el ţinea mult să aibă locuinţă comodă, largă, curată, liniştită şi luminoasă, să se îmbrace curat şi bine, să-şi aleagă mîncările după plac, să fumeze ţigări fine, să-şi gătească el însuşi cafeaua de Mocca şi bea numai vinuri de calitate superioară ori apă curată. (I. SLAVICI, *Amintiri*)

237. *Grupaţi propoziţiile din exerciţiile de mai sus după următoarele criterii: principale, secundare şi regente.*

238. *Arătaţi prin ce s-au realizat raporturile între propoziţiile din frazele de mai sus.*

239. *Alegeţi separat propoziţiile coordonate prin joncţiune şi prin parataxă; faceţi acelaşi lucru şi cu propoziţiile subordonate.*

a) Dacă e deci adevărat că ne aducem aminte cu pietate de el şi că ţinem să-i ridicăm monument, nu pentru el ridicăm monumentul acesta, ci pentru noi înşine şi pentru cei ce urmează după noi, să ni-l amintim în fiecare luptă pentru biruinţa binelui, în care el a sîngerat, şi să urmăm cu puteri unite lupta aceasta spre care el a voit să ne îndrumeze. (I. SLAVICI, *Amintiri*)

b) S-a înălţat mai întîi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s-a legănat în aer [...]; a plecat capul şi a privit în jos. (E. GÎRLEANU, *Cea dintîi durere*)

c) Nu ştiu o mulţime de lucruri, n-am citit o serie întreagă de cărţi, n-am văzut nici o ţară străină şi nu ştiu dacă voi avea timp să cunosc tot ceea ce ar trebui să aflu, dacă voi parcurge toate cărţile care mă interesează, mă amuză, dacă am să colind acele colţuri de lume la care sufletul meu visează, dar prin asta nu mă simt mai sărac. (E. BARBU, *Jurnal*)

240. *Căutaţi în fragmentele literare studiate fraze în care subordonarea să se realizeze printr-un raport paratactic.*

241. *Stabiliţi felurile propoziţiilor coordonate din frazele de mai jos precum şi felul raportului de coordonare.*

a) În lan erau feciori şi fete,
Şi ei cîntau o doină-n cor.
Juca viaţa-n ochii lor
Şi vîntul le juca prin plete. (G. COŞBUC, *Vara*)

b) Ograda se umpluse şi pădurea fojgăia de-o mulţime de balauri şi tot soiul de jivine mici şi mari; însă fata nu se sparie, ci le ie pe cîte una şi le lă şi le îngrijeşte [...] (I. CREANGĂ, *Fata babei şi fata moşneagului*)

c) Tribunalul hotărîse „o descindere la faţa locului"; ea fusese fixată, la-nceput, mai pe vară, dar fusese amînată din cauza morţii unui judecător. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viaţa la ţară*)

d) N-aveam dinţii zgripţuroaicei din poveste şi, prin urmare, nu puteam sfredeli stînca răsărită în calea mea, spre a trece mai departe; de aceea hotărîi să mă opresc [...] (C. HOGAŞ, *În munţii Neamţului*)

e) — Mioriţă laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ţi mai tace!
Ori iarba nu-ţi place,
Ori eşti bolnăvioară,
Drăguţă mioară? (*Mioriţa*)

f) În hipodrom se vînturau aurării, brocarturi și steme; împărăția ieșea în uliță cu alaiuri înfricoșate, între străjeri cu platoșe și arme scumpe; bogățiile și fala curgeau pe toate căile pînă la Șapte Turnuri, pînă la Poarta de Aur; închinarea norodului se făcea cu sunet; muzicile cîntau între grădini înflorite; soarele sporea bogățiile și frumusețile lumii grămădite în acea cetate de către atîția împărați, într-atîtea veacuri, după atîtea războaie; între cerul ca o boltă de peruzea și între lucirea de oglinzi a Protipendadei toate erau întocmite... (M. SADOVEANU, *Creanga de aur*)

242. *Întocmiți schema raporturilor dintre propozițiile din frazele de mai sus.*

243. *Identificați predicatele din textele date; delimitați propozițiile, numerotați-le și motivați neconcordanța dintre numărul predicatelor și numărul propozițiilor găsite.*

a) Și-atunci Harap-Alb se și înfățoșază înaintea împăratului Roș, spunîndu-i de unde, cum, cine și pentru ce anume au venit. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

b) Acum să-mi spui tu cine ești, de unde vii, și încotro te duci, că de nu, acolo îți putrezesc ciolanele! (Ibidem)

c) — De ești om bun, aproape de chilioara mea; iară de ești om rău, departe de pe locurile aceste, că am o cățea cu dinții de oțel, și de i-oi da drumul, te face mii și fărîme! (Idem, *Povestea porcului*)

d) Fie că s-a abătut pe la Ipotești, fie că nu, e mai puțin probabil că a trecut prin cheile Bicazului și mai posibil să fi trecut prin Vatra-Dornei, pe valea Bistriței, dar mai ales a Dornei. (G. CĂLINESCU, *Viața lui Mihai Eminescu*)

e) Om învățat e întîi cine nu știe nimic, al doilea cine știe ceva și se miră el singur, al treilea cel care, știind ceva, nu se mai miră; și pe lîngă aceștia toți, trece și obraznicul care și-a dat osteneala să știe multe lucruri și n-o spune nimănui. (N. IORGA, *Cugetări*)

■

244. *Construiți fraze cu următoarele structuri : raport de coordonare ; raport de subordonare ; raport de coordonare și subordonare ; folosiți în alcătuirea acestor exemple atît conjuncțiile cît și juxtapunerea.*

245. *Alcătuiți fraze cu cele patru feluri de propoziții coordonate (și principale și secundare) ; exemplificați raporturi joncționale și juxtapuse între propozițiile respective.*

246. *Realizați fraze în care conjuncțiile coordonatoare :* **și, iar** *să aibă valori diferite* (**și** = *adversativ ;* **iar** = *copulativ).*

247. *Creați situații în care propozițiile coordonate să urmeze una după alta (juxtapunere) și situații în care propozițiile coordonate să fie despărțite prin intercalarea altor propoziții.*

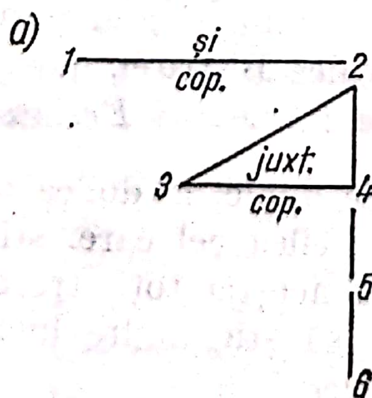
248. *Demonstrați, prin exemple, cum conjuncția adversativă* **însă** *și cele conclusive* **deci, așadar, prin urmare** *pot să apară uneori în interiorul propozițiilor respective, înlăturîndu-se, — aparent — rolul lor de relație.*

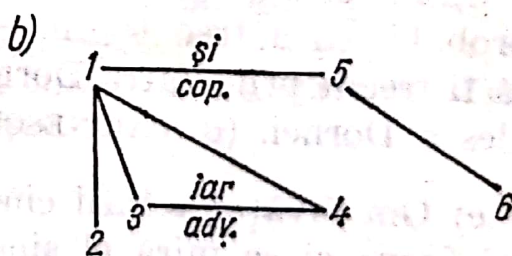
249. *Ilustrați, prin exemple, punctuația propozițiilor coordonate.*

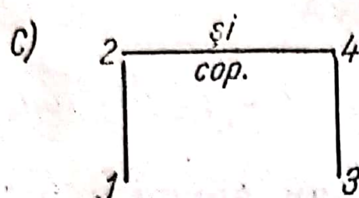
250. *Alcătuiți fraze în care să motivați topica liberă ori fixă a anumitor propoziții coordonate.*

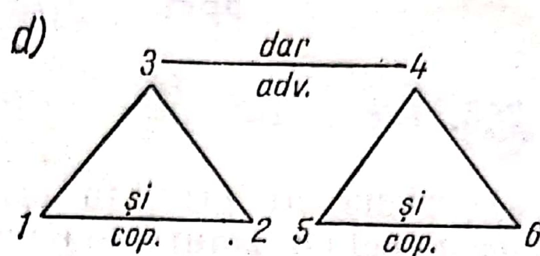
251. *Demonstrați, prin exemple de fraze, raportul de subordonare a două sau mai multe propoziții secundare față de aceeași regentă ; arătați și reversul acestei situații (o propoziție secundară să fie subordonată mai multor regente).*

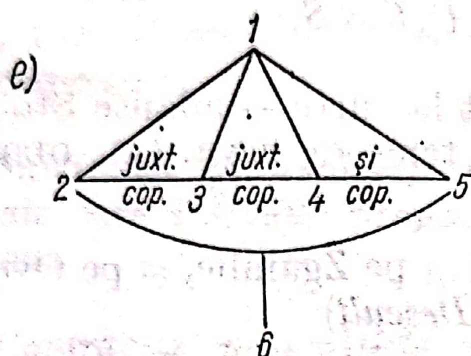
252. *Alcătuiți fraze în care raporturile dintre propoziții să corespundă următoarelor scheme :*

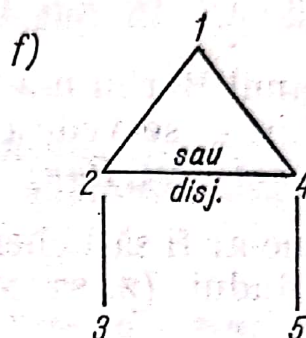


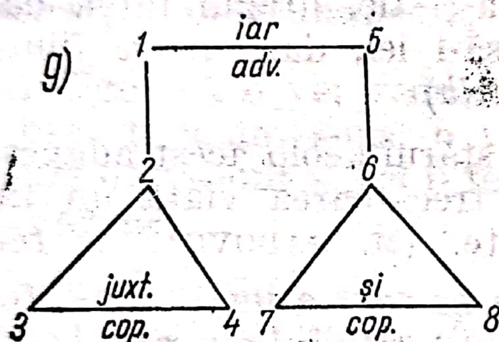


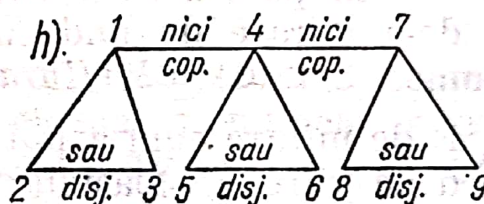


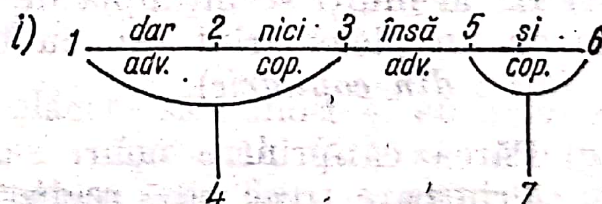


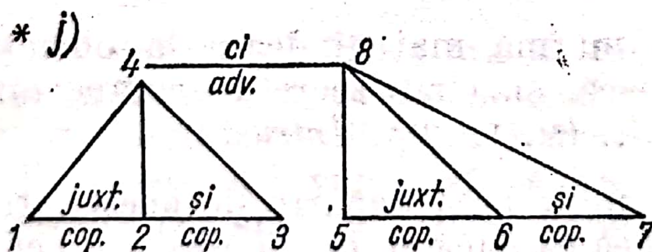


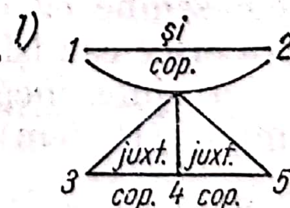












* Cînd m-ai vizitat, cînd mi-ai văzut biblioteca și mi-ai cerut cîteva cărți, nu ți-ai dat seama de valoarea lor, ci, după ce le-ai luat, după ce le-ai citit și te-ai convins de importanța fiecăreia mi-ai dat dreptate.

PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ

253. *Identificați propozițiile subiective din textele date:*

a) Oricine ar privi în orice carte sau album silueta unică a vechilor ziduri ale Kremlinului ar exclama deodată: Moscova! (D. BOTEZ, *Prin U.R.S.S.*)

b) Banul Barbu n-a venit la curte — adause Stoica dus pe gînduri — se vede că se teme de ceva. (AL. ODOBESCU, *Mihnea-vodă cel Rău*)

c) Bine-ar fi să-l chemăm și pe Zgămîie, și pe Ovedenie, și pe Ududui. (Z. STANCU, *Desculț*)

d) — Din partea mea dat să-ți fie, dragul tatei, dar mi-i de-a mirare de unde ai să-l iei, dacă n-are ființă pe lume. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

e) E de mirare cum a putut stărui acolo acest adăpost șubred în care a sălășluit în trecătoarea viață un fiu genial al oamenilor de munte. (M. SADOVEANU, *Ion Creangă*)

f) Ba la mulți se întîmpla de veneau sîmbătă noaptea cîte cu un picior frînt sau cu boii stîlciți. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

g) Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă
Prin care trece albă regina nopții moartă.
(M. EMINESCU, *Melancolie*)

h) Aproape că nici nu mă mai gîndeam la obiectul propriu-zis al vizitei, ca și cînd secretul comportării Mariei s-ar fi și lămurit. (M. PREDA, *Intrusul*)

i) Pesemne că eram mult prea departe de acest titlu, sau în orice caz își spunea că dacă el, care e director general, n-a ajuns încă să intre în posesia lui, ce să mai zică de mine. (Ibidem)

j) E adevărat că drumurile sînt impracticabile, că lipsesc alimentele, că e greu să obții victorii cu o mînă de oameni în mare parte neinstruiți, pe care trebuie să-i porți zi de zi în marșuri forțate. (M. NEAGOE, *Napoleon*)

l) Mi se pare că pentru ediţia de seară o să am o informaţie în legătură cu cea de ieri, cu scena dintre rege şi vizir. (I. L. CARAGIALE, *Reportaj*)

254. *Analizaţi propoziţiile subiective din exerciţiul de mai sus, raportîndu-le la termenii regenţi din propoziţiile regente respective.*

255. *Subliniaţi şi analizaţi morfologic elementele conjuncţionale care introduc propoziţiile subiective din textele de mai sus.*

256. *Contrageţi propoziţiile subiective de mai jos în construcţii corespunzătoare.*

a) Sigur că o vei vedea, o vei cunoaşte după semnele pe care ţi le-am spus, o vei chema cu numele pe care ţi l-am destăinuit şi vei fi fericit. (M. SADOVEANU, *Povestiri de dragoste*)

b) Nu!... nu e voie să scoţi capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d. Goe, şi-l trage puţin înapoi. (I. L. CARAGIALE, *D-l Goe*)

c) Mi-ar fi făcut multă plăcere să cunosc şi eu operele cumnatului nostru, continuă căpitanul, fără să asculte gluma fratelui său, întorcîndu-se spre Titu. (L. REBREANU, *Opere alese, II*)

d) Se vorbea că Mihu era să fie nun, deoarece ţinea foarte mult la cinstirea cumetriei şi e mare om de casă cine ne cunună copiii şi ne botează nepoţii. [...] Mihu era jignit şi nu-i venea să se arate doritor de cinstea cumetriei. (I. SLAVICI, *Gura satului*)

e) Şi chiar dac-ar fi să fie minunea minunilor, ca să răzbeşti printre ele, nici prin gînd să nu-ţi poată trece că o să ajungi pînă la împărăteasă, care se află-n culmea culmilor, unde pîn-acum nici un muritor n-a mai fost. (I. SLAVICI, *Păcală în satul lui*)

f) E clar că eforii, făcînd această precizare, se gîndeau la numirea lui Gheorghe Lazăr, singurul în măsură să

îndeplinească aceste condiţii. (GEORGE MACOVESCU, *Gheorghe Lazăr*)

g) În loc să se posteze la Şosea, găsi că e mai nimerit să adopte un vechi obicei al surorilor sale, acela de a ieşi la miezul nopţii în răscrucea străzilor, în noaptea Anului nou. (G. CĂLINESCU, *Cartea nunţii*)

257. *Analizaţi propoziţiile subiective din exerciţiile nr. 253 şi 256 după ceea ce arată fiecare (obiectul care face acţiunea, obiectul care are însuşirea exprimată de predicatul nominal — din regentă — ori un fapt oarecare).*

■

258. *Alcătuiţi fraze cu propoziţii subiective introduse prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale.*

259. *Construiţi exemple de propoziţii subiective cerute de verbe reflexive cu sens impersonal sau cu sens pasiv.*

260. *Explicaţi, prin exemple, cum se verifică existenţa propoziţiilor subiective într-o frază.*

261. *Formulaţi texte în care propoziţiile subiective să aibă ca termeni regenţi verbe şi expresii impersonale.*

262. *Realizaţi fraze în cuprinsul cărora propoziţiile subiective să fie cerute de adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative; precizaţi care dintre aceşti termeni regenţi formează predicate verbale şi care, predicate nominale. Cum le-aţi diferenţiat?*

263. *Creaţi situaţii cu propoziţii subiective introduse prin adverbele relativ-interogative:* **unde, de unde, încotro, cînd, de cînd, cît timp, cum**; *prin pronume relative:* **care, din care, cine, din cine, ce, despre ce.**

264. *Construiţi fraze cu propoziţii subiective cerute de următorii termeni regenţi:* **de bună seamă, dovadă, mi se pare, nu-i convenabil, destul, este coleg, înseamnă**; *precizaţi valoarea morfologică a fiecărui termen regent menţionat.*

265. *Demonstraţi prin exemple cînd adverbele şi locuţiunile adverbiale predicative nu au valoare predicativă, neputînd, aşadar, să ceară o propoziţie subiectivă.*

266. *Aplicați cunoștințele despre punctuația propozițiilor subiective, alcătuind exemple în care propozițiile subiective să se despartă prin virgulă de regentele lor și exemple în care să nu se separe de regentele respective.*

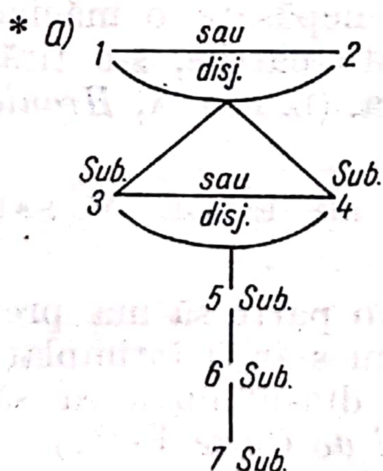
267. *Explicați, prin cîteva exemple, topica propozițiilor subiective.*

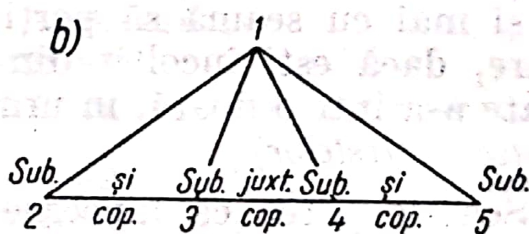
268. *Creați, prin construcția unor fraze, situații în care o propoziție subiectivă să fie reluată de un pronume demonstrativ sau nehotărît: arătați punctuația cerută de aceste propoziții subiective.*

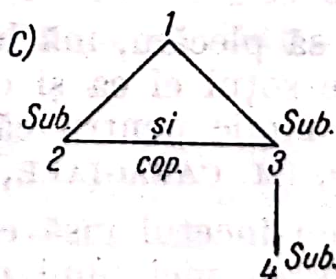
269. *Alcătuiți fraze cu propoziții subiective cerute de următoarele verbe din regentele respective:* **a fi, a părea, a rămîne**; *explicați, apoi, cum ați realizat propoziția subiectivă cerută de verbul* **a fi.**

270. *Compuneți un fragment narativ sau reproduceți un fragment narativ, folosind cît mai multe propoziții subiective.*

271. *Construiți cîte un exemplu de propoziție subiectivă ținînd seama de ceea ce arată fiecare (vezi exercițiul 257).*

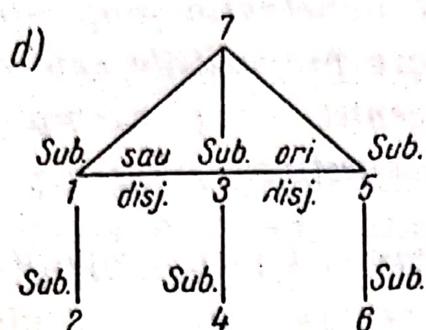


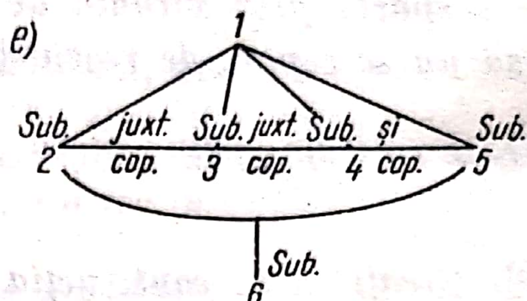




---

* De unde să se știe sau să se bănuiască dacă este sau nu este adevărat ce s-a crezut că este posibil să se întîmple.





PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ

272. *Despărțiți frazele în propoziții și identificați propozițiile predicative.*

a) În toată vremea asta, eu mă fac că dormitez trăgînd cu ochiul pe sub cozorocul șepcii. (I. L. CARAGIALE, *Lună de miere*)

b) Toader Grecu mi-a povestit isprăvile dascălului și a rămas cum fusese și mai înainte, el singur cu ceilalți ciraci. (M. SADOVEANU, *Nada Florilor*)

c) Sfatul, ce mi s-a dat, era să-ți iei literalmente inima în dinți la orice asalt al lor, să nu cedezi tărîm cu nici un preț, și mai cu seamă să porți cu nepăsare o măciucă, pe care, dacă ești încolțit din toate părțile, s-o tîrăști la spate așa într-o doară, în urma ta. (L. BLAGA, *Hronicul și cîntecul vîrstelor*)

d) Soarele părea că lunecase pe alt tărîm. (M. SADOVEANU, *Baltagul*)

e) Cînd fu să plecăm, mă luă la o parte să mă previe să fiu față de soțul ei ca și cum nu s-ar fi întîmplat și n-aș fi știut nimic pentru că nici dînsul nu avea să-și aducă aminte. (M. CARAGIALE, *Craii de Curte Veche*)

f) Încetul cu încetul însă el s-a deprins și în cele din urmă a ajuns că nici unul dintre băieți nu putea să-l scoață din ale lui. (I. SLAVICI, *Budulea Taichii*)

g) A cere cuiva să fie erou în împrejurările josnice ale unei societăți decăzute îi ca și cum ai cere unui vultur

închis într-o odăiță să zboare la o mie de metri deasupra pămîntului. (N. IORGA, *Cugetări*)

h) El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi, de-aceea-i încruntat,
Şi s-avîntă, şi se crede
Că-i bărbat. (G. COŞBUC, *Iarna pe uliță*)

273. *Subliniați termenii regenți ai propozițiilor predicative din exercițiul nr. 272 și analizați elementele conjuncționale introductive.*

274. *Alegeți din textele date numai propozițiile predicative ai căror termeni regenți pot cere propoziții subiective; explicați cum ați procedat pentru realizarea unei identificări corecte.*

a) Iar conu Dinu rămase să trăiască mai departe, olog și singur, însă stăpîn ca mai înainte pe pămînt, pe pămîntul care-i fusese atît de drag [...] (DUILIU ZAMFIRESCU, *Tănase Scatiu*)

b) Uneori părea că se stinge; dar pe urmă apărea mai încolo. (M. SADOVEANU, *Baltagul*)

c) Şi dacă norii deși se duc
De iese-n luciu luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine-ntotdeauna. (M. EMINESCU, *Şi dacă*)

d) Departe, în zare, soarele părea că dăduse foc, nu numai cîmpurilor depărtate de care-și lipise marginea, ci și cerului pe care lunecase toată ziua și la hotarele căruia, acum, se îneca, se scufunda ca într-o apă fără fund. (Z. STANCU, *Dulăii*)

e) Dar oricît se străduiră să-i descopere vreo boală prezentă sau viitoare, deși nimic n-ar părea c-ar fi mai ușor pentru medicină, declarară că tovarășul inginer Marchidan Ion era pe deplin sănătos, putea să dea globule roșii și altora, avea peste cinci milioane, nimic la stomac, la ficat, la ochi, la plămîni, la inimă... (R. TUDORAN, *Dunărea revărsată*)

275. *Contrageți propozițiile predicative din frazele următoare; numiți construcțiile folosite.*

a) — Aici nu-i pe ce crede fiecare; ei or crede și or vrea multe; datoria noastră este să-i ferim, să-i apărăm, că dacă i-o prăpădi gerul, cine o să mai lucreze mîine, cînd s-o îmblînzi vremea? (R. TUDORAN, *Dunărea revărsată*)

b) Marchidan auzise zvonurile, dar cum dispoziția direcțiunii era să se continue lucrul, își făcea datoria și alerga de colo pînă colo cu vrafuri de hîrtii în mînă, supraveghind conștiincios ca de obicei procesul de fabricație, în ritmul lui nou, care îl făcea să gîfîie toată ziua. (Ibidem)

c) În aceste momente, cînd natura întreagă părea că înalță rugi de mulțumire către creatorul ei, cei doi slujitori, deși dedați cu asemenea sublime spectacole, nu rămaseră nesimțitori la priveliștea ce-i înconjura. (N. FILIMON, *Ciocoii vechi și noi*)

d) Dar Mihai îl țintui cu zîmbetul său depărtat și camaradul păru deodată că și-a adus aminte de alte treburi mai grabnice care îl chemau aiurea, căci pentru elevul Eminovici acest zîmbet era uneori o armă tot așa de nebiruită, precum se arăta vicleșugul piedicii întoarsă peste genunchi, ciobănește. (C. PETRESCU, *Romanul lui Eminescu*)

e) — „Ba să-ți cauți treaba, că mănînci trînteală;
S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi [ ]"
(GR. ALEXANDRESCU, *Boul și vițelul*)

f) Înăbușiți însă de covîrșitoarea mulțime a dușmanului care părea că de ce-o tai, de ce sporește, românii se retrag, încet și cu rînduială, în strîmtoarea în care turcii nu îndrăznesc să se adîncească. (AL. VLAHUȚĂ, *România pitorească*)

g) Dar mai cumplita lui vinovăție,
Ticăloșit de crima îndoielii,
E c-a simțit în sînge o frăție
Și-o solidaritate cu rebelii.
(T. ARGHEZI, *Lipsesc mormin e*)

■

276. *Dați exemple de propoziții predicative introduse prin adverbe și locuțiuni adverbiale de comparație.*

277. *Realizați texte cu propoziții predicative introduse prin pronume nehotărîte.*

278. *Alcătuiți exemple de propoziții predicative cerute de verbele* **a părea, a fi, a rămîne**; *modificați structura propozițiilor regente așa încît aceleași verbe să ceară propoziții subiective, nu predicative.*

279. *Demonstrați, creînd diferite texte, că o propoziție predicativă poate avea mai multe regente, precum și inversul acestei situații în care o propoziție regentă să fie determinată de mai multe propoziții predicative.*

280. *Construiți propoziții cu predicate nominale și dezvoltați numele predicative în propoziții predicative.*

281. *Alcătuiți fraze cu propoziții predicative plasate înaintea regentei și după regenta respectivă.*

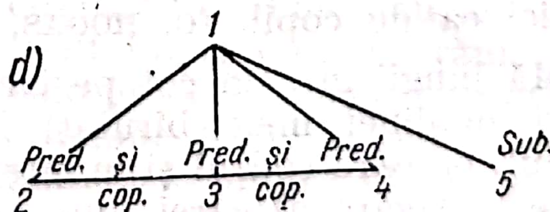
282. *Realizați texte cu propoziții predicative cerute de următorii termeni regenți:* **a se simți, a se crede, a se naște, a se face, a ieși, a însemna, a deveni, a ajunge.**

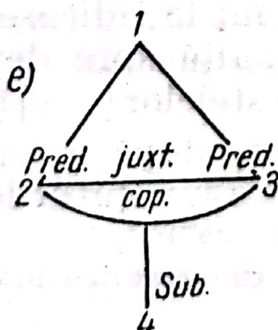
283. *Alcătuiți o compunere liberă în care să folosiți propoziții predicative și subiective.*

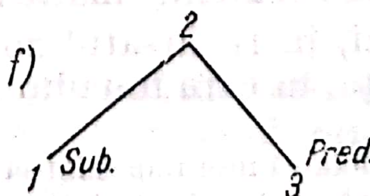
284. *Construiți fraze cu propoziții predicative sau subiective avînd ca termeni regenți verbele* **a părea, a fi.**

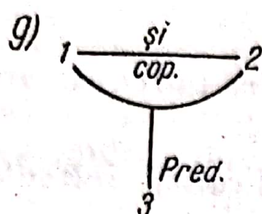
285. *Respectați următoarele topici și raporturi în exemplele de propoziții predicative și subiective pe care le veți crea:*

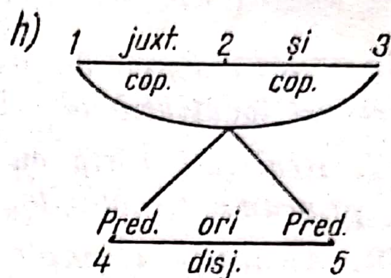
a) P — Pred. — Sub.
b) Pred. — P
c) Sub. — Pred. — P

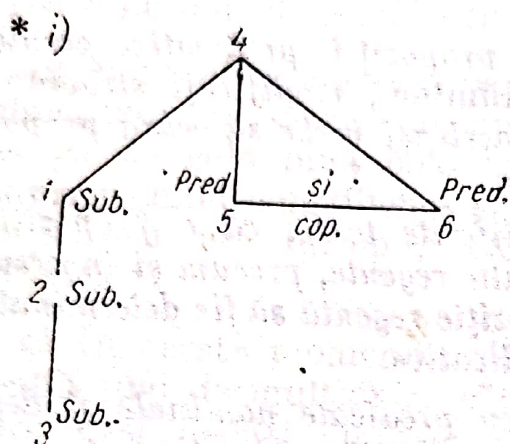
d)


e)


f)


g) 

h) 

* i) 

PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ

286. *Delimitați propozițiile din frazele date și identificați propozițiile atributive.*

a) N-avea să scoată capul în lume Sultănica, ea, care, de bună ce era, și-ar fi dat și dumicatul din gură, că începeau șușuitul și ponoasele. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Sultănica*)

b) Lucrurile, scumpul meu domn, se înțeleg și se apreciază după valoarea și după plăcerea ce-ți pricinuiesc, zise ea, scuturînd cu capătul ascuțit al umbrelei ceva imaginar de pe vîrful fin și lustruit al unuia din pantofii săi mici ca de copil. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

c) Mă lungii într-un cot pe iarba moale și spre sărbătorirea deplinei mele biruinți împotriva stavilelor de tot felul, pe care codrul și muntele mi le ridicase în cale, aprinsei o țigară al cărei fum se înalță spre depărtările albastre, pînă sub temeliile înalte ale stelelor [. . .] (Ibidem)

d) A doua zi, în revărsatul zorilor, după o scurtă sfătuire cu Pisicuța, în care îi dădui toate învățăturile trebui-

* Ceea ce se bănuia că nu-i imposibil să fie cunoscut de cineva a ajuns să se cunoască și să se discute de toți.

toare, de cum adică urma să calce şi să se cumpănească printre stîncile prăpăstioase ale coastelor muntelui şi, după ce mai ales căpătai încrederea că m-a înţeles şi că va fi următoare sfaturilor mele, îi aruncai pe spete şeaua, şi peste şea vremelnica mea gospodărie [. . .] (Ibidem)

e) La vestea că turcii au trecut Dunărea şi ameninţă de-a dreptul capitala, care nu era decît la 60 kilometri de Giurgiu, panica deveni generală. (DUILIU ZAMFIRESCU, *În război*)

f) Dar cum se vor petrece toate acestea, cine să aibă grijă ca lucrurile să iasă bine, cine să fie tras la răspundere dacă ceva are să iasă prost, toate acestea nu i se păreau lui Ilie nişte lucruri la care să se gîndească în mod deosebit. (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

g) Întîmplarea a avut loc înainte de zaveră, de zavera cînd s-au ridicat grecii, cu sprijinul ruşilor, contra turcilor, şi cînd s-a sculat, de dincolo de Olt, Tudor Vladimirescu, şi a chemat la arme, în jurul lui, voinicii din sate, să doboare puterea boierilor şi să izbească în păgînii care stăpîneau şi mulgeau şi despuiau şi beleau ţara şi norodul dimpreună cu boierii, cu ciocoii. (Z. STANCU, *Desculţ*)

h) Ba către sfîrşitul lui februarie veni ştirea că marele logofăt Văcărescu, de-l porecleau Cocoşatul, ar fi înfruntat pe panduri şi l-ar fi prins pe Tudor, pe care l-aducea în fiare. (CAMIL PETRESCU, *Un om între oameni*)

i) În vreo două sate din Argeş, unde n-a fost răscoală în adevăratul înţeles al cuvîntului, unde s-au ars numai cîteva curţi boiereşti şi s-au lovit, fără a-i răni, cîţiva funcţionari administrativi de pe acele moşii, acolo Curtea cu juraţi a condamnat un număr destul de mare de vinovaţi în faţa legii, i-a condamnat la muncă silnică pe viaţă sau la un număr mare de ani de puşcărie. (N. IORGA, *Pagini alese, II*)

287. *Subliniaţi diferit propoziţiile atributive, neizolate şi izolate, din frazele de mai sus după raportul lor faţă de regentele respective.*

288. *Încercuiți elementele conjuncționale introductive ale propozițiilor atributive din frazele de mai sus și analizați-le morfologic.*

289. *Analizați termenii regenți ai propozițiilor atributive din textele de mai jos:*

a) Erau clăcași: oștenii fără nume
Ce duc războiul mare-al tuturora,
Ei ce se sting în neguri și uitare
Și cad și mor de cruda-mpovărare
A tuturor durerilor din lume...
(O. GOGA, *Ne cheamă pămîntul*)

b) Nu era nimeni aici, nici o suflare omenească, nici un ochi care să-l vază, nici un glas care să-l deie pe față, nici o minte care să treacă peste a lui, nimeni și nimic [...] (I. SLAVICI, *Moara cu noroc*)

c) Eu ce-am cîntat eroii, eu care niciodată
Pe fruntea României n-am suferit o pată,
Nu pot cînd văd eroul că mîna și-o întinde
Să stăpînesc revolta ce-n sufletu-mi se-aprinde [...]
(V. ALECSANDRI, *Eroii de la Plevna*)

d) Vulpea rînji de prostia ariciului, cum de să nu știe el că dreptatea este cu cel mai mare și mai tare, și ca să-i arăte că așa a fost cu drept să facă, și fără a bănui ceva puse laba acolo. (P. ISPIRESCU, *Basme*)

e) Și cînd ne vom întoarce după împlinirea supremei datorii față de acest lăcaș al nemuririi tale, ceea ce ne va usca lacrimile va fi partea din tine pe care am furat-o în sufletul nostru și de care nimic nu ne va mai despărți. (N. IORGA, *Pagini alese, II*)

f) Totuși, nu voi exagera deloc, chiar în acest caz, dacă voi conchide că scriitorul care s-a întîmplat să aleagă un stăpîn, pentru a zugrăvi răutatea, nu e un iubitor al acelei clase, precum unul care ar alege un țăran, în același scop, nu e om care se prăbușește după țărănime. (G. IBRĂILEANU, *Studii literare*)

g) Voi cerca dar să-mi adun suvenirile și să le scriu în albumul meu, făcînd apel la toți acei ce cunosc particularități din viața lui Bălcescu sau care posedă cores-

pondențe de-ale lui să le publice pentru ca astfel să se poată într-o zi completa biografia unui om a cărui memorie onorează nația română. (N. IORGA, *Cugetări*)

290. *Contrageți propozițiile atributive din textele date; numiți construcțiile folosite.*

a) Fiindcă trecem peste Ciungi, nu e rău să amintim că micul podiș ce se deschide pe vîrful lor pune la îndemînă locuitorilor din vale una din cele mai obișnuite și mai desfătătoare plimbări. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

b) Părea amărît de anii ce-l împovărau, ca unul care fusese și rob la Crîm. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

c) Lazăr s-a ridicat însă împotriva acelora care, disprețuind limba poporului lor, călcînd în picioare tradițiile culturale ale poporului, împiedicînd ca poporul să aibă școli în propria lui limbă, se ploconeau în fața a tot ceea ce era grecesc, uitau limba română și o foloseau pe aceea grecească, socoteau inferior tot ceea ce era al poporului lor și „aduceau acasă obiceiurile din afară, moda de îmbrăcăminte, îmblătura strîmbă, vorbitura multă și fără socoteală". (GEORGE MACOVESCU, *Gheorghe Lazăr*)

d) Numai cînd îi străbați văile ei încîntătoare, umbrite de livezi spintecate de izvoare repezi și acoperite de lanuri îmbelșugate, înțelegi și grija cea mare cu care-și zideau locuințele și sfînta dragoste de pămînt a vechilor moșneni, care se întăreau, ca în niște cetățui, în culele lor înalte și, în zile de neliniște și de năvăliri trăgeau plugul sub șopron, zăvorau ușile de fier și se așezau cu flintele la metereze. (AL. VLAHUȚĂ, *România pitorească*)

e) Grija aceasta de a-și lega viața de un lucrușor, care va rămîne pe urma lui, la care se vor uita feciorii cu drag, cînd el nu va mai fi — această duioasă întindere de brațe, a celui care se duce, spre cei care or să vie, este semnul unei simțiri alese ș-al unei bunătăți largi, înălțătoare. (Ibidem).

f) Din clipa cînd și-a făcut convingerea că, distrugînd reflectorul buclucaș, va dobîndi de la generalul Karg mîntuirea, i-a părut rău și i-a fost rușine că s-a gîndit

măcar să treacă la inamic. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraților*)

291. *Alegeți propozițiile atributive introduse prin adverbe relative, cu sau fără prepoziții, din exercițiile nr. 286, 289 și 290.*

292. *Transformați atributele din textele de mai jos în propoziții atributive; explicați procedeele folosite.*

a) Atitudinea sa alături de puterile Europei centrale în timpul primului război mondial, tipărirea sub ocupația germană a ziarului „Lumina", urile acumulate ale claselor dominante din țara noastră împotriva luptătorului aprig pentru marile reforme sociale și politice din acea vreme au izolat și mai mult pe acest mare solitar, patriot și revoluționar. (D. BOTEZ, *Memorii*)

b) Acolo i s-au minunat ochii, privind vîntoasa pădure de aur a flăcărilor din sobă potolindu-se, prefăcută în toamnă arămie, moțăind scuturată în rodii de rubin și adormind cenușă. (I. TEODOREANU, *În casa bunicilor*)

c) Mai tîrziu, am început a citi, în „Viața românească" și-n „Adevărul literar", alte versuri d-ale poetului, acum altfel, mai mature și mai cuminți, dar tot așa de proaspete, calde și originale. (PROFIRA SADOVEANU, *Stele și luceferi*)

d) Forța unui popor se măsoară în capacitatea de a-și privi cu ochii deschiși istoria trecută și prezentă, de a și-o analiza continuu și de a-i recunoaște punctele strălucitoare și întunecate. (ANA BLANDIANA, *Calitatea de martor*)

e) Oamenii învățați dar fără talent propriu, adică purtătorii ființei moarte mi-i închipuiesc ca o sală întunecată cu o ușă de intrare și cu una de ieșire. (M. EMINESCU, *Despre cultură și artă*)

■

293. *Stabiliți, prin exemple, funcțiile sintactice ale pronumelui relativ-intergogativ* **care** *din propoziția atributivă introdusă.*

294. *Alcătuiți fraze cu propoziții atributive introduse prin adjectivul pronominal* **care** *în genitiv și explicați*

acordul acestuia cu substantivul (pronumele) din propoziția atributivă respectivă și cu substantivul din regenta atributivei.

295. *Construiți fraze cu propoziții atributive introduse prin pronume și adjective relativ-interogative, adverbe relative și conjuncții.*

296. *Formulați exemple de propoziții atributive neizolate și izolate; explicați punctuația acestora.*

297. *Dați exemple de propoziții atributive introduse prin pronumele relativ* **care** *în nominativ, genitiv, dativ și acuzativ.*

298. *Alcătuiți fraze cu propoziții atributive intercalate și cu termenii regenți reluați în propozițiile regente respective.*

299. *Ilustrați prin cîteva exemple nuanțele circumstanțiale (de loc, de timp și de mod) ale propozițiilor atributive.*

300. *Folosiți pronumele relativ-interogativ* **cine** *în alcătuirea unor exemple de propoziții atributive.*

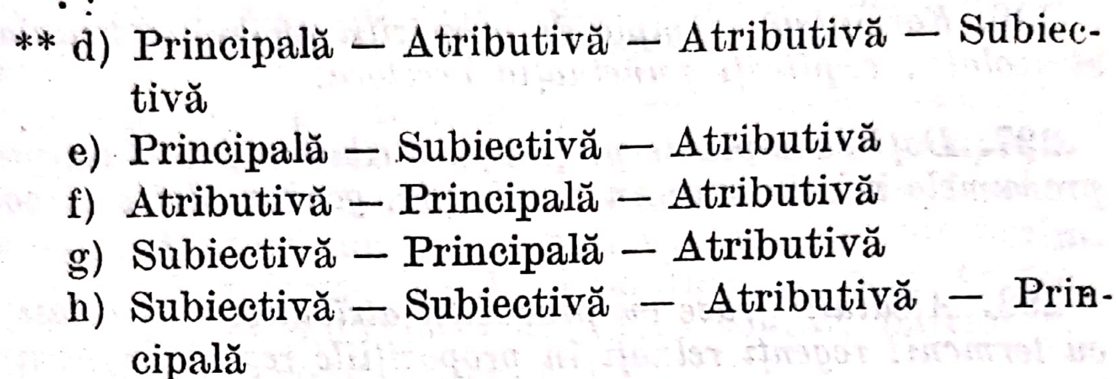
301. *Realizați cîteva exemple de propoziții cu diferite atribute; transformați atributele în propoziții atributive precizînd construcțiile echivalente.*

302. *Arătați prin cîteva exemple cum se realizează acordul pronumelui relativ-interogativ* **care** *în genitiv — ca element introductiv al unei propoziții atributive — cu substantivul (pronumele) din propoziția atributivă introdusă și cu substantivul din regenta acesteia.*

303. *Realizați prin alcătuire de fraze situații cînd un element introductiv apare în interiorul propoziției atributive introduse, și nu la începutul acesteia.*

304. *Scrieți o compunere liberă folosind propoziții atributive introduse prin elemente conjuncționale cît mai variate.*

305. *Completați schemele raporturilor și ale topicilor indicate cu fraze pe care le veți alcătui întocmai.*



** d) Principală — Atributivă — Atributivă — Subiectivă

e) Principală — Subiectivă — Atributivă

f) Atributivă — Principală — Atributivă

g) Subiectivă — Principală — Atributivă

h) Subiectivă — Subiectivă — Atributivă — Principală

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

306. *Subliniați predicatele, numerotați propozițiile și alegeți propozițiile completive directe din frazele următoare :*

a) Îi cere să coboare între țărani, să intre în casele lor, să le cunoască traiul, viața sufletească, să se împrietenească cu copiii lor, să-i învețe să citească, să le dea cărți, să învețe pe fete să coasă, să se prindă în horă cu ei, să se îmbrace cît se poate mai neinsultător. (G. GALACTION, *O lume nouă*)

b) În loc să-și deschidă ochii și să vadă că e un incornorat, taică-său preferă să-i citească lui lecții, așa cum făcea cu ani în urmă, uitînd că vremile acelea au trecut de mult. (P. SĂLCUDEANU, *Strada Lux*)

c) Li dă el pilde cîte și mai multe : cu smocul de nuiele, cu taurii învrăjbiți și, în sfîrșit, se silește bietul creștin din răsputeri a-i face să înțeleagă care sînt roadele binefăcătoare ale Unirei. (I. CREANGĂ, *Moș Ion Roată și Unirea*)

* Probabil să ne aducă răspunsul pe care-l așteptăm și care ne convine, sau să ne trezim cu o propunere la care nu ne așteptăm și pe care n-o putem primi.

** Locotenentul a deschis o discuție la care nu se așteptase Varga, dar din care reieșea clar ce gînduri triste îl apasă.

d) Acum nu vă mai spun cît era de încărcat carul cu lemne. (Idem, *Amintiri din copilărie*)

e) Nici nu băgă de seamă cînd s-a isprăvit slujba, cînd au pornit spre cimitir. (L. REBREANU, *Răscoala*)

f) Să-mi spui cinstit, moşule, cum s-au petrecut blestemăţiile şi cine-s vinovaţii, întrebă pe Lupu Chiriţoiu. (Ibidem)

g) În sat sosiseră înaintea lor alţii, aşa că toată lumea ştia ce se petrecuse şi totuşi cîteva femei se ţinură de ei întrebîndu-i dacă nu cumva ştiu de-ai lor, dacă s-au amestecat în înghesuială ori dacă n-au pierdut căruţele, caii. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

h) Iar străinii îl întrebă iar, dar cu glasuri cu totul schimbate şi cu altă lumină în ochi, de unde-i şi la ce şcoală a învăţat, cum îşi petrece viaţa [. . .] (M. SADOVEANU, *Domnu Trandafir*)

i) Pe drumul de costişă ce duce la Vaslui
Venea un om, cu jale zicînd în gîndul lui:
„Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă. . .
Aş vrea să zbor, dar rana din pulpă nu mă lasă!"
(V. ALECSANDRI, *Sergentul*)

j) Cu cît înaintam pe drumul Sihlei, cu atît natura devenea mai aspră; ai fi zis că ea-şi încruntă privirea şi că mustră pe drumeţul prea cutezător care îndrăzneşte să calce peste hotarele pustiului şi să tulbure, cu zgomotul paşilor sau al respiraţiei sale, adînca linişte a singurătăţii. (C. HOGAŞ, *În munţii Neamţului*)

307. *Grupaţi separat propoziţiile completive directe din exerciţiul de mai sus după felul elementelor conjuncţionale introductive; treceţi propoziţiile completive directe în rubrici separate ca în modelul dat.*

ELEMENTUL CONJUNCŢIONAL INTRODUCTIV

conj. şi loc. conjuncţionale	pron. şi adj. rel.-interog.	adv. rel.-interogative

308. *Contrageți propozițiile completive directe din frazele date folosind construcții infinitivale:*

a) Dar aş vrea să văd ziua pămîntului vestită,
Să răsuflu un aer mai slobod, mai curat,
Să pierd ideea tristă de veacuri întărită,
Că lumea moştenire despoţilor s-a dat!
(GR. ALEXANDRESCU, *Anul 1840*)

b) N-aveam dinţii zgripţuroaicei din poveste şi, prin urmare, nu puteam sfredeli stînca răsărită în calea mea, spre a trece mai departe; de aceea hotărîi să mă opresc şi să-mi fac aici zilnicul şi obişnuitul meu popas. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

c) Ar fi vrut să-l poată vedea pe George, să-l audă, să-i urmărească trăsăturile şi cînd privirile li se vor întîlni, să zîmbească fericită. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

d) Şi cîtă plăcere simţi să vezi cum îşi iubeşte ţăranul vîlcean toate lucruşoarele gospodăriei lui, cum caută să le înfrumuseţeze, şi în tot ce face să puie ceva din sufletul lui, din gustul şi priceperea lui, din darul mîinilor lui meştere şi răbdătoare. (AL. VLAHUŢĂ, *România pitorească*)

e) Ar fi vrut să le prefacă pe toate la un loc, într-un vas de cristal, plin de otrava sufletului lor, să-l ridice în mîini, să-l trîntească şi să-l sfarme în mii de ţăndări [...] (I. TEODOREANU, *La Medeleni, II*)

f) Înainte de a-şi încredinţa operele tiparului, el le citea cu grai viu, după cum făcea şi Flaubert, pentru a prinde cu urechea justeţea cadenţelor şi pentru a urmări pe figura femeii lui, Tinca Vartic, efectul povestirii sale. (T. VIANU, *Scriitori români*)

309. *Analizaţi termenii regenţi ai propoziţiilor completive directe din exerciţiile 306 şi 308.*

310. *Transformaţi complementele directe din textele de mai jos în propoziţii completive directe.*

a) Timpul veni, merele începură a se pîrgui. (P. ISPIRESCU, *Prîslea cel Voinic şi merele de aur*)

b) Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede
Trecînd un stol de vulturi urmați de uli grămadă[...]

(V. ALECSANDRI, *Dan, căpitan de plai*)

c) Și vreu, cu daruri multe, pe tine-a te ierta,
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta. (Ibidem)

d) [...] am grăbit dar să răspund pentru el, fiindcă eu știam ungurește. (I. SLAVICI, *Budulea Taichii*)

e) El zîmbea și-l întreba pe fiecare de nume[...] (Ibidem)

f) [...] apoi mulți din ei se azvîrliră în apă, chemînd în ajutor numele lui Alah și cercînd a scăpa înot. (N. BĂLCESCU, *Românii supt Mihai-voevod Viteazul*)

g) Caragiale a adus, la rîndu-i, în scrierile, ca și în figurația lui publică[...] hazul, mimetismul, darul observației ascuțite, aciditatea unei lungi serii de înaintași. (T. VIANU, *Scriitori români*)



311. *Construiți fraze cu propoziții completive directe care să răspundă la cele două întrebări* **pe cine? ce?**

312. *Dați exemple de propoziții completive directe introduse prin pronume (adjective) relativ-interogative* (**care**, **cine**, **ce**, **cît**, **ceea ce**).

313. *Formulați exemple de propoziții completive directe avînd ca termeni regenți interjecții cu valori verbale.*

314. *Alcătuiți exemple de propoziții completive directe introduse prin adverbele relative* **cînd**, **de cînd**, **pînă cînd**, **cît timp**, **de unde**, **pînă unde**, **de cum**.

315. *Plasați în exemplele pe care le veți formula propoziții completive directe după și înaintea regentei respective.*

316. *Folosiți ca elemente introductive, pentru exemplele de propoziții completive directe pe care le veți construi, conjuncțiile* **de**, **să**, **că** *și locuțiunea conjuncțională* **cum că**.

317. *Construiți fraze în interiorul cărora să includeți propoziții subiective, predicative și completive directe care să răspundă la întrebarea* **ce?** *Explicați cum le deosebiți.*

318. *Alcătuiți o schemă recapitulativă a propozițiilor subiective, predicative și completive directe cu caracteristicile fiecăreia, menționînd aspectele comune și deosebirile dintre aceste propoziții.*

319. *Respectați, în exemplele pe care le veți alcătui, următoarele raporturi sintactice :*

a)
1
C.D. juxt. C.D. și C.D.
2 cop. 3 cop. 4
C.D.
5

b)
1
Sub. și Sub.
2 cop. 6
3 C.D. C.D. 7
4 C.D. C.D. 8
5 Pred. Pred. 9

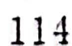
c)
1
C.D. 2
Sub. 3
C.D. 4
C.D. nici C.D.
5 cop. 6

d)
1
C.D. și C.D. și C.D. dar C.D.
2 cop. 3 cop. 4 adv. 5
A
6

e)
3 dar 6
adv.
C.D. și C.D. C.D. și C.D.
1 cop. 2 4 cop. 5

f)
1 și 2
cop.
C.D. nici C.D.
3 cop. 4
C.D. și C.D.
5 cop. 6

g)
1
C.D. dar C.D.
2 adv. 4
A A
3 5



PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

320. *Numerotaţi propoziţiile din frazele de mai jos şi identificaţi propoziţiile completive indirecte; analizaţi topica şi punctuaţia acestora.*

a) Din întrebările şi răspunsurile obişnuite despre sănătate, ne puturăm lămuri că sfinţia sa suferea de un gutunar şi că, prin urmare, întreaga sa veselie sufletească îngheţase sub această răceală din părţile înalte ale persoanei sale [...] (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

b) Mă loveam cu cele ce aflam de la aceşti copii, în legătură cu lupul, de o experienţă destinată să infirme părerea ce umblă la şes despre aceeaşi fiară şi mă simţeam luat de-un curent de regresiune spre basm. (L. BLAGA, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

c) Nu-şi dădea seama că de fapt nimic nu răzbătea în afară, că glasul îi era doar puţin răguşit, şi că trebuia să stai la îndoială ca să desluşeşti dacă e sau nu vorba de supărare. (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

d) Cînd mă gîndesc ce am suferit şi am pătimit în viaţa mea, deşi scurtă, mi se pare că am trăit destul şi că mîine aş putea muri fără nici o părere de rău! (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraţilor*)

e) O, Darie! Ai rîvnit să-ţi faci un loc în lume, să umbli şi să vezi pămîntul de la un capăt la altul, să bei şi mai mult, pînă la fund, din marea cupă a amărăciunii, să te îmbeţi apoi de frumuseţea vieţii şi să-i guşti, într-un tîrziu chiar, nespusa dulceaţă. (Z. STANCU, *Jocul cu moartea*)

f) Şi ne pomenim într-una din zile că părintele vine la şcoală şi ne aduce un scaun nou şi lung, şi, după ce-a întrebat pe dascăl care cum ne purtăm, a stat puţin pe gînduri, apoi a pus nume scaunului Calul Bălan şi l-a lăsat în şcoală. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

321. *Analizaţi morfologic termenii regenţi ai propoziţiilor completive indirecte din textele de mai sus; grupaţi-le după valorile lor morfologice.*

322. *Precizați întrebările la care răspund propozițiile completive indirecte din textele de mai sus; încercuiți elementele introductive și precizați valoarea morfologică pentru fiecare element conjuncțional introductiv.*

323. *Contrageți propozițiile completive indirecte din următoarele fraze:*

a) Dar ceea ce voim să zicem este că, precum tragedia prin chiar natura ei a fost silită să-și ia mai ales regii și eroii drept persoane principale, tot așa romanul este și va fi din ce în ce mai mult silit să-și caute elementul său propriu în tipurile mărginite ale unei anume clase sociale [...] (T. MAIORESCU, *Critice*)

b) Am plecat de-acolo, fiindcă altfel, dacă aș mai fi stat, Mitru ar fi fost în stare să mă țină toată ziua de vorbă, să-mi spună tot ce-i umbla lui prin cap — și cîte nu-i umblau lui prin cap atunci, — să-mi explice tot ce se putea explica, în legătură cu Revoluția și cu colectivizarea. (I. LĂNCRĂNJAN, *Cordovanii, I*)

c) Sînt nevoit în acest din urmă caz, să depun undița pe mal, să mă întorc îndărăt pînă la o punte primitivă, să trec dincolo, să caut amestecul muștelor mele cu ierburile, să soluționez conflictul în favoarea mea și, după aceea, să mă întorc pe aceeași cale la undiță. (*Scriitorii noștri despre frumusețile patriei*)

d) Se uita liniștit la oamenii care veneau să se înscrie și îi măsura de sus pînă jos cu dispreț, spre deosebire de frate-său, care se vedea limpede că nu înțelege nimic din ceea ce se întîmplă. (M. PREDA, *Desfășurarea*)

324. *Transformați complementele indirecte în propoziții completive indirecte.*

a) Și se tot gîndea Șafran; sf. Dimitrie era aproape, dar el nici pe departe nu se apropia de plecare. (I. SLAVICI, *Pădureanca*)

b) Alecsandri nu a fost un epicurean care să se mulțumească a se bucura de avantajele spirituale și materiale ce i le oferea clasa socială din care făcea parte. (*România literară, nr. 7/1967*)

c) Dar era conacul, cu geamuri mari, cu covoare groase, cu mobile lustruite, şi cristale, şi sticlării, şi cămări pline, şi magazii, şi dulapuri încuiate... toate bune de spart, de făcut zob, de ars, de împrăştiat în cele patru vînturi. (C. IGNĂTESCU, *Dosarul lui Ion Măruntu*)

d) Însuşirile artistice ale femeii lui aveau nevoie de o atmosferă, de un climat, de un îndemn din afară. (E. LOVINESCU, *Mite. Bălăuca*)

e) Senoria vrea să fie informată despre realităţile politice şi economice franceze, puterea acestui nou aliat, relaţiile şi duşmăniile sale, culisele conducerii de stat, personalităţile determinante, calităţile şi defectele suveranului, virtuţile sau slăbiciunile lui, starea de spirit la curtea regală, în cercurile aristocraţilor, în rîndurile populaţiei. *(Diplomaţi iluştri)*

325. *Compuneţi fraze cu propoziţii completive indirecte care să determine un verb, adverb sau o interjecţie.*

326. *Alcătuiţi exemple de propoziţii completive indirecte ale căror determinate să fie verbele* **a se gîndi, a se bucura, a se teme, a se împiedica, a se lovi, a se întîlni, a se aştepta, a cugeta, a reflecta.**

327. *Construiţi fraze cu propoziţii completive indirecte aşezate înainte şi după regentă.*

328. *Plasaţi propoziţiile completive indirecte în interiorul regentelor respective.*

329. *Creaţi situaţii cu propoziţii completive indirecte introduse prin pronume nehotărît în dativ sau acuzativ precedat de o prepoziţie şi prin adverbele relativ-interogative* **cum, unde.**

330. *Daţi exemple de propoziţii completive indirecte ca regente ale altor propoziţii completive indirecte.*

331. *Demonstraţi, prin exemple, că propoziţiile subiective, predicative, atributive, completive directe şi completive indirecte pot fi introduse prin aceleaşi elemente conjuncţionale.*

c) Dar era conacul, cu geamuri mari, cu covoare groase, cu mobile lustruite, şi cristale, şi sticlării, şi cămări pline, şi magazii, şi dulapuri încuiate... toate bune de spart, de făcut zob, de ars, de împrăştiat în cele patru vînturi. (C. IGNĂTESCU, *Dosarul lui Ion Măruntu*)

d) Însuşirile artistice ale femeii lui aveau nevoie de o atmosferă, de un climat, de un îndemn din afară. (E. LOVINESCU, *Mite. Bălăuca*)

e) Senoria vrea să fie informată despre realităţile politice şi economice franceze, puterea acestui nou aliat, relaţiile şi duşmăniile sale, culisele conducerii de stat, personalităţile determinante, calităţile şi defectele suveranului, virtuţile sau slăbiciunile lui, starea de spirit la curtea regală, în cercurile aristocraţilor, în rîndurile populaţiei. *(Diplomaţi iluştri)*

■

325. *Compuneţi fraze cu propoziţii completive indirecte care să determine un verb, adverb sau o interjecţie.*

326. *Alcătuiţi exemple de propoziţii completive indirecte ale căror determinate să fie verbele* **a se gîndi, a se bucura, a se teme, a se împiedica, a se lovi, a se întîlni, a se aştepta, a cugeta, a reflecta.**

327. *Construiţi fraze cu propoziţii completive indirecte aşezate înainte şi după regentă.*

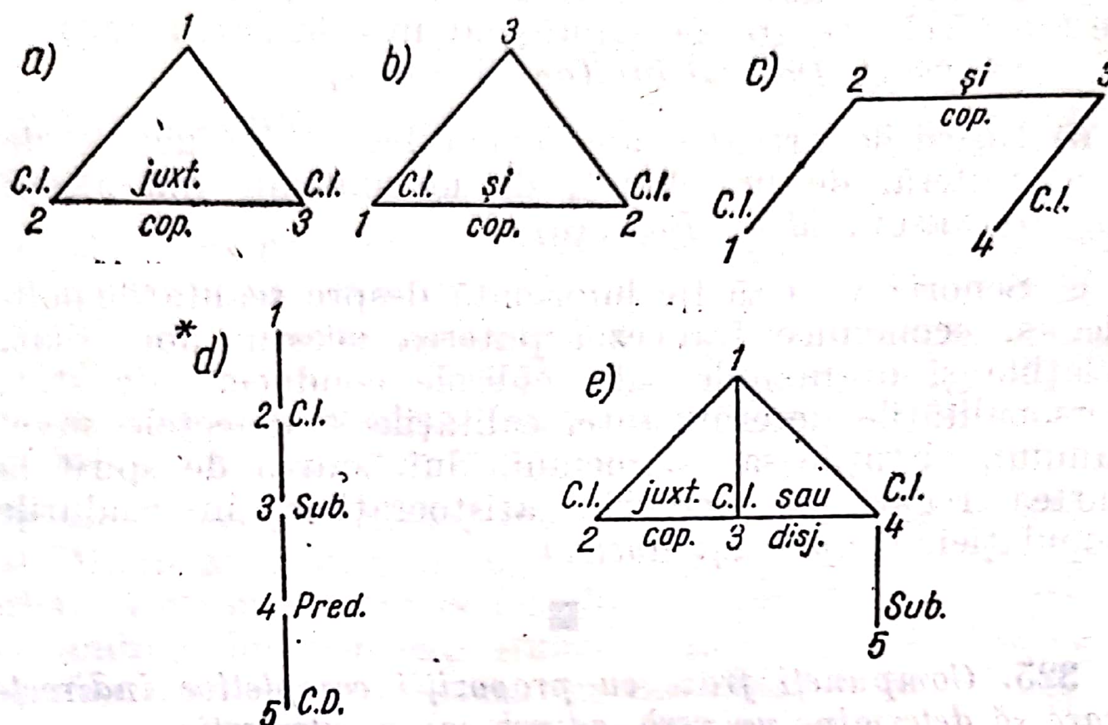
328. *Plasaţi propoziţiile completive indirecte în interiorul regentelor respective.*

329. *Creaţi situaţii cu propoziţii completive indirecte introduse prin pronume nehotărît în dativ sau acuzativ precedat de o prepoziţie şi prin adverbele relativ-interogative* **cum, unde.**

330. *Daţi exemple de propoziţii completive indirecte ca regente ale altor propoziţii completive indirecte.*

331. *Demonstraţi, prin exemple, că propoziţiile subiective, predicative, atributive, completive directe şi completive indirecte pot fi introduse prin aceleaşi elemente conjuncţionale.*

332. *Respectați în alcătuirea unor exemple de propoziții completive indirecte raporturile următoare:*



PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

333. *Delimitați propozițiile din frazele date și subliniați propozițiile circumstanțiale de loc.*

a) Nu vedea, ce-i drept, nimic în fața ochilor săi, dar trecea și el cum au trecut ceilalți, căci n-avea decît cu gîndul să se gîndească și se pomenea unde n-a mai fost nici neam de neamul lui-bîldăbîc, cu ochii-nchiși și nu mai era unde a fost, ci-n țara ciungilor, unde toți oamenii aveau numai cîte o mînă, căci cealaltă, fie dreapta, fie stînga, atîrna neputincioasă, numai oase-nșirate cu piele uscată peste ele. (I. SLAVICI, *Păcală în satul lui*)

b) Am mers de-a lungul văii pînă unde apele Dunării pătrund în strîmtoarea Cazanelor. (AL. VLAHUȚĂ, *România pitorească*)

---

* Era preocupat să nu se afle de nimeni ceea ce ar fi părut că putea împiedica să se mai continue acțiunea începută.

c) Crezîndu-te că ești mai mult decît ești, nu vei înainta niciodată spre ceea ce îți închipui că ești. (N. IORGA, *Cugetări*)

d) Se întîmplă iarăși ca, acolo unde cu gîndul nu gîndești să răsară ființe cărora le trebuie căutată aiurea, în alte țări, la alte neamuri, în alte veacuri, adevărata asemănare [...] (M. CARAGIALE, *Craii de Curte Veche*)

e) Statul socialist nu va întîrzia să pună la îndemîna foștilor robi toate puterile științei, așa încît unde au fost cîndva noroaie și cocioabe, să apară șosele și case luminate electric; unde bîntuia seceta, să vie pe canaluri bucuria apei; unde trudea silnic omul, mașinile să-i ușureze munca. (M. SADOVEANU, *Mitrea Cocor*)

f) De-acum îi era peste putință mamei să lase a o mai prinde o noapte acasă; trebuia fără întîrziere pentru liniștea sa să-și vază băiatul, și astfel chiar în acea zi, n-a fost chip să se împotrivească Roșu-mpărat, împărăteasa a pornit urmată de călăreți și de curteni spre unde știa că-l trimisese pe Ler. (I. L. CARAGIALE, *Nuvele și povestiri*)

g) — Draga tatei, iacătă ce-mi tot spune mă-ta de tine: că n-o asculți, că ești ră de gură și înnărăvită și că nu este chip să mai stai la casa mea; de aceea du-te și tu încotro te-a îndrepta Dumnezeu, ca să nu se mai facă atîta gîlceavă la casa asta, din pricina ta. (I. CREANGĂ, *Fata babei și fata moșneagului*)

334. *Separați propozițiile circumstanțiale de loc după felurile elementelor conjuncționale introductive.*

335. *Găsiți fraze, în fragmentele literare studiate, cu propoziții circumstanțiale de loc care să răspundă la întrebările* **pînă unde? încotro?**

336. *Precizați cum evitați confuzia dintre o propoziție circumstanțială de loc și o propoziție atributivă cînd ambele feluri de subordonate se introduc prin același element conjuncțional.*

337. *Explicați punctuația propozițiilor circumstanțiale de loc, în funcție de topica acestora.*

■

338. *Creați texte cu propoziții circumstanțiale de loc introduse prin următoarele elemente de relație:* **oriunde, orideunde, orișiunde.**

339. *Alcătuiți fraze cu propoziții circumstanțiale de loc și propoziții atributive introduse prin același element conjuncțional.*

340. *Dați exemple de propoziții circumstanțiale de loc cu topici variate față de regentele respective.*

341. *Formați fraze în care același adverb relativ să introducă propoziții subiective, predicative, atributive, completive directe, completive indirecte și circumstanțiale de loc.*

342. *Așezați, în textele pe care le veți construi, propoziții circumstanțiale de loc în interiorul regentelor.*

343. *Realizați texte cu propoziții circumstanțiale de loc ca regente și texte în care propoziția circumstanțială de loc să depindă de mai multe regente.*

344. *Dați exemple de propoziții completive directe, indirecte și circumstanțiale de timp introduse prin adverbul relativ* **încotro.**

345. *Motivați, prin exemple, punctuația propozițiilor circumstanțiale de loc.*

346. *Construiți fraze cu propoziții circumstanțiale de loc cărora să li se poată aplica contragerea ca mijloc de verificare.*

347. *Formulați propoziții cu complemente circumstanțiale de loc apoi transformați aceste complemente în propoziții circumstanțiale de loc.*

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

348. *Delimitați propozițiile și subliniați-le pe cele temporale.*

a) Un fel de milă și de durere te cuprinde fără voie, cînd vezi atîta tinerețe, atîta vigoare și atîta frumusețã chiar, înmormîntate sub mohorîta îmbrăcăminte. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

b) Până ce baba şi cu Aniţa să mai trebăluiască nu ştiu ce, dădui ocol casei spre a chibzui un loc mai potrivit pentru cvartirul meu de noapte [...] (Ibidem)

c) — Strînge răpede ce mai ai, pînă cînd nu vine baba şi hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile în Borca, zise Dumitru, căci plutele începuse a umbla. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

d) Şi după ce ne culcam cu toţii, noi băieţii, ca băieţii ne luam la hîrjoană, şi nu puteam dormi de încuri, pînă ce era nevoită biata mama să ne facă numai cîte-un şurub, două prin cap, să ne dea cîteva tapangele la spinare. (Ibidem)

e) Dacă nu-şi atingea ieftina ţintă, vina era numai a lui: cum ştia că noaptea, cînd eram cu Paşadia, îl urmam tustrei oriunde, orbeşte, ce i-ar fi fost mai lesne decît să se ducă acolo fără să ne mai întrebe de vrem ori ba şi fără să ne spuie dinainte? (M. CARAGIALE, *Craii de Curte Veche*)

f) Pînă ce a fiert ceaunul, că lor le-a plăcut să fiarbă mult; pînă ce-am gătit brînza ş-am prins cu crîsnicul şi şase scobai la lăptoc, şi pînă ce am fript scobaii a trecut bună bucată de vreme. (M. SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă*)

349. *Subliniaţi diferit propoziţiile circumstanţiale de timp după felul raportului dintre acţiunea predicatului propoziţiei temporale şi acţiunea predicatului regentei respective (simultaneitate, anterioritate, posterioritate).*

a) După ce Potcoavă se arătase din clopotniţă la lumina faclelor, după ce mulţimea, într-un singur glas înălţat pînă la ceruri, salutase pe „Ion-Vodă", — pe zid nu rămăsese decît străjile de noapte negre, în lumina păcurii aprinse în ceaune. (M. SADOVEANU, *Şoimii*)

b) E drept că nici afară nu se ştie nimic din ceea ce se petrece în mină, cînd fac explozie magaziile de dinamită, cînd galeriile se surpă peste oameni, cînd în întuneric vine dezastrul. (G. BOGZA, *Ţara de piatră*)

c) Cînd ţi se pun atîtea întrebări şi nu eşti lăsat să răspunzi la ele şi ţi se mai dau şi sfaturi în acelaşi timp, e mai bine s-o iei din loc. (M. PREDA, *Desfăşurarea*)

d) Apoi cînd soarele își grămădește focurile în văi, cînd ogoarele și fînațurile, cetinile coastelor împădurite și crucea de alamă a unei umile chinovii scînteiază și cînd zarea se tulbură și împrăștie pe munți vălu-i de aburi, te crezi ca-ntr-un vis al închipuirii, în care, dormitînd ușor, sufletul singur parcă se bucură și se lasă dus ca de o leneșă voluptate. (*Scriitorii noștri despre frumusețile patriei*)

e) Pînă ce să lepădăm din spate boccelele noastre, femeia intră în casă și mai aduse vreo două lăvicere curate, pe care le așternu afară pe prispă. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

f) Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărăției unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul; dar, cum punea mîna și apuca pe cîte unul de coadă, îl trîntea, și astfel toți caii căzură. (P. ISPIRESCU, *Basme*)

g) După ce am scris despre cei cîțiva, puțini „prieteni ai mei scriitori", cred că ar fi necesar să adaug cîteva cuvinte și despre mine — deși am impresia că nu-mi sînt și nu mi-am fost niciodată o prea bună prietenă. (OTILIA CAZIMIR, *Prietenii mei, scriitorii*)

350. *Încercuiți elementele conjuncționale care introduc propoziții circumstanțiale temporale din exercițiile 349 și 350; precizați valorile morfologice ale acestor elemente.*

351. *Înlocuiți elementele conjuncționale introductive ale propozițiilor circumstanțiale temporale din frazele de mai jos cu altele corespunzătoare și precizați valorile lor morfologice.*

a) Cînd mă vedeam impresurat și încolțit de toate părțile, mă aruncam între ei cu burta pe săniuță și porneam la vale, în timp ce cîinii se împrăștiau schelălăindu-se, ca și cum cu mișcările mele grotești le-aș fi deteriorat imaginea ce și-o făcuseră despre lume. (L. BLAGA, *Hronicul și cîntecul vîrstelor*)

b) Numai cîteodată, cînd în timp de noapte vîntul zgîlția moara părăsită, locul îi părea lui Ghiță străin și pustios, și atunci el pipăia prin întuneric, ca să vază

dacă Ana, care dormea ca un copil îmbăiat lîngă dînsul, nu cumva s-a descoperit prin somn, și s-o acoperă iar. (I. SLAVICI, *Moara cu noroc*)

c) Acum, cînd el îi răspunde că nu-i prea place să se ducă în lume, că firea lui îl îndeamnă mai mult să stea acasă, cu socoteli, cu jurnale, e rîndul ei să-l privească cu dorința de a citi în fața lui cît adevăr e în cuvinte. (I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI, *În lumea dreptății*)

d) Și cum iese Sfînta Duminecă afară, odată și pornește desculță prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere [...] (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

e) Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dînsa pe sub streșina casei și mă duc de-a dreptul în tîrgul vitelor, s-o vînd, căci era tocmai lunea, într-o zi de tîrg. (Idem, *Amintiri din copilărie*)

f) Dar cînd se mustra c-o să-și piardă averea pentru o muiere blestemată, cum se mustrase și altă dată, acum i se adăuga în creieri nechemată, întrebarea: ce folos de pămînturi, dacă cine ți-e pe lume drag nu-i al tău? (L. REBREANU, *Ion*)

352. *Depistați propozițiile circumstanțiale intercalate.*

a) Austriecii, după ce-și luaseră morții, și pe ai lor și pe sîrbi, într-unul din vagoanele care adusese pe pionieri și prizonieri, și care acum pleca spre Semendria să mai aducă oameni și materiale, se bucurau laolaltă cu nemții și cu prizonierii chiar, că le-a căzut în mînă, cînd nici nu se așteptau, atîta belșug de carne. (Z. STANCU, *Jocul cu moartea*)

b) La început, cînd auzisem cuvîntul acesta, îmi închipuisem că ei vor fi fiind o ciurdă ciudată de oameni care se plimbă prin lume înarmați cu foarfeci [...] (Idem, *Desculț*)

c) Însă vreau să spun că de cîte ori se scoate din fabrică o mașină nouă, cum o văd pe picioarele ei adevărate, c-a prins suflet și iese așa, ca un tigru ce dă prima oară de lumină, uit de orice și mă bucur. (AL. SAHIA, *Uzina vie*)

d) Acum e rîndul meu să mă las în prăpastie, zise Prîslea, văzînd că frații cei mari se codesc; cînd voi mișca frînghia, voi mai mult să mă lăsați în jos; și, după ce veți vedea că frînghia nu se mai duce la vale, să puneți paznici să păzească și, cînd vor vedea că frînghia se mișcă de lovește marginile groapei, să o trageți afară. (P. ISPIRESCU, *Prîslea cel Voinic și merele de aur*)

e) Cît despre mine, lungit, cum stăteam în fundul cel mai adînc al peșterii mele, fără teamă de priviri iscoditoare, îmi făceam socoteală cum aș putea împărtăși posterității depărtate deosebitele simțiri, pe care le încearcă cineva, cînd e aruncat, de viu și fără pacate, în gurile de flăcări ale Tartarului! (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

f) Zmeul, de cînd rămăsese închis în ostrovul său ca leul în cușca îmblînzitorului de dobitoace, nu făcea alt decît da ocol ostrovului [...] (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Nuvele și povestiri*)

g) Așa cum era, în scurtă vreme de cînd era în acest oraș, plăcuse multora și nu erau puțini acei care avînd o fiică, o soră sau o altă rudă de măritat, ar fi primit cu bucurie s-o dea după dînsul. (I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI, *Nuvele și schițe*)

353. *Explicați punctuația propozițiilor circumstanțiale temporale din exercițiile de mai sus.*

354. *Contrageți propozițiile circumstanțiale temporale din exercițiile nr. 348, 349 și 352 în construcții echivalente.*

355. *Faceți schema raporturilor dintre propozițiile frazei date; motivați raportul propozițiilor circumstanțiale de timp față de regentele lor.*

Cînd inima e spre rele, apoi, velințe de flori să-i semeni, că tot ciulini și pălămidă dă, și de n-o găsi în miere fiere, iepuri la biserică, cîni cu covrigi în coadă și apa Dunării prin curtea vecinului, atunci e atunci, să te mai ții, pîrleo, că nu-și mai vine în voie măcar de i-ai dat tot mărunțișul și pe deasupra și toiagul lui vodă pe spinare. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Văduvele*)

■

356. *Alcătuiţi fraze cu propoziţii circumstanţiale de timp introduse prin adverbele relativ-interogative* **pe cînd, cum, cît, orişicînd.**

357. *Folosiţi locuţiunile conjuncţionale* **în vreme ce, în moment ce, pe dată ce** *ca elemente introductive pentru exemplele de propoziţii circumstanţiale de timp pe care le veţi da.*

358. *Ilustraţi prin exemple cele trei raporturi temporale — anterioritate, simultaneitate şi posterioritate — dintre acţiunea temporală şi a regentei respective; indicaţi elementele conjuncţionale introductive pentru fiecare exemplu în parte.*

359. *Includeţi, în frazele pe care le veţi formula, adverbe corelative în propoziţiile regente ale propoziţiilor circumstanţiale de timp introduse prin următoarele elemente:* **cum, pe dată, atunci, imediat.**

360. *Construiţi texte cu propoziţii circumstanţiale de timp introduse prin locuţiunile conjuncţionale de timp* **pînă ce, înainte ca să, ori de cîte ori, de cum.**

361. *Motivaţi, cu exemple, posibilitatea intercalării propoziţiilor circumstanţiale de timp în propoziţiile regente respective, specificînd ce condiţie trebuie să îndeplinească regenta propoziţiei temporale intercalate.*

362. *Prezentaţi cîteva exemple de fraze în interiorul cărora să existe o propoziţie circumstanţială temporală şi o propoziţie atributivă, ambele introduse prin adverbul relativ-interogativ* **cum.**

363. *Rezolvaţi problema evitării confuziei dintre propoziţia circumstanţială temporală şi altă propoziţie subordonată introduse prin aceleaşi instrumente gramaticale, exemplificînd fiecare caz în parte.*

364. *Aplicaţi cunoştinţele despre punctuaţia propoziţiei circumstanţiale de timp în variatele ei topici: înaintea regentei, aşezată în interiorul regentei şi după regentă; construiţi exemple pentru fiecare situaţie arătată.*

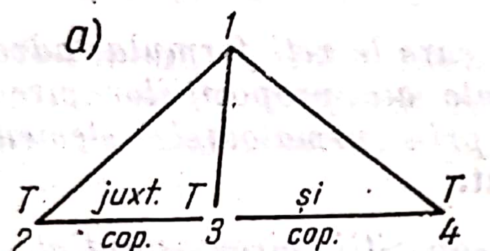
365. *Folosiţi adverbul relativ-interogativ* **cînd** *ca element introductiv pentru următoarele feluri de propoziţii subordo-*

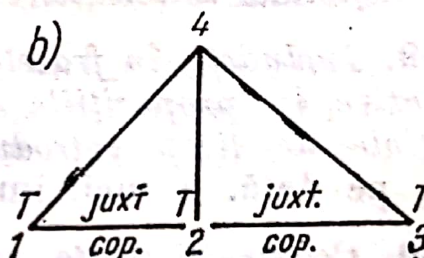
nate: subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă și temporală.

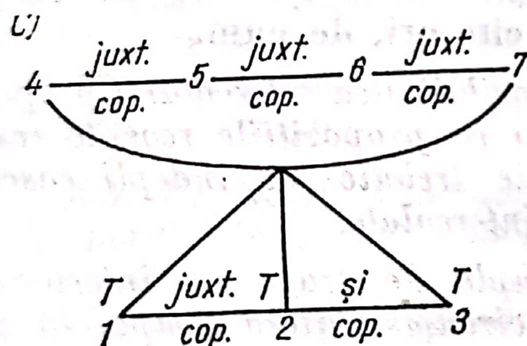
366. *Dați exemple de propoziții circumstanțiale temporale care să poată fi contrase prin construcții infinitivale, gerunziale și substantivale.*

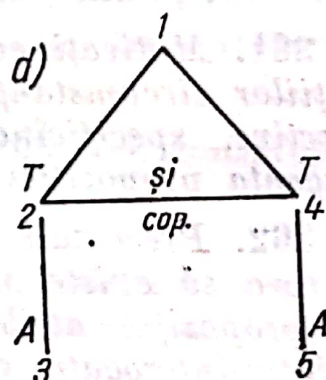
367. *Formulați propoziții cu complemente circumstanțiale de timp exprimate prin verbe la infinitiv, gerunziu și prin substantive cu prepoziții; aplicați reversul contragerii ca să obțineți propoziții circumstanțiale temporale.*

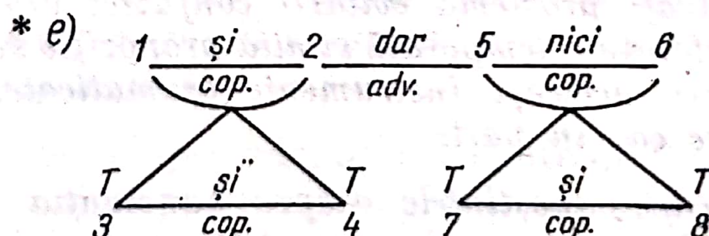
368. *Realizați următoarele raporturi între propozițiile circumstanțiale de timp din frazele pe care le veți alcătui:*











* Femeia l-a fulgerat cu privirea și l-a întrebat de baltag atunci cînd era în mîna lui Gheorghiță și lumea o privea curioasă, dar vinovatul nu s-a așteptat la aceasta nici nu a putut scăpa cînd flăcăul s-a luat după el și l-a izbit în frunte.



PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ

369. *Identificați propozițiile circumstanțiale de cauză din textele de mai jos; încercuiți elementele conjuncționale introductive precizîndu-le valorile morfologice.*

a) Iată pentru ce, cum mergeam eu pe spatele Pisicuții cu un sac umplut cu gînduri, nu prinsei de veste nici cînd soarele scoborîse treptele văzduhului spre lumea cealaltă, nici cînd munții de pe dreapta mă înmormîntaseră în umbra lor posomorîtă, nici cînd luceafărul de seară își țintuise în negrul albăstrui al cerului chipul său viu de lumină scînteietoare. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

b) Se vede că cina-i căzuse bine drăguțului de bărbățel, căci după mîncare el nu mai începu cearta, ca de obicei, ci luînd pipa-ntre dinți, își văzu de pipat și nu mai zise nici cîrc. *(Snoave populare românești)*

c) Astfel merserăm ca un pătrar de oră, și, după ce sărirăm în zbor peste crăpătura adîncă dintre două stînci enorme, sosirăm la Stînca Căprioarelor, numită astfel, fiindcă, în timp de grele ierni, căprioarele își dau întîlnire deasupra ei. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

d) Se vede lucru că și moș Nichifor era făcut pe drumuri, căci cum ieșea afară la drum, parcă era altul [. . .] (I. CREANGĂ, *Moș Nichifor Coțcarul*)

e) În clipa cînd văzuse mînia lui Pintea, el luase hotărîrea de a-și trimite nevasta și copiii de sărbători la Ineu, și de a se duce astfel, neștiut de nimeni, să caute undeva un loc ascuns, unde să-i cheme în urmă la sine și să-și petreacă zilele vieții, pierdut în lume și nesupărat de nimeni, deoarece Lică nu putea să-l vînză, iară Pintea nu știa nimic. (I. SLAVICI, *Moara cu noroc*)

f) Huțu nu plătea decît pe jumătate, adică șaizeci de creițari pe lună, fiindcă îi ducea în toate diminețile coșul cu pește verde și pe cel cu pește uscat, făcea foc, mătura în casă, spăla vasele, căra apă și aducea iar coșurile acasă, cînd se însera, și atunci mă duceam și eu să-i ajut, pentru că îmi plăcea să port coșul cu pește, și peștele mirosea frumos. (Idem, *Budulea Taichii*)

370. *Grupați propozițiile circumstanțiale de cauză din următoarele fraze după valorile morfologice ale elementelor conjuncționale introductive.*

a) — Nu se poate, vorbi Belciug cu o franchețe care-l înălța, pentru că elevii nu știu rugăciunile pe ungurește, pentru că eu i-am învățat în limba lor maternă, pentru că nici eu nu le știu pe ungurește, căci nici pe mine nu m-a învățat nimeni să le zic pe ungurește, cum n-am învățat nici eu pe nimeni. (L. REBREANU, *Ion*)

b) — De cînd ai plecat d-ta, m-am culcat eu aici, c-a vrut să se culce ofițerul care a venit în locul d-tale, dar și tata a zis că mai bine să mă culc eu, că d-ta tot trebuie să te întorci și de ce să o ia un străin și s-o strice, cînd azi, mîine [...] (Idem, *Pădurea spînzuraților*)

c) În timp ce privesc neclintit într-acolo și aștept lansarea proiectilului următor, știu că și însoțitorul meu trebuie să-l fi zărit pe bărbatul acela, și, cum nu mai urmează nici o detunătură și văzduhul ne înconjoară tăcut cu pînza lui de spaimă, mă întorc spre dînsul, privindu-l cum stătea ghemuit în iarbă, la vreo șase metri înaintea mea. (*Nuvela română contemporană*)

d) Și fiindcă, de-aș fi discutat cu moșneagul în contradictoriu, mă temeam să nu mă rămînă, schimbai cu meșteșug firul vorbirii, fără să schimb și tema. (C. HOGAȘ, *În munții Neamțului*)

e) Calul, dacă simți că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăși și-i aduse aminte ce o învățase să facă [...] (P. ISPIRESCU, *Basme*).

f) Cum nu m-a întrebat de marfă și cum n-a vrut să cumpere nimic, m-am strîmbat fără să mă vadă și mi-am văzut de ale mele. (P. SĂLCUDEANU, *Moartea manechinului*)

371. *Analizați topica propozițiilor circumstanțiale de cauză din exercițiile de mai sus; subliniați propozițiile circumstanțiale cauzale intercalate.*

372. *Contrageți propozițiile circumstanțiale de cauză din exercițiile nr. 369 și 370 în construcții corespunzătoare; subliniați pe cele care nu pot fi contrase.*

373. *Motivați, pe baza regulilor gramaticale studiate, punctuația propozițiilor circumstanțiale cauzale întîlnite în textele de mai sus.*

374. *Explicați raportul dintre momentul acțiunii verbului din propoziția circumstanțială cauzală și momentul acțiunii verbului (determinat) din regenta respectivă.*

■

375. *Alcătuiți fraze cu propoziții circumstanțiale cauzale introduse prin adverbele relativ-interogative* **unde, cînd, cum.**

376. *Dați exemple de propoziții atributive introduse prin aceleași adverbe relativ-interogative; explicați diferența dintre aceste două feluri de subordonate.*

377. *Intercalați propoziții circumstanțiale de cauză în regentele lor; procedați și la realizarea unei alte situații, introducînd în interiorul propoziției circumstanțiale de cauză o altă propoziție subordonată ei.*

378. *Construiți fraze cu propoziții circumstanțiale de cauză introduse prin următoarele elemente conjuncționale introductive:* **de vreme ce, o dată ce, dacă.**

379. *Includeți, în textele pe care le veți crea, complemente circumstanțiale de cauză exprimate prin verbe la gerunziu și participiu și prin substantive precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale; transformați-le în propoziții circumstanțiale de cauză.*

380. *Demonstrați, cu exemple, valoarea punctuației propozițiilor circumstanțiale de cauză; creați situații care să confirme că o virgulă poate modifica sensul aceleiași subordonate.*

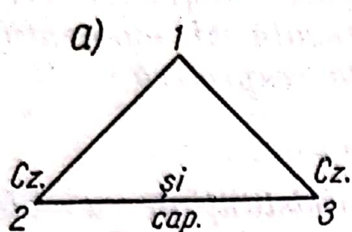
Exemple: 1. Mi se pare că l-am mai auzit vorbind.
PROPOZIȚIE SUBIECTIVĂ

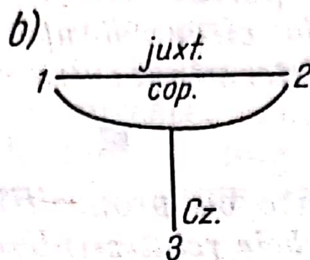
2. Mi se pare, că l-am mai auzit vorbind.
PROPOZIȚIE CAUZALĂ

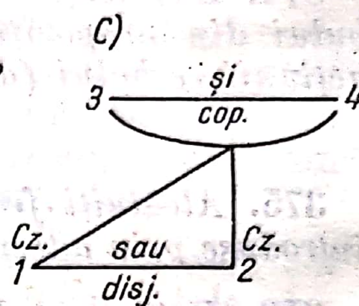
381. *Reproduceți liber un fragment dintr-un basm folosind cît mai multe propoziții circumstanțiale cauzale introduse prin diferite elemente conjuncționale.*

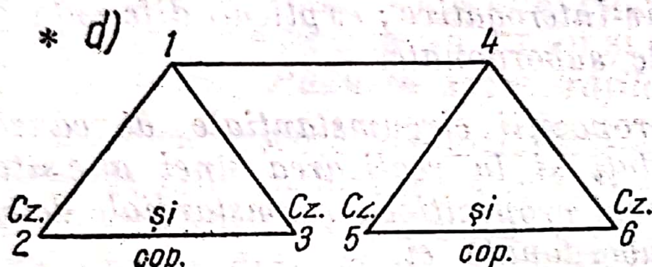
382. *Sistematizați, printr-o schemă recapitulativă, cunoștințele despre această subordonată.*

383. *Realizați fraze cu propoziții circumstanțiale cauzale după următoarele scheme:*









PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP

384. *Delimitați propozițiile din frazele date și subliniați propozițiile circumstanțiale de scop; precizați valorile morfologice ale elementelor conjuncționale introductive.*

a) Tot așa o mai slăbise și cu jocul de-a poșta, de cînd într-o zi, sătul de rotășie, făcuse tărăboi să capete și el măcar o dată hățurile, ca să le arăte celorlalți ce-nseamnă măiestrie de surugiu, precum a luat el pildă de la vizitii vestiți [. . .] (C. PETRESCU, *Romanul lui Eminescu*)

b) Se repezi cu tot trupul în scaunul pe care era George, îl răsturnă și George zbură la cîțiva pași, în pieptul lui Pavăl care-l prinse să nu cadă. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

c) Ideea baronului de a-l trimite dis-de-dimineață să stea de vorbă cu acest dobitoc și să-l aducă la sentimente

---

* Maiorul a ordonat atacul fiindcă se temea de țărani și nu-i putea opri; Baloteanu n-a fost de acord, de vreme ce nu voia vărsare de sînge și urmărea o înțelegere pașnică cu răsculații.

mai bune i se părea de un ridicol pe care nu-l egala decît perfecta ei inutilitate. (Ibidem)

d) „Dacă e așa — și-a zis el — se vede că sînt rînduit să plec și eu în drum lung, cum atîția au plecat, ca s-o caut pe Alba-împărăteasă și s-o aduc aici pentru ca lumea să se bucure de bunătatea ei. (I. SLAVICI, *Păcală în satul lui*)

e) Budulea s-a gîndit dar să vie, ca să-l ia pe Huțu și să-l ducă acasă, dar să nu-i spuie nimic, pentru ca să vază ce zice. (Idem, *Budulea Taichii*)

385. *Explicați raportul dintre acțiunea verbului din propoziția circumstanțială de scop și cel din regentă; precizați prin ce se deosebește, sub acest aspect, o propoziție cauzală de o propoziție finală.*

386. *Contrageți propozițiile circumstanțiale din frazele de mai jos în construcții echivalente (verbe la infinitiv, substantive cu prepoziții).*

a) Dar eu socotesc că astăzi, pentru cel ce este muncitor adevărat și rămîne devotat și credincios clasei din care face parte, e mai important altceva, de aceea ne-am adunat astăzi să ne strîngem rîndurile, să arătăm că sîntem în stare să învingem o situație care ar fi grea. (R. TUDORAN, *Dunărea revărsată*)

b) Ca primă măsură, el hotărî să-și mărească vigilența, să descoase mai temeinic pe cei ce vizitau șantierul și să nu le dea drumul decît după ce s-ar încredința că au într-adevăr o treabă bine definită și clară, ca să nu încurce lumea. (Ibidem)

c) — Nu mi-aș fi închipuit că o doamnă atît de inteligentă ca d-ta nu e în stare să-și dea seama că mă jignește cînd crede că eu, în vederea unui cîștig material, îmi dau osteneala de a o învăța românește pentru ca să poată ceti scrierile noastre, între altele și pe ale mele. (G. CĂLINESCU, *Viața lui Mihai Eminescu*)

d) Își alese un loc la pîndă într-un colț pe lîngă pom, bătu țepușele în pămînt și se puse între ele, așa cum să-i vină unul dinainte și altul la spate ca, dacă îi va veni

somn şi ar moţăi, să se lovească cu barba de cel dinaintea lui şi dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel dinapoi. (P. ISPIRESCU, *Prîslea cel Voinic şi merele de aur*)

e) Domnul muntean [...] fu silit să-şi adune boierii şi satele, pentru a merge, cu inima frîntă şi faţa acoperită de ruşine, în urma turcilor, ce veneau ca să dărîme o domnie românească, să piardă o parte din poporul lui. (N. IORGA, *Pagini alese, II*)

f) Atunci, o clipă mi se pare
Cum stau şi-n noapte mă frămînt,
Că s-a oprit eterna mare
S-asculte moartea pe pămînt... (O. GOGA, *Hora valurilor*)

387. *Explicaţi valoarea punctuaţiei propoziţiilor circumstanţiale de scop pentru identificarea corectă a acestora şi înlăturarea unor posibile confuzii.*

388. *Transformaţi complementele circumstanţiale de scop în propoziţii circumstanţiale de scop.*

a) Pe cînd ochiul ei cel dulce şi de lacrimi încă plin
Se ridică pentr-o rugă cătră bolta înstelată (M. EMINESCU, *De ce să mori tu?*)

b) De la Cetinie, Macarie tipograful a sosit în Ţara Românească la invitaţia lui Radu cel Mare pentru înfiinţarea unei tipografii. *(Magazin istoric, nr. 4/1970)*

c) De la sfătosul Neculce, spre a poposi în dumbrăvile minunate ale lui Sadoveanu şi în munţii lui Hogaş, drumul ne poartă pe urmele lui Alecsandri. *(România literară, nr. 20/1969)*

d) Cît ce auzi de vestea cu fînul, hop şi ea la bancă după bani. (I. AGÂRBICEANU, *Schiţe şi povestiri*)

e) Cînd deodată un erete,
Poliţai din naştere,
Peste baltă şi boschete
Vine-n recunoaştere. (G. TOPÎRCEANU, *Rapsodii de toamnă*)

■

389. *Construiți texte cu propoziții circumstanțiale de scop plasate înainte și după regenta respectivă.*

390. *Dați exemple de propoziții circumstanțiale de cauză și de scop în aceeași frază.*

391. *Alcătuiți propoziții cu complemente circumstanțiale de scop; transformați aceste complemente în propoziții circumstanțiale de scop.*

392. *Creați exemple de fraze cu propoziții circumstanțiale de scop care să determine verbe la moduri nepersonale.*

393. *Explicați felul raportului dintre acțiunile verbelor din propoziția circumstanțială de scop și regenta acesteia și dintre propoziția circumstanțială cauzală și regenta respectivă, prin formularea unor exemple.*

394. *Alcătuiți fraze în care elementul conjuncțional introductiv* **de să** *introducă diverse propoziții subordonate studiate.*

395. *Construiți fraze în care propozițiile circumstanțiale de scop să fie intercalate în regenta respectivă.*

396. *Respectați, în exemplele pe care le veți da pentru propozițiile circumstanțiale de scop, următoarele topici:*

a) Principală—Finală—Finală
b) Principală—Finală—Finală—Principală—Finală—Finală
c) Finală—Finală—Finală—Principală
*d) Principală—Subiectivă—Predicativă—Atributivă—Finală
e) Subiectivă—Finală—Finală—Principală

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

397. *Găsiți propozițiile circumstanțiale de mod din frazele următoare:*

a) Poporul nostru, după cîte cunoaștem și după cîte credem, este unul dintre cele mai harnice și înzestrate popoare din lume. *(România literară, nr. 21/1971)*

b) Cu bastonul, cu mîinile în buzunar, cu capul plecat în jos, adus de spete, tresărind din vreme în vreme, el

---

* Pare că totul a fost cum a spus străinul care venise în grabă să se adăpostească de urmăritori.

mergea încetinel, fără să i s-audă paşii şi fără să arunce privirea în lături. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Povestind copiilor*)

c) Şi cînd lacrimile se zvîntară, mă pomenii altfel de cum fusesem. (Idem, *Linişte*a)

d) Întorcînd privirea spre apus, îţi vine să crezi că un popor de uriaşi a însufleţit cîndva aceste locuri şi că, precum odinioară s-a zvîrlit munte peste munte spre a lua cerul cu asalt, tot astfel şi aici s-au îngrămădit, una peste alta, acele stînci enorme, spre a-şi da, poate, pămîntul mîna cu cerul. (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

e) Şi Domnu face o lecţie, uite aşa, cum o făcea el totdeauna. (M. SADOVEANU, *Domnul Trandafir*)

f) Femeia are năvîrliri grozave: întruna sare şi joacă tontoroiul, că trebuie s-o lege; cît o ţin legată, dîrdîie din toate încheieturile şi scrîşneşte, parcă ar ardea-o în foc; dacă-i dau drumul, iar începe să sară şi să ţopăie, şi ţopăie şi sare pînă o leagă, iar asta de peste o săptămînă, fără clipe de odihnă şi fără să primească-n gură măcar o picătură de apă. (I. L. CARAGIALE, *Nuvele şi povestiri*)

398. *Indicaţi propoziţiile circumstanţiale de mod propriu-zise şi pe cele de mod comparative din textele de mai jos:*

a) Şi fiindcă românul zice că nu e nicăieri mai bine ca în satul lui, Păcală se întoarse şi el în satul lui, şi începu cum încep toţi oamenii care n-au nimic, adecă făcu ce făcu de-şi agonisi o viţeluşă şi o trimise la păşune la izlazul satului. (I. SLAVICI, *Păcală în satul lui*)

b) Astfel, şi-a împărţit averea în două părţi: cu o parte a cumpărat acareturi, care-i aduceau destul venit ca să poată trăi cum se cuvine, fără să s-atingă de capete [. . .] (I. L. CARAGIALE, *Nuvele şi povestiri*)

c) — O, eşti frumos, cum numa-n vis
Un înger se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată. (M. EMINESCU, *Luceafărul*)

d) Tudor şi Bîrnoavă, fără să-şi dea seama pentru ce, erau mişcaţi. (M. SADOVEANU, *Neamul Şoimăreştilor*)

e) Şi întru una din sări, cum şedea spînul împreună cu moşu-său şi cu verele sale sus într-un foişor, numai iaca ce zăresc în depărtare un sul de raze scînteietoare care venea înspre dînşii, şi de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de li-i fura vederile. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

f) Feciorul trase iar cu ochiul, drept semn că acuma va şti să o pună şi aceasta la cale, apoi ei rămaseră tăcuţi faţă-n faţă, privind ţintă unul la altul, ca şi cînd fiecare ar avea să-i spună celuilalt ceva, dar stă pe gînduri şi nu află vorba potrivită ori nu cutează să se deie fără şovăire pe faţă. (I. SLAVICI, *Moara cu noroc*)

g) Eu pot zice că fac pe dorinţa ta şi tot nu fac decît aşa cum îmi vine la socoteală. (Ibidem)

h) Fă cum ştii, dar eu îţi spun, şi nu mă lasă inima să nu-ţi spun, că Lică e om rău şi om primejdios. (Ibidem)

i) El se află ţinut la secret, fără să poată comunica nici cu părinţii. (I. L. CARAGIALE, *Tempora*)

j) Dar Prîslea luă buzduganul, îl azvîrli înapoi mai departe decît îl azvîrlise zmeul. (P. ISPIRESCU, *Basme*)

399. *Identificaţi propoziţiile circumstanţiale de mod din exerciţiile nr. 397 şi 398, care au un corelativ în propoziţiile regente respective.*

400. *Precizaţi valorile morfologice ale elementelor conjuncţionale introductive pentru propoziţiile circumstanţiale de mod din exerciţiile nr. 397 şi 398.*

401. *Contrageţi propoziţiile circumstanţiale de mod din textele date la exerciţiul 398 în construcţii echivalente; numiţi construcţiile folosite.*

402. *Înlocuiţi complementele circumstanţiale de mod din textele date cu propoziţii circumstanţiale de mod.*

a) Pe pereţi apăruseră, chiar mai mult ca nicăieri aiurea, reproduceri de tablouri celebre, nelipsitul pite-

cantropus şi multe fotografii cu grupuri de prieteni, făcute vara, pe la mînăstirile din Moldova. (D. BOTEZ, *Memorii*)

b) Asupra zărilor trandafirii şi violete, asfinţitul pogora tremurător, ca roiuri dese de albine pe piersici înfloriţi. (I. TEODOREANU, *În casa bunicilor*)

c) Ajunse la aceasta fără voia lui, fără a face excese de zel, fără a se arăta aferat şi important. (Ibidem)

d) Bologa îşi zise îndată, fără grijă şi fără şovăire: „nu face nimic... Voi mai aştepta". (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraţilor*)

e) Şi Mişu, voios, luînd poziţia, o salută milităreşte, lovindu-şi călcîile, ca un ofiţer cu pinteni. (N. BASSARABESCU, *La vreme*)

f) Eram flămînzi ca nişte lupi; într-o stînă însă nu moare cineva de foame. (C. HOGAŞ, *Hălăuca*)

g) În toiul veseliei toată casa clocotea ca un coş de albine cînd se apropie vijelia. (L. REBREANU, *Răfuiala*)

h) Apostol Bologa roşi ca o fecioară şi nu îndrăzni să se uite în ochii căpitanului. (Idem, *Pădurea spînzuraţilor*)

403. *Precizaţi valorile stilistice ale propoziţiilor circumstanţiale de mod.*

404. *Explicaţi punctuaţia propoziţiilor circumstanţiale din exerciţiile 397 şi 398 în funcţie de topica propoziţiilor circumstanţiale de mod şi de structura regentelor respective.*

■

405. *Formulaţi fraze cu propoziţii circumstanţiale de mod propriu-zise şi de mod comparative.*

406. *Alcătuiţi propoziţii cu complemente circumstanţiale de mod; transformaţi complementele respective în propoziţii circumstanţiale de mod.*

407. *Folosiţi, în regentele propoziţiilor circumstanţiale de mod pe care le veţi formula, corelativul* **aşa**.

408. *Aplicați, în exemplele pe care le veți da, regula gramaticală privind topica propozițiilor circumstanțiale de mod.*

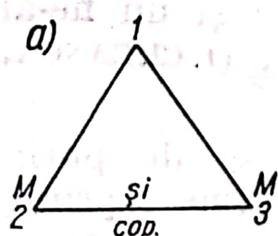
409. *Construiți fraze cu propoziții circumstanțiale de mod introduse prin următoarele elemente conjuncționale:* **după cît, decît, ca şi cînd, de parcă, fără să.**

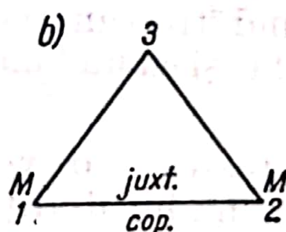
410. *Dați exemple de propoziții circumstanțiale modale comparative fără valori stilistice și alte exemple de propoziții circumstanțiale modale cu valori stilistice.*

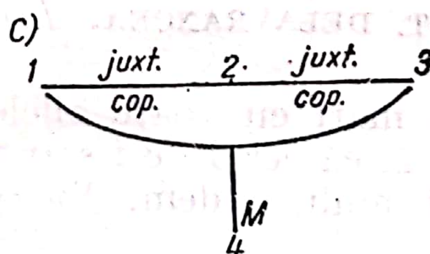
411. *Ilustrați prin exemple faptul că adverbele relativ-interogative* **cum** *și* **cît** *pot introduce următoarele propoziții subordonate: subiectiva, predicativa, atributiva, completiva directă, completiva indirectă, temporala și modala.*

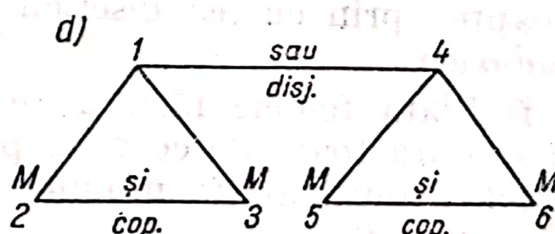
412. *Exemplificați punctuația propozițiilor circumstanțiale modale, alcătuind pentru fiecare situație cîte un text.*

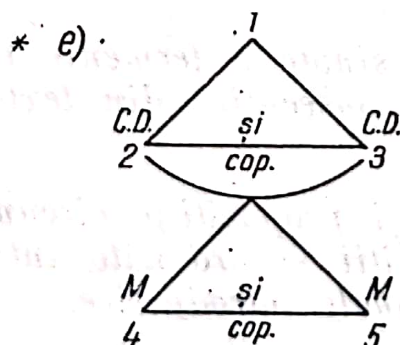
413. *Creați fraze cu propoziții circumstanțiale de mod după următoarele scheme:*

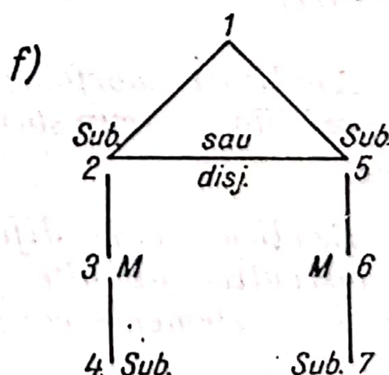












* A reuşit să se strecoare în zona armatei hitleriste şi să-şi dea seama de poziția acesteia fără să-l vadă sau să-l simtă inamicul.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ

414. *Împărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile circumstanțiale consecutive.*

a) După ce se luptară de credeai că se scufundă pămîntul subt ei, nu știu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloșul cam pieziș și-i reteză capul. (P. ISPIRESCU, *Basme*)

b) Sînt unele așezări atît de împrăștiate, încît dacă între o casă și alta nu-i decît un kilometru, stăpînii lor își spun vecini dulci, adică vecini apropiați. (G. BOGZA, *Țara de piatră*)

c) Era un spectacol a cărui frumusețe izbucnea cu atîta violență, încît devenea puțin amețitor, ca și cum privirilor le-ar fi fost dat să contemple valurile unei mări de fosfor. (Ibidem)

d) — Harap-Alb, fiindcă ești așa de bun de ți-a fost milă de viața noastră cînd treceam pe pod și nu ne-ai stricat veselia, vreau să-ți fac și eu un bine [. . .] (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

e) Și începu să povestească c-o voce așa de puțin omenească, că pe noi, prietenii lui d-atîția ani, ne cuprinse o frică mai ciudată ca frica unui copil care ar trece noaptea prin curtea bisericii. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Trubadurul*)

f) Biata femeie făcu niște ochi mari cît toate zilele, și se miră toată de ce văzu pe mînă, că cerul de i s-ar fi deschis nu s-ar fi minunat mai mult. (Idem, *Nuvele și povestiri*)

415. *Analizați morfologic și sintactic termenii regenți ai propozițiilor circumstanțiale consecutive din textele de mai sus.*

416. *Explicați cum diferențiați propozițiile circumstanțiale consecutive de alte propoziții subordonate introduse prin aceleași elemente conjuncționale introductive.*

417. *Faceți o paralelă între propoziția circumstanțială de mod și propoziția circumstanțială consecutivă.*

418. *Identificați elementele conjuncționale introductive ale propozițiilor circumstanțiale consecutive din următoarele fraze:*

a) E nevoie să mai spunem că toți și-au scos pipele, pentru că nu se știa dacă fumează ori nu — numai despre fumatul lui moș Petrea nu-i nevoie de vorbă multă: pufăia moșneagul de s-auzea cine știe de unde și mormăia și scotea un fum de socoteai că i-i hogeag gîtlejul. (M. SADOVEANU, *Șoimii*)

b) Și simțea în astă zi de pribegie o nedumerire, că suia către culmea dealului, fără să-i pese de ciulinii și rugii ce-i tăiau picioarele ca un herăstrău. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Sultănica*)

c) Eram atît de plin de imaginile lumii în care pătrunsesem, atît de fulgerat de violența lor, încît îmi părea că am fost preschimbat, că nu se putea să mai am același obraz ca pînă atunci. (G. BOGZA, *Țara de piatră*)

■

419. *Arătați deosebirea dintre o propoziție circumstanțială consecutivă, modală și atributivă introduse prin adverbul relativ* **cît**, *alcătuind texte pentru fiecare situație.*

420. *Construiți fraze cu propoziții circumstanțiale consecutive introduse prin conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale* **că, încît să, de, cît pe ce.**

421. *Alcătuiți texte cu propoziții circumstanțiale consecutive care să aibă ca termeni regenți un verb la mod personal, altul la un mod nepersonal, un adjectiv sau o altă parte de vorbire.*

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ

422. *Subliniați diferit, în textele date, propozițiile circumstanțiale condiționale și termenii determinați din propozițiile regente respective.*

a) De se întîlneau, ea cu el, fiecare cu focul lui, se înțelegeau din ochi, deși abia se mai vedeau, și cu glas

uscat se luau iute la harţă, parc-ar fi fost necăjit unul pe altul. (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Poveste*)

b) Dacă sufăr, sau dacă nu privesc în jur, dacă lupt sau dacă trec surîzînd, dacă nu înţeleg nimic sau dacă înţelegerea mă acoperă cu rănile ei niciodată închise, cred că somnul mă aşteaptă la fel de primitor. (ANA BLANDIANA, *Calitatea de martor*)

c) Oricine are dreptul să fie mîndru de strămoşii săi, dacă e în stare să-şi îndeplinească datoria de a-i imita. (N. IORGA, *Cugetări*)

d) Dacă mai adăugăm că magazinul avea şi o „Poştă a redacţiunei", în care un porumbel cu un plic sigilat în cioc aducea în fiece număr răspunsuri blînde debutanţilor, înţelegem de ce tînărul Mihail Eminovici a ales această revistă pentru a-şi încerca norocul. (G. CĂLINESCU, *Viaţa lui M. Eminescu*)

e) — Să mă crezi, domnule Andrei — răspundea cucoana, punîndu-i uşor şi prieteneşte mîna pe umăr — să mă crezi, că de s-ar găsi cineva, care să-mi spună cusururile pe faţă, eu nu m-aş supăra [...] (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

f) De te-ating, să feri în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă ştii a lor măsură [...] (M. EMINESCU, *Glossă*)

g) Banul trebuie să meargă; îl strîngi, îl furi. (N. IORGA, *Cugetări*)

h) De-oi vedea-o la fîntînă
Treci şi las-o-n bună pace,
Nu glumi, că ei nu-i place. (G. COŞBUC, *Recrutul*)

i) Dar dacă n-ai nici o părere, în astfel de împrejurări cînd mai toată lumea are o părere, eşti în primejdie să superi pe oricine are una. (I. L. CARAGIALE, *Atmosferă încărcată*)

423. *Explicaţi punctuaţia propoziţiilor circumstanţiale condiţionale din textele de mai sus, în funcţie de topica acestora.*

424. *Faceți schema raporturilor propozițiilor circumstanțiale condiționale din exercițiul nr. 422 — frazele b) și f).*

425. *Încercuiți elementele introductive ale propozițiilor circumstanțiale condiționale din frazele date stabilind totodată și valorile lor morfologice.*

a) Dacă arta nu este singurul produs al nevoii de joc sau de expresie, dacă artistul se dirijează după un anumit scop [...], ar trebui ca el să anticipeze prin cunoașterea acestora realizarea pe care și-o propune. (T. VIANU, *Postume*)

b) Dacă ești rău și-i vine răutatea la-ndemînă,
Dacă ești prost, și vasta prostie e stăpînă,
Sau de-un deșert atîrnă în lume a ta soartă
Și nu știi cum deșerții prin lingușiri se poartă
Sau nu poți ști... (M. EMINESCU, *Urît și sărăcie*)

c) N-aș putea, în adevăr, spune, cu cîte picioare eram deasupra nourilor; dar, de-aș fi întins mîna, aș fi prins stelele și cu toate acestea Hălăuca se uita la mine tot de sus în jos. (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

d) Cel mai înalt dintre munți este Ceahlăul, care, dacă ar fi intrat în basmele celor vechi, ar fi fost atît de vestit ca și Olimpul, Pindul sau Pelias. (D. CANTEMIR, *Descrierea Moldovei*)

e) Dumneata, ori eu sau altul, dacă ne-am afla în situația amicului Verigopolu, n-am putea desigur trece prin mulțimea care forfotește liniștită pe Podul Mogoșoaii, fără să vedem în fiecare dintre acele ființe un motiv mai mult de amărăciune, pentru sufletul nostru destul de amărît. (I. L. CARAGIALE, *Mici economii . . .*)

f) De mi-i da ceva adaos, poate să ți-l dau; iară de nu, norocul gîștelor de acasă, că are să facă un otrocol prin ele, de s-a duce vestea! (I. CREANGĂ, *Dănilă Prepeleac*)

426. *Indicați raportul dintre timpul acțiunii propozițiilor circumstanțiale condiționale și al propozițiilor regente respective.*

427. *Demonstrați, prin cîteva exemple, cum diferențiați o propoziție circumstanțială de mod de o propoziție circumstanțială condițională, cînd ambele propoziții sînt introduse prin locuțiunea conjuncțională* **fără să.**

428. *Căutați în poezia „Revedere" de M. Eminescu propoziții circumstanțiale condiționale și subliniați elementele conjuncționale introductive.*

429. *Contrageți propozițiile circumstanțiale condiționale din exercițiul nr. 422 în construcții corespunzătoare; numiți construcțiile folosite.*

430. *Transformați complementele circumstanțiale condiționale din textele de mai jos în propoziții circumstanțiale condiționale:*

a) [...] Şi trebuiesc luptate războaiele aprinse
Căci voi murind în sînge, ei pot să fie mari. (M. EMINESCU, *Împărat și proletar*)

b) Numai luptînd Sîngeorzan putea să-şi încurajeze prietenii de arme în luptele din Ardeal. (DRAGOŞ VICOL, *Pe drumul victoriei*)

c) Un altul în locul lui Tic ar fi urmărit cum se împlineşte planul de răzbunare. (C. CHIRIŢĂ, *Teroarea Neagră*)

d) [...] şi spuneţi negustorilor că eu v-am dat-o cu porunca de a vi se schimba întocmai pe preţul ei. Altminteri va fi vai şi amar de capul lor. (Ibidem)

■

431. *Compuneți fraze cu propoziții circumstanțiale condiționale introduse prin* **cînd, să, numai de, fără să.**

432. *Dați exemple de propoziții circumstanțiale condiționale cu nuanțe temporale, cauzale și modale; explicați cum le diferențiați.*

433. *Alcătuiți exemple de propoziții circumstanțiale condiționale și modale introduse prin locuțiunea conjuncțională* **fără să.**

434. *Construiți fraze cu propoziții subiective, predicative, atributive, completive directe, completive indirecte, cauzale și condiționale introduse prin conjuncția* **dacă.**

435. *Realizați fraze cu propoziții circumstanțiale condiționale intercalate.*

436. *Demonstrați, prin exemple, că o propoziție circumstanțială condițională poate să depindă de mai multe propoziții regente; dați exemple și cu inversul acestei situații.*

437. *Formulați fraze în care propozițiile circumstanțiale condiționale să aibă diferite poziții față de regentele respective — (înainte, în interior și după regentă).*

438. *Alcătuiți exemple de texte cu complemente circumstanțiale condiționale; transformați-le în propoziții circumstanțiale condiționale.*

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ

439. *Identificați propozițiile circumstanțiale concesive; încercuiți elementele introductive și precizați valorile lor morfologice.*

a) Însă oricît de bine intenționată ar fi de pe acum lira satirică a poetului, ea însă nu reușește să se individualizeze artistic. (A. MARINO, *Al. Macedonski*)

b) Chiar dacă nu-i sută-n sută adevărat că francezii, cum observa Rousseau, sînt „o nație care cînta" (chantante), e sigur adevărat că, un veac întreg, de la 1789 pînă la Comuna din Paris, 1871, au fost poporul care a dat tonul revoluțiilor. *(Magazin istoric, nr. 7/1967)*

c) Să fi dat mii de mii de lei, nu găseai fir de mac prin nisip sau fir de nisip printre mac. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

d) — Asta nu cred, tată baciule! Încă nu i-o venit rîndul... Măcar că, după cît îmi pare mie, cam cunosc eu niște ochi care giumătate de vară hojma s-au ițit la geam, așteptîndu-l să apară pe poteca Ipoteștilor. (C. PETRESCU, *Romanul lui Eminescu*)

e) Văzînd eu o vreme ca asta, am șpărlit-o la baltă, cu gînd rău asupra mamei, cît îmi era de mamă și de necăjită. (I. CREANGĂ, *Amintiri din copilărie*)

f) Cu toate că duceam de cîteva zile o viață idilică, și ni s-ar fi cuvenit prin urmare să gustăm un minut de odihnă sub umbra stufoasă a vreunui fag, totuși ne mulțumirăm, deocamdată, cu umbra rară și îngustă a unui tînăr brad [...] (C. HOGAȘ, *Pe drumuri de munte*)

g) Şi acolo erau răcnete şi sudălmi, deşi astupase duduia Maria urechiuşele să nu pătrundă pînă la dînsa scîrbavnicile ocări ale surugiilor, otînjind gloabele să smulgă daradaica din ştioalnă. (C. PETRESCU, *Romanul lui Eminescu*)

h) — Oricum va fi, te rog să-i dai aceste două scrisori mai în grabă şi eu voi veni mîine de dimineaţă să iau răspunsul. (N. FILIMON, *Ciocoii vechi şi noi*)

i) Înţelegi tu acuma că acela care ţine cu mine nu are să se teamă de nimic, iară acela care vrea să mă doboare trebuie să steie mereu cuprins de îngrijire, pentru că, de ar fi mai nevinovat decît copilul de trei zile, tot îi frîng în cele din urmă gîtul. (I. SLAVICI, *Moara cu noroc*)

j) Avea din nou de ales — şi în clipa aceasta lucrurile i se păreau atît de simple, încît n-avea nici un rost să-i vorbească lui Ardeleanu, să le complice, mărturisindu-le altuia, indiferent că-l preţuia şi avea încredere în el sau nu. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

l) — Da' bată-i pustia să-i bată, cucoane, că nu-s lupchi; da' iaca aşa se răped ei, ori de-i om, ori de-i dihanie; d-apoi că şi 'neata, drept ţi-oi spune, c-amarnică vită de cal mai ai!... (C. HOGAŞ, *Pe drumuri de munte*)

m) Acum de-o fi vreunul din d-voastră de n-a ascultat ce-am spus, eu n-am ce-i face, c-al doilea nu mai spui să mă taie [...] (B. ŞT. DELAVRANCEA, *Nuvele şi povestiri*)

n) — Eu nu fug, ci mă duc să mănînc, măcar de-or fi gătite cu sînge de drac, căci mi-e foame de-mi scapără ochii, răspunse fratele cel mare. (Ibidem)

o) — Acum urmează-ţi drumul în pace — grăi dînsul scuturîndu-şi solzii — şi cînd vei mai avea nevoie de mine, bate de trei ori din palme, că eu, orişiunde aş fi, te aud şi, vară fie, iarnă fie, viu într-o clipă la tine. (I. SLAVICI, *Poveşti*)

440. *Găsiţi frazele din exerciţiul 439 în cuprinsul cărora propoziţia circumstanţială concesivă să aibă un corelativ*

în regenta respectivă pentru elementul conjuncțional introductiv.

441. *Precizați cum diferențiați o propoziție circumstanțială concesivă de o propoziție circumstanțială modală introdusă prin elementele conjuncționale* **oricum, oricît, fără să.**

442. *Contrageți propozițiile circumstanțiale concesive din exercițiul 439 (frazele: a, b, c, g, i, j, l, m) prin construcții echivalente (verbe la gerunziu sau substantive precedate de locuțiunile prepoziționale:* **cu tot, cu toată, cu toți, cu toate).**

443. *Explicați diferența dintre propozițiile circumstanțiale modale, consecutive și cele concesive introduse prin adverbul relativ-interogativ* **cît.**

444. *Identificați propozițiile circumstanțiale concesive fără elemente introductive (exercițiul 439); precizați elementul conjuncțional introductiv subînțeles.*

445. *Transformați complementele circumstanțiale concesive din textele date în propoziții circumstanțiale concesive; explicați cum ați procedat.*

a) Și cu toată prodigioasa lui activitate de tribun politic, el nu și-a neglijat studiile decît foarte puțin. (I. L. CARAGIALE, *Tempora...*)

b) Dar surugiul era tare nemulțumit, cu tot bacșișul gras care-l aștepta. (P. ISTRATE, *Chira Chiralina*)

c) Noi, părinții mei și cu mine, aveam atîta pămînt încît, cu toată sudoarea vărsată pe el, foamea rămînea mereu prezentă. *(România literară, nr. 7/1971)*

d) Acesta a încercat să-i țină piept, și atunci ne-am dat seama că, în ciuda siguranței sale rituale de la început, a gesturilor sale măsurate, calculate [...], a independenței sale aparente sau poate chiar a fanatismului său, el era mai slab [...] (AL. IVASIUC, *Păsările*)

■

446. *Construiți fraze cu propoziții circumstanțiale concesive introduse prin următoarele elemente conjuncționale:* **că, de, măcar să, fără să, deși.**

447. *Stabiliți, prin exemple, deosebirea dintre propoziția circumstanțială modală și propoziția concesivă introduse prin adverbul relativ* **oricum.**

448. *Compuneți texte cu complemente circumstanțiale concesive; transformați aceste complemente în propoziții circumstanțiale concesive.*

449. *Creați texte cu următoarele feluri de propoziții subordonate: subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă, consecutivă și concesivă introduse prin conjuncțiile* **să, că**; *explicați cum procedați pentru diferențierea acestor propoziții și care sînt procedeele folosite în identificarea corectă a fiecărei subordonate.*

450. *Folosiți conjuncția* **de** *ca element introductiv pentru următoarele feluri de propoziții subordonate: subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă, finală, consecutivă, condițională și concesivă; verificați exactitatea exemplelor date prin metoda contragerii; numiți construcțiile folosite.*

451. *Alcătuiți texte cu propoziții circumstanțiale concesive în interiorul cărora să introduceți o altă propoziție subordonată regentă.*

452. *Sistematizați, într-o schemă recapitulativă, propozițiile circumstanțiale care au aspecte comune cu propoziția circumstanțială concesivă.*

453. *Creați situații în care elementul introductiv al propoziției circumstanțiale concesive să aibă un corelativ în regentă.*

454. *Dați exemple de propoziții circumstanțiale concesive introduse prin locuțiunile conjuncționale* **fie că, chiar dacă, măcar că, cu toate că, ori de cîte ori, măcar de, indiferent că.**

455. *Ilustrați prin exemple punctuația propozițiilor circumstanțiale concesive în funcție de topica lor.*

EXERCIȚII RECAPITULATIVE

456. *Analizați textele următoare precizînd felul propozițiilor:*

a) Fie că s-a abătut pe la Ipotești, fie că nu, e mai puțin probabil că a trecut prin Cheile Bicazului și mai posibil să fi trecut prin Vatra-Dornei, pe valea Bistriței, dar mai ales a Dornei. (G. CĂLINESCU, *Viața lui Mihai Eminescu*)

b) Așa că era mai greu să lucrezi cu un astfel de om care îți aruncă la fiecare pas cîte un jet din veninul strîns ani de zile în inima lui, și Ceafalan se gîndi că ar fi mai bine să nu conteze deocamdată pe Valerian în ceea ce privește chestiunile mari ale instalației, dar nici să nu treacă automat peste ele, să nu și-l pună în cap, lucru pe care n-avea să-l reușească în nici un chip, pentru că Valerian ținea încă la prestigiul lui de inginer petrolist bun, cu experiență și capacitate profesională deosebită, se considera mai iscusit chiar decît Dișu în ale instalației și nu admitea să se creadă cumva că poate fi înlocuit sau că s-ar face mare brînză în șantier fără el. (I. RUSE, *Martor în constelații*)

c) Dacă ar fi intrat bunica în odaia fetițelor și-ar fi pus ochelarii și, fără să atingă cu degetul nici șifoniera, nici cele două dulăpioare de lîngă paturile de nuc, ar fi văzut că pic de colb nu-i nicăieri, nici muște, și-ar fi oftat cu ușurare; ar fi simțit mirosul de podele ceruite îmbinîndu-se cu aroma de răcoare păstrată doar în tihna caselor bătrîne unde iernează mere și gutăi și ar fi clătinat din cap cu bunătate și cu duioșie; și s-ar fi aplecat cu multă trudă asupra paturilor neted învelite, și dezvelind un colț ar fi văzut că așternutu-i de olandă, și că-n dulapul

rufelor mai e sulfină și lavandă [...] (I. TEODOREANU, *La Medeleni, V*)

d) Și ori oi putea izbuti ori nu, dar îți făgăduiesc dinainte că o dată pornit din casa dumitale, înapoi nu m-oi mai întoarce, să știu bine că m-oi întîlni și cu moartea în cale. (I. CREANGĂ, *Harap-Alb*)

e) După ce se văzură căpătuiți fiecare cu cîte o casă, o luară la spinare și apucară și ei pe ăl drum mare încotro văzură cu ochii, așteptînd cînd și cînd să le pice în cale acea fîntînă nesecată ce se numește muncă. *(Basme populare)*

f) Cînd se înnoptează și cerul se spală de albastrul zilei, și stelele strălucesc ca niște ținte lustruite, clipesc ca niște ochi de argint și spuzesc nemărginitul coviltir al cerului, cînd luna, ca un taler luminos și rece, se ridică liniștit, eu mă lungesc în mijlocul curții, pe moalele florilor sălbatice, și nu vă puteți închipui cum mi se apropie tot văzduhul pe ploapele moleșite ale ochilor. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Nuvele și povestiri*)

g) Cînd ți-or pune piedici dușmanii să cazi
Spada ta să fie și de-acum, române,
Fulger care-aprinde, vînt ce rupe brazi,
Și te-ncrede-a pururi că vei fi și mîne
Tare cum ești azi! (G. COȘBUC, *Cîntec*)

457. *Clasificați propozițiile din textele de mai sus după felul raporturilor existente.*

458. *Găsiți termenii regenți pentru subordonatele respective din următoarele fraze:*

a) Aici, unde în trecut s-a lucrat cu plugul de lemn, au desțelenit tractoarele și oamenii care au trăit cu turte de tărîțe și au semănat grîu numai pentru colivă, seamănă acum mari lanuri de grîu și recoltează de pe pămînturile lor mai mult de 2000 kg de grîu la hectar. (TR. COȘOVEI, *Oltenia de azi*)

b) Odată cu Iancu Enache este zdrobit și Ghiocioaia și Trafulică și, împreună cu ei, președintele sfatului, care i-a susținut, care i-a ocolit cu cotele, care le-a făcut atmo-

sferă să-i împingă în conducerea gospodăriei. (M. PREDA, *Desfășurarea*)

459. *Subliniați propozițiile subordonate intercalate și precizați felul lor.*

a) Mai tîrziu mi-am dat seama că, deși tensiunea nu scădea, nu mai porneam de la premisa că anchetatorul știe tot, ci de la ceva mai precis: ce vrea să știe și cît știe acum, în momentul cînd întreabă. (ȘT. LUCA, *Balul intelectualilor*)

b) Îi plăcea mult jocul lui Vernescu și de fiecare dată, în loc să primească drepturile de autor, Caragiale plătea masa pentru întreaga trupă. (A. LEON, *Umbre*)

c) Doamna Bologa spunea, c-o ușoară umbră de părere de rău, că seamănă la caracter cu răposatul, ceea ce pe Apostol îl măgulea, căci, cu cît creștea, cu atît admira mai mult înțelepciunea tatălui său. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraților*)

d) Acel care nu l-a cunoscut pe G. Ibrăileanu și care nu va avea la îndemînă decît cele ce-a scris el își va face o idee mai mult sau mai puțin justă despre marele spirit critic ce-a animat acele cărți. (PROFIRA SADOVEANU, *Stele și luceferi*)

e) Își dădea seama că nu e bine ceea ce face, că au să creadă oamenii că acum, pentru că l-au ales socotitor, și-a pierdut măsura. (M. PREDA, *Desfășurarea*)

460. *Identificați elementele conjuncționale introductive specializate întîlnite în textele din exercițiile nr. 460, 462 și 463; precizați pentru fiecare element specializat ce fel de propoziție introduce.*

461. *Precizați felul propozițiilor coordonate din textele de mai jos:*

a) Cam rușinat că-l apucase soarele dormind, Matei se dete jos și se amestecă printre muncitori, cari, foarte firesc, se făceau că nu-l văd și lucrau nevoie mare. (DUILIU ZAMFIRESCU, *Viața la țară*)

b) Am fot așa cum nu mai sînt
Și cum sînt azi îmi pare rău

Că n-am putut să fiu mereu
Şi n-am nimic în lume sfînt!
(I. MINULESCU, *Banchetul meu*)

c) Cînd protesta sau se precipita într-o discuţie absurdă, apoi se avînta cu toată inteligenţa şi mai ales cu toată forţa tinereţii şi cu toată pasiunea, ca şi cum s-ar fi avîntat într-o ascensiune, ori ar fi alunecat într-o prăpastie. (M. SADOVEANU, *Cazul Eugeniţei Costea*)

d) Şoseaua trecea prin mijlocul satului, iar calea ferată prin dosul caselor, prin grădini şi livezi ce se urcau pe coastele piezişe. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraţilor*)

e) Geniul nu e o nebunie, e însă una să crezi, oricine ai fi, că ai geniu. (N. IORGA, *Cugetări*)

f) Dar mi-e în inimă sădit
Tot rostul stihurilor mele,
Nu mintea mi l-a plăsmuit,
Ci-n calea mea de printre stele
Pe neştiute-a răsărit. (O. GOGA, *Aş vrea...*)

g) Eu? Îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul...
Şi de-aceea tot ce mişcă-n ţara asta, rîul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este,
Duşmănit vei fi de toate, făr-a prinde chiar de veste;
(M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

462. *Subliniaţi propoziţiile regente din textele următoare:*

a) Dacă însă dicţionarul este ştiinţific, atunci totul se schimbă, iar cînd el mai e operă fundamentală, ca cel al Academiei, care caută să răspundă la nenumăratele întrebări pe care ţi le pui în legătură cu limba ce o vorbeşti, atunci dicţionarul e cartea în care se oglindeşte tot trecutul unui popor [...] (S. PUŞCARIU, *Călare pe două veacuri*)

b) Am înţeles chiar atunci, după ce am fost scos din încurcăturile în care intrasem singur, că dacă lucrurile merg bine în sat, şi dacă Mitru o ţine înainte, cu instaurările lui, ai mei trebuiau s-o lase mai moale cu toate, să rămînă pe lege, pe judecăţi. (I. LĂNCRĂNJAN, *Cordovanii, I*)

c) Lipsindu-ne indicaţiuni asupra prelegerilor pe care Eminescu ar fi putut să le urmărească în vremea cînd nu

avea caiet de cursuri, şi dealtfel şi cînd era înscris, nu putea decît bănui că el a trebuit neapărat — dată fiind îndrumarea spiritului său — să caute a merge şi la prelecţiuni de literatură şi istorie. (G. CĂLINESCU, *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

d) Ştia că dacă cineva adoarme pe ogor proaspăt arat, primeşte aprindere de plămîni, că pămîntul are o putere care te trage pe dedesubt şi te bagă în pămînt. (TITUS POPOVICI, *Setea*)

463. *Arătaţi prin ce procedeu s-a realizat raportul de coordonare între propoziţiile coordonate din textele de mai jos:*

a) Eu ţi-am făcut un cîntec să te petreacă-n cale,
Să-i simţi arzînd la tîmple suflarea de otravă,
Să reînvie noaptea în visurile tale
Îmbrăţişarea noastră flămîndă şi bolnavă. (O. GOGA, *Cîntec*)

b) Stătea în cancelarie, lucra cu rîvnă de slujbaş conştiincios şi vremea îi trecea repede, pentru că la sfîrşit îl aştepta Ilona. (L. REBREANU, *Pădurea spînzuraţilor*)

c) Apostol îi zugrăvea cum are s-o înveţe carte, cum va îmbrăca-o mai frumos ca orice doamnă şi cum va fi cea mai frumoasă femeie din lume. (Ibidem)

d) Prin curţi, oamenii îmbrăcaţi în cămăşi albe, ca nişte preoţi ciudaţi, umblau tăcuţi în preajma căruţelor, dădeau roată clăilor de fîn, smulgeau din ele cîte un braţ cu care se îndreptau spre grajduri, de unde, ca un alt element etern al nopţii, venea respiraţia adîncă a vitelor. (G. BOGZA, *Ţara de piatră*)

e) Mircea însuşi mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare;
Durduind soseau călării ca un zid înalt de suliţi,
Printre cetele păgîne trec rupîndu-şi large uliţi;
Risipite se-mprăştie a duşmanilor şiraguri,
Şi gonind biruitoare, tot veneau a ţării steaguri,
Ca potop ce prăpădeşte, ca o mare turburată —
Peste-un ceas păgînătatea e ca pleava vînturată.
(M. EMINESCU, *Scrisoarea III*)

f) Nu mă aşteptam să-mi sune în urechi un glas aşa de muzical, dulce cîntat, întîrziind pe cuvinte c-o mîngîietoare lene — ca cineva care nu se grăbeşte de loc şi stă întins tihnit pe un divan moale, răzimat în cot, iar după ce-a isprăvit de spus, ridică ochii îngînduraţi pe fereastră, urmărind o imagine ori poate o pată de soare. (PROFIRA SADOVEANU, *Stele şi luceferi*)

g) Iar dacă ne gîndim la calitatea pură şi profundă a lirismului său, dacă ne gîndim la faptul că Eminescu a apărut într-o literatură începătoare, fără tradiţii, fără modele, fără limbă artistică, fără limbă literară fixată; dacă ne mai gîndim că el a avut de luptat cu mizeria, cu boala, cu obtuzitatea mediului şi răutatea oamenilor, dacă mai adăugăm că opera lui, creată în condiţii aşa de grele, a fost înfăptuită pînă la vîrsta de treizeci şi trei de ani, pînă la vîrsta cînd un poet de o aşa puternică gîndire abia începe să devină ceea ce e menit să fie — atunci poate că avem dreptul că spunem că în Eminescu natura crease pe cel mai mare liric modern şi că, geloasă pe propria-i operă, i-a plăcut să sfarme de timpuriu minunata oglindă în care s-a răsfrînt atît de încîntător. (G. IBRĂILEANU, *Studii literare*)

464. *Contrageţi propoziţiile subordonate din frazele următoare; precizaţi construcţiile folosite şi subliniaţi subordonatele care nu pot fi contrase.*

a) Cum a-mplinit de curînd 90 de ani de eternitate, poate că nu strică să-ncercăm a trece în revistă această carieră prodigioasă şi să-i indicăm înălţimile. (PERPESSICIUS, *Manuscriptum*)

b) Parcă o vedea pe Hilda aevea cum urca potecile întortocheate ale munţilor, cum îi mîngîia cu duioşie părul, învăţîndu-l să cînte minunate iodlere. (P. SĂLCUDEANU, *Strada Lux*)

c) De aceea una din plăcerile mele cele mai mari, un spectacul de la care niciodată nu m-am întors deziluzionat, era să pornesc către seară pe bulevardele mari şi să nu fac alta decît să aud glumele de duh aruncate în

treacăt în cea mai elegantă limbă de pe pămînt, să privesc mişcările vii şi gesturile expresive ale trecătorilor, să sorb cu nesaţ aspectul caracteristic al acestei mulţimi, care, simţeai, nu era o masă inertă, ci un complex de indivizi, fiecare cu sufletul său particular, păstrînd însă cu toţi acelaşi „stil parizian". (N. IORGA, *Istoria literaturii române sec. XVIII*)

d) Paul crezuse că era o greşală, căci nu-şi putea imagina că Ann l-ar fi lăsat să afle un lucru atît de important din ziare şi nici că în preajma unei plecări atît de apropiate ar fi lăsat să treacă o întreagă săptămînă fără să-l vadă, chiar dacă din cine ştie ce prostie se considerau de cîtva timp certaţi. (M. SEBASTIAN, *Accidentul*)

465. *Explicaţi oral punctuaţia fiecărei propoziţii subordonate studiate, precum şi topica faţă de regenta respectivă.*

466. *Numiţi propoziţiile subordonate care pot fi introduse prin conjuncţia* **că**.

467. *Precizaţi felul propoziţiilor subordonate introduse prin locuţiunile conjuncţionale* **în vreme ce, de vreme ce, din moment ce, în moment ce.**

468. *Numiţi propoziţiile subordonate care pot fi contrase în construcţii infinitivale şi gerunziale.*

469. *Enumeraţi propoziţiile subordonate care sînt introduse prin elemente de relaţie specializate.*

470. *Analizaţi elementele conjuncţionale introductive valabile pentru mai multe feluri de propoziţii subordonate.*

471. *Să se facă schema următoarelor fraze:*

a) În primul rînd, ţin să observ că d-şoara Eugeniţa a ieşit în lume după dorinţa ta; a plecat în străinătate cu noi, după rugămintea ta; s-a îmbrăcat, întrucîtva exagerat, după sfaturile tale; petrece deci ca toate fetele din vremea ei pentru că ai vrut tu să se întîmple aşa, ca să nu rămîie o biată fetiţă prostuţă. (M. SADOVEANU, *Cazul Eugeniţei Costea*)

b) Se gîndea că s-ar cuveni să se apropie şi el de copilul lui Faranga, să-i zică două vorbe bune, dar, pe de o parte, nimeni nu făcuse prezentările obişnuite şi, pe de

altă parte, el se afla aici în exercițiul funcțiunii și, deci, nu putea să înceapă relații cu un inculpat, chiar dacă inculpatul era fiul binefăcătorului său. (L. REBREANU, *Ciuleandra*)

c) Ceea ce o determină pe Josefina, după propria ei mărturisire, este „siguranța lui ridicolă" care mă cîștigă într-atît încît mă face să cred realizabil tot ceea ce acest om aparte mi-ar pune în cap să fac și cu imaginația lui cine poate să calculeze ceea ce ar putea să facă? (M. NEAGOE, *Napoleon*)

d) Își vor împlini cu eficacitate (misiunea) aceia care vor ști să judece bine caracterul prințului (la care sînt trimiși), și al oamenilor care-l conduc, și care vor ști să se adapteze bine la orice mijloc capabil să-i deschidă mai ușor calea spre audiențe: întreprinderea cea mai grea devine ușoară pentru cel care are urechea ațintită spre prinț. *(Diplomați iluștri)*

e) Mai stătu apoi un timp în moară, dar nu-și putu găsi nicăieri locul, se simțea mereu stingherit, îi era parcă rușine că toată lumea se uită la el și i se părea mereu că are ceva pe haine, ori că nu s-a îmbrăcat cum trebuie, că și-a luat o haină pe dos, ori că-i lipsește ceva. (V. REBREANU, *Casa*)

f) Tatăl sosise noaptea tîrziu, trăsese căruța în șură și fără să desprindă caii, fără să le dea nimic de mîncare, veni în casă și după ce se trînti în pat, așa plin de noroi cum era, începu să geamă. (Ibidem)

g) Este indiferent, pentru ceea ce ne preocupă, dacă în cuprinsul aceleiași perioade de timp am avut trei generații de scriitori deosebit de orientate; că una a propagat gustul culturii în formă rudimentară, că alta a înlesnit apariția unei culturi naționale și că a treia a provocat nașterea formelor criticiste și științifice ale spiritului românesc, e adevărat; dar toate trei au avut în țara noastră un gol de umplut sau de micșorat, un scop educativ de împlinit și prin aceasta, o mare asemănare între ele. (VLADIMIR STREINU, *Clasicii noștri*)

h) Obișnuit de la Brașov, unde trebuie să alergi dacă vrei să mai găsești o birjă liberă, cum am ajuns la Viena,

am dat fuga în piața în care staționau trăsurile și, voind să-mi asigur una, pusei coșul cu raci într-o birjă elegantă cu cauciuc pe roate și cu doi cai, ocupînd-o pînă la sosirea hamalului. (S. PUȘCARIU, *Călare pe două veacuri*)

i) Mizeria în care trăiește încă de pe acum Eminescu n-ar fi explicabilă, oricîte cărți ne-am închipui că-și cumpăra din cei 450 lei vechi, dacă nu ne-am da seama că poetul este predispus, din pricina condițiilor sociale în care a fost nevoit să trăiască, către ceea ce idealiștii germani ar fi fost ispitiți a numi o mizerie metafizică, care, de fapt, era la poet o intuiție cosmică a mișcării moleculare, un gest filozofic, iar nu o simplă indigență. (G. CĂLINESCU, *Viața lui Mihai Eminescu*)

j) Considera că jumătate din decăderea lui cădea în vina oamenilor în mijlocul cărora trăia, care în loc să-l ia cu binișorul și cu multă grijă pentru sensibilitatea lui bolnavă căutau să-i impună sau să-i pretindă lucruri și conduite pe care el nu le accepta dinadins, ca să le-arate că nu-i este frică de ei și că nimeni nu poate să-l constrîngă la nimic. (I. RUSE, *Martor în constelații*)

l) Îi venea să se ducă, și tot să se ducă, încît să i se piardă urma și toată lumea să-l uite, numai ea singură să-și aducă în toată clipa aminte, că el a voit și a putut, dar s-a stăpînit fiindcă atît de mult a iubit-o, încît s-a dus pribeag în lume numai ca dînsa să poată trăi nesupărată. (I. SLAVICI, *Mara*)

m) Îi era foarte greu să facă aceasta : acum însă, după ce soțul ei vorbise bine despre mama ei și despre fratele ei, ea nu se mai sfia, nu se mai simțea, ca mai-nainte, scoasă din lume, alungată din rîndul oamenilor cumsecade și putea să stea fără de rușine, cu capul ridicat în fața Martei. (Ibidem)

n) Împăratul scoase din sîn patru chei, una de aramă, alta de argint, una de aur și alta de diamant, și le dete sori-sei și-i porunci să se ducă, într-ascuns, să dăschiză, și să se coboare sub talpa de la răsărit a palatului și, să cerceteze cuvîntul înțelepciunii asupra stemei împărătești, care, uneori, crește, se împătrește și se întunecă, și de ce se întunecă e mai grea, pînă ce-l doboară la pămînt. (B. ȘT. DELAVRANCEA, *Palatul de cleștar*)

o) Destul era să zică unul din noi „Haidem!", şi cîteşicinci o porneam spre Şosea, tăcuţi, cu capul în jos, sfioşi, pe Podul Mogoşoaiei, şi abia aşteptînd să ieşim odată la cîmp, căci bănuiam noi că în capul vreunuia se ascunde vreo problemă socială, literară ori politică; sau ne aşteptam ca, de la rontul al doilea încolo, Trubadurul să ne cînte ceva nou, pe cuvinte şi melodii improvizate, triste, fără şir, dar profunde şi ciudate. (Idem, *Trubadurul*)

p) Şi nu e adevăr care să fie perfect identic în toate capetele; dovadă despre aceasta e că în vreme ce acest adevăr rămîne în stare de abstracţie, oamenii se înţeleg, iar cînd e vorba să-l aplice, acelaşi adevăr se preface în fapte deosebite în parte, ba chiar pe d-a întregul deosebite. (Ibidem)

r) Un demon nevăzut mă urmăreşte şi-mi reaminteşte mereu suferinţele pe care muma mea şi eu le-am avut şi le vom mai avea pe urma lui; mă înspăimînt, cînd mă gîndesc la el, tremur cînd îl văd, şi-mi vine să fug cu ochii închişi, cînd ajung a fi singur cu dînsul. (Ibidem)

s) În acest şir de artişti, care se destinde peste un spaţiu de trei sute de ani, avem ca şi o istorie întreagă a picturii vînătoreşti, a deosebitelor faze prin care ea a trecut; se pare că destinele au voit ca, în timpii moderni, această ramură a artei să încolţească pe rînd şi să poarte rod treptat în fiecare din ţările culte ale nordului Europei, fără ca într-însa să se ivească vreun interval de amorţire. (AL. ODOBESCU, *Pseudo-Kynegetikos*)

ş) Cînd însă nici fumul, nici ciubucul nu pot să-mi mai aline urîtul, atunci cat pe fereastră şi ochii mei se aţintesc pe o bisericuţă umilită, care de două sute de ani, de cînd e înălţată, a văzut multe, şi care şi ieri şi azi a stat faţă la cîte o înmormîntare... ieri un unchiaş... azi un copil!... (ALECU RUSSO, *Soveja*)

t) Desigur, altfel visase Luminiţa să-l aducă aici, să-i arăte ea cărţile, caietele, amintirile de şcolăriţă, locurile strategice unde se retrăgea pentru a pune la cale farsele de copil zvînturat, banca din grădină, unde a visat după cele dintîi romane, cu volumul pe genunchi şi cu ochii închişi, ca ochii de pisică la amiazi [...] (C. PETRESCU, *Întunecare*)

ţ) Chiar basme d-ar fi cîte povesteşte vînătorul şi cîte zugrăveşte artistul, tot pare că te scuturi la ideea că omul se joacă aşa lesne cu viaţa sa pentru un simplu gust de vînător; dar cînd citeşti sau priveşti mult nu trece şi afli sau cel puţin ghiceşti că fiara cea primejdioasă este mai în pericol decît omul, că ea are să pice învinsă de al ei prigonitor şi atunci îndată, încrederea, bucuria, ba chiar şi mîndria se deşteaptă toate de-odată în inimă-ţi acum liniştită şi mîngîiată. (AL. ODOBESCU, *Pseudo-Kynegetikos*)

■

472. *Daţi exemple de fraze cu propoziţii subordonate diferite introduse prin aceleaşi elemente conjuncţionale.*

473. *Construiţi fraze în interiorul cărora schimbînd punctuaţia să se schimbe şi structura frazei privind felurile propoziţiilor subordonate.*

474. *Demonstraţi, prin exemple, importanţa topicii propoziţiilor subordonate în cadrul frazei.*

475. *Folosiţi în frazele pe care le veţi formula propoziţii subordonate care să aibă ca termeni regenţi verbe la moduri nepersonale.*

476. *Realizaţi fraze în care elementele introductive să aibă corelative în regentele respective.*

477. *Formulaţi texte în care adverbele relativ-interogative* **unde, cînd, cum** *să introducă propoziţii subordonate diferite.*

478. *Construiţi fraze cu propoziţii subordonate intercalate.*

479. *Daţi exemple de fraze cu propoziţii subiective, predicative şi completive directe care să răspundă la întrebarea* **ce?**

480. *Exemplificaţi criteriile de diferenţiere a propoziţiilor subordonate cu aspecte comune, ilustrînd fiecare situaţie prin texte concludente.*

481. *Realizaţi fraze în care o propoziţie subordonată să depindă de mai multe propoziţii regente.*

482. *Construiți exemple de propoziții subordonate diferite introduse prin locuțiunea conjuncțională* **fără să.**

483. *Folosiți adverbul relativ-interogativ* **cît** *în alcătuirea unor exemple de subordonate diferite.*

484. *Alcătuiți exemple de propoziții coordonate legate prin raport joncțional sau juxtapus.*

485. *Construiți texte cu propoziții subordonate în care raportul de subordonare să se realizeze prin juxtapunere.*

486. *Dați exemple de complemente circumstanțiale pe care să le transformați apoi în propoziții circumstanțiale corespunzătoare.*

487. *Realizați fraze în care numărul predicatelor exprimate să nu corespundă numărului de propoziții existente.*

488. *Creați situații în care o propoziție subordonată să aibă ca regente două propoziții.*

489. *Formați texte în care o propoziție regentă să determine două, trei propoziții subordonate care să nu fie în raport de coordonare, ci într-un raport independent, fiecare propoziție subordonată depinzînd de un termen regent diferit din propoziția regentă.*

490. *Construiți fraze în care elementele introductive ale propozițiilor subordonate să apară în interiorul lor.*

491. *Prezentați texte în care conjuncția* **dacă** *să introducă următoarele propoziții subordonate: subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă, condițională și concesivă (precedată de conjuncția* **și***).*

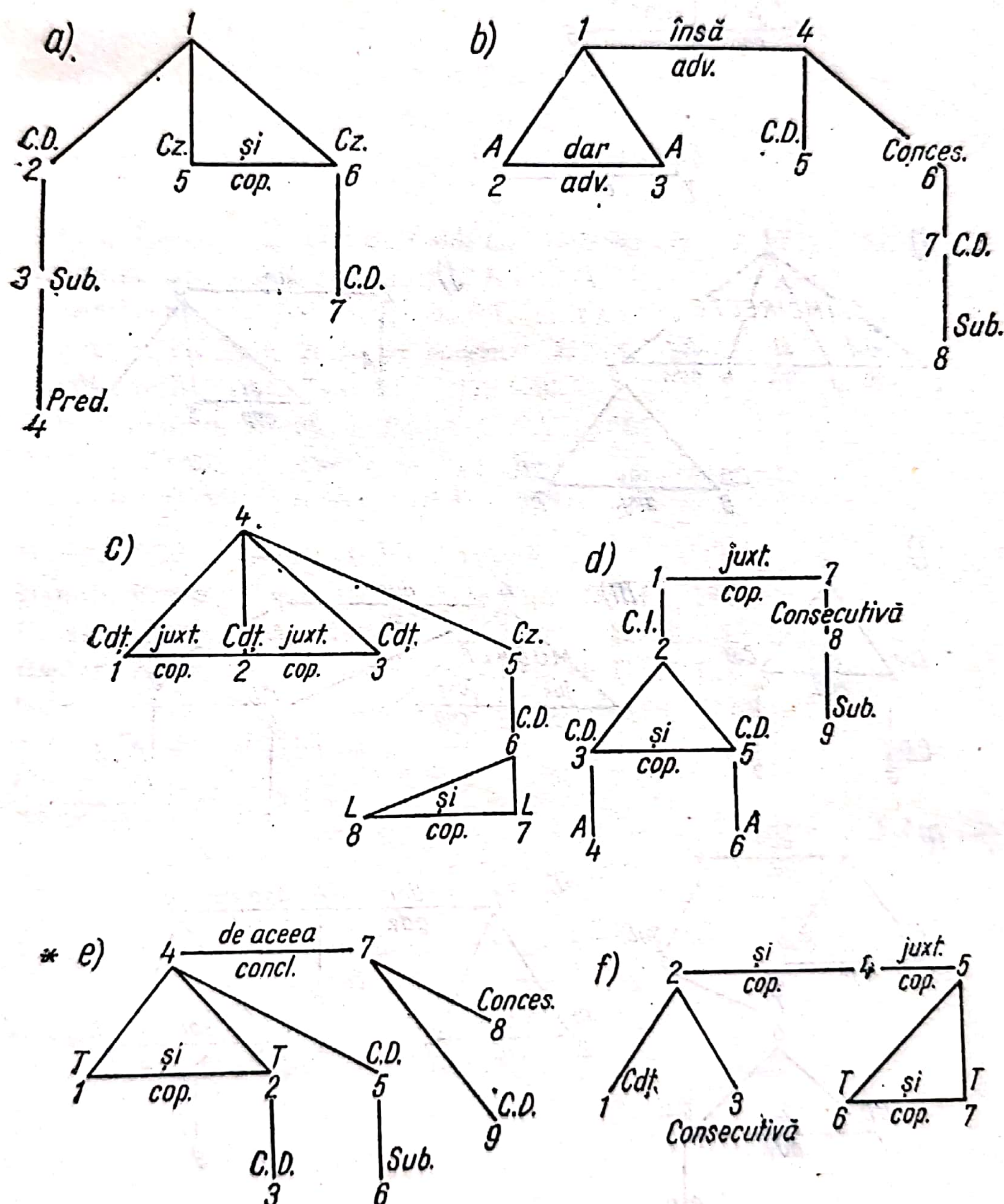
492. *Sistematizați, într-o schemă, propozițiile subordonate care prezintă aspecte comune privind elementele introductive.*

493. *Alcătuiți fraze în care propozițiile subiective să aibă ca termeni regenți diferite adverbe predicative; aplicați contragerea acestor subiective.*

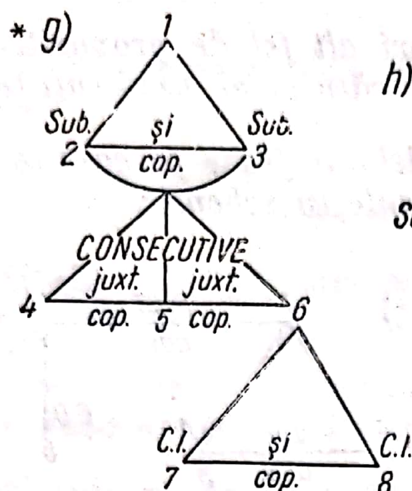
494. *Folosiți în alcătuirea unor fraze verbele* **a rămîne, a reieși, a însemna,** *atît cu sens impersonal — cerînd, așadar, propoziții subiective, cît și cu sens personal — cerînd*

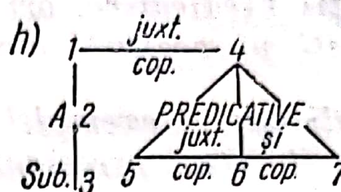
ori propoziţii predicative, ori alt fel de propoziţii subordonate; numiţi propoziţiile alcătuite şi explicaţi-le.

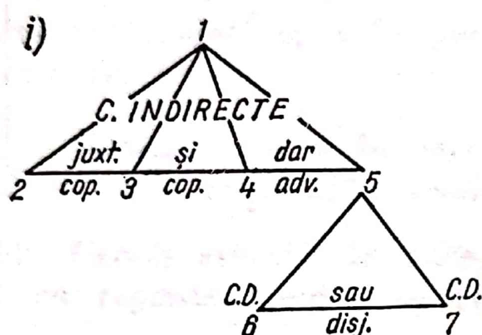
495. *Realizaţi, în exemplele de fraze pe care le veţi crea, următoarele structuri prezentate în scheme:*

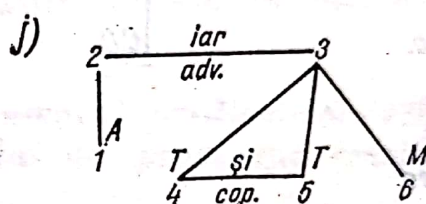


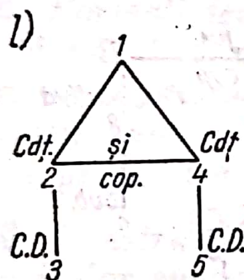
* Cînd m-ai chemat şi mi-ai spus ce să fac, am văzut că e posibil să-ţi îndeplinesc dorinţa; de aceea ţi-am promis, chiar că nu aveam prea mult timp disponibil, să te servesc.

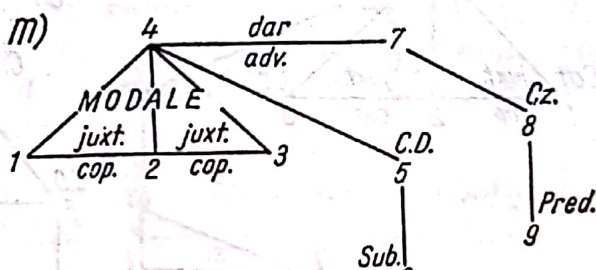


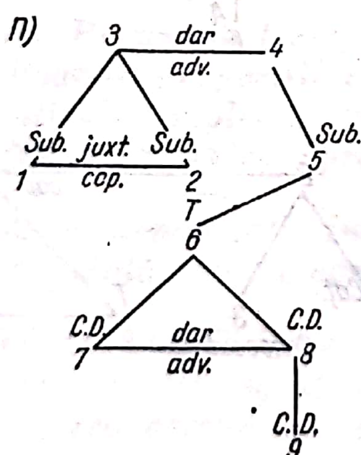


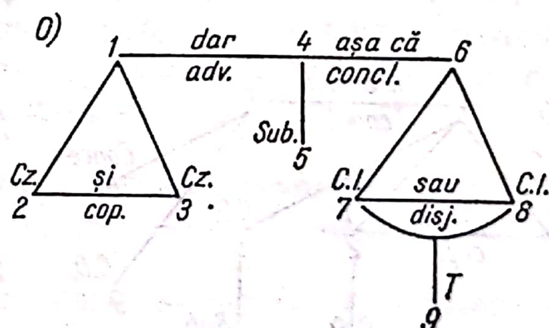












* Se știe cum l-au bătut și chinuit, încît slăbise, se îmbolnăvise, se convinsese că nu va mai scăpa și în beciul jandarmeriei îi vor putrezi oasele.

IZVOARE

Achim, I. — Olanu, Tudor, *Cetățean, societate, familie*, E.P., 1970
Agârbiceanu, Ion, *Costinaș*, E.P.L., 1962
Agârbiceanu, Ion, *Povestiri*, E.P.L., 1969
Agârbiceanu, Ion, *Schițe și povestiri*, B.P.T., 1956
Alecsandri, Vasile, *Poezii*, E.T., 1965
Alexandrescu, Grigore, *Poezii*, B.P.T., 1961
Anghel, Dimitrie, *Poezii*, E.P.L., 1968
Arghezi, Tudor, *Versuri*, B.P.T., 1960

Banuș, Maria, *Poezii*, E.P.L., 1953
Barbu, Eugen, *Martiriul sf. Sebastian*, E.P.L., 1969
Bassarabescu, I. A., *La casa din Batiște*, E.P.L., 1961
Bassarabescu, N., *Nuvele, schițe, amintiri*, E.S.P.L.A., 1961
Bassarabescu, N., *Un om în toată firea*, B. șc., 1961
* * * *Basme populare*, E.T., 1966
Bălcescu, Nicolae, *Opere* (vol. II), E.T., 1960
Bălcescu, Nicolae, *Românii supt Mihai-voevod Viteazul*, E.P.L., 1966
Băran, Vasile, *Contemporani cu viitorul*, E.P., 1962
Beniuc, Mihai, *Cîntec de primăvară*, E.T., 1962
Beniuc, Mihai, *Culorile toamnei*, E.T., 1965
Berbecaru, Valentin, *Banchetul*, E.P.L., 1967
Biberi, Ion, *Tudor Vianu*, E.P.L., 1966
Blaga, Lucian, *Hronicul și cîntecul vîrstelor*, E.T., 1965
Blandiana, Ana, *Calitatea de martor*, E.C.P., 1970
Bogza, Geo, *Cartea Oltului*, E.T., 1967
Bogza, Geo, *Patria noastră*, E.T., 1964
Botez, Demostene, *Memorii*, E. Minerva, 1970
Botez, Demostene, *Prin U.R.S.S.*, E.P., 1964
Brătescu-Voinești, I. Al., *În lumea dreptății*, E.T., 1963
Brătescu-Voinești, I. Al., *Nuvele și schițe*, E.T., 1958
Breban, Nicolae, *Animale bolnave*, E.T., 1968

CARAGIALE, I. L., *Nuvele și povestiri*, E.T., 1966
CARAGIALE, I. L., *Nuvele și schițe*, B.P.T., 1959
CARAGIALE, MATEI, *Craii de Curte veche*, B.P.T., 1965
CAZIMIR, OTILIA, *Prietenii mei, scriitorii*, E.P.L., 1964
CĂLINESCU, GEORGE, *Cartea nunții*, E.P.L., 1960
CĂLINESCU, GEORGE, *Viața lui Mihai Eminescu*, E.P.L., 1966
CERNA, PANAIT, *Poezii*, E.S.P.L.A., 1959
CHIRIȚĂ, CONSTANTIN, *Castelul fetei în alb*, E.T., 1964
CHIRIȚĂ, CONSTANTIN, *Teroarea neagră*, E.T., 1968
CIOBANU, FULVIA-SFÎRLEA, LIDIA, *Cum scriem, cum pronunțăm corect*, E.S., 1970
CONSTANTIN, THEODOR, *Fiul lui Monte Cristo*, E.T., 1964
COSTIN, S., *Pagini din lupta U.T.C. din România*, E.P., 1964
COȘBUC, GEORGE, *Fire de tort*, E.P.L., 1965
COȘOVEI, TRAIAN, *Uriașul preludiu*, E.T., 1961
CREANGĂ, ION, *Opere*, E.P.L., 1959

DELAVRANCEA, B. ȘT., *Nuvele și povestiri*, E.T., 1963
DELAVRANCEA, B. ȘT., *Povestind copiilor*, E.T., 1961
DEȘLIU, DAN, *Poeme*, E.P.L., 1961
* * * *Diplomați iluștri*, E.P., 1969
DRAGOȘ, VICOL, *Pe drumul victoriei*, E. Militară, 1961

EMINESCU, MIHAI, *Despre cultură și artă*, E. Junimea, 1970
EMINESCU, MIHAI, *Poezii*, B.P.T., 1965

FILIMON, NICOLAE, *Ciocoii vechi și noi*, E.T., 1961

GALACTION, GALA, *La vulturi*, E.T., 1962
GALACTION, GALA, *Lîngă apa Vodislavei*, B.P.T., 1961
GALACTION, GALA, *O lume nouă*, E.P., 1970
GHILIA, ALECU IVAN, *Cuscrii*, E.S.P.L.A., 1959
GÎRLEANU, EMIL, *Cea dintîi durere*, E. I. Creangă, 1971
GÎRLEANU, EMIL, *Scrieri alese* (vol. II), E.P.L., 1963
GOGA, OCTAVIAN, *Opere* (vol. I—II), E.P.L., 1967

HOGAȘ, CALISTRAT, *În munții Neamțului*, B. șc., 1958
HORVAT, IMRE, *Versuri*, B. șc., 1959

IBRĂILEANU, GARABET, *Adela*, E.P.L., 1966
IBRĂILEANU, GARABET, *Studii literare*, E.P.L., 1957
IGNĂTESCU, CONSTANTIN, *Dosarul lui Ion Măruntu*, E.T., 1962
IORGA, NICOLAE, *Cugetări*, E.T., 1968
IORGA, NICOLAE, *Istoria literaturii române sec. XVIII (1688—1821)*, E.D.P., 1969
IORGA, NICOLAE, *Pagini alese I—II*, E.P.L., 1965

Iosif, Şt. O., *Opere alese*, E.P.L., 1962
Ispirescu, Petre, *Basme*, B.P.T., 1966
Istrate, Panait, *Chira-Chiralina*, E.P.L., 1969
Ivasiuc, Alexandru, *Păsările*, E.C.R., 1970

Jebeleanu, Eugen, *Versuri*, B.P.T., 1963

Kogălniceanu, Mihail, *Cronicile României*, E.S.P.L.A., 196

Lăncrănjan, Ion, *Cordovanii* (vol. I–II–III), E.P.L., 1966
Leon, Aurel, *Umbre*, E. Eminescu, 1970
Lovinescu, Eugen, *Mite. Bălăuca*, E. Eminescu, 1971
Luca, Ştefan, *Balul intelectualilor*, E.T., 1966

Macovescu, George, *Gheorghe Lazăr*, E. Albatros, 1973
* * * *Magazin istoric*, nr. 4, 7/1970
Maiorescu, Titu, *Critice*, E.P.L., 1966
Mihale, Aurel, *Nopţi înfrigurate*, E. Militară, 1961
Minulescu, Ion, *Banchetul meu*, E.C.R., 1971

Neagoe, Manole, *Napoleon*, E. Minerva, 1970
Neculce, Ion, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, E. I. Creangă, 1972
Neculuţă, D. Theodor, *Poezii*, E.T., 1959
Negruzzi, C., *Negru pe alb*, E.T., 1967

* * * *Nuvela română contemporană*, E.L., 1964
Odobescu, Alexandru, *Doamna Chiajna*, E.P.L., 1961
Odobescu, Alexandru, *Mihnea-vodă cel Rău*, E.P.L., 1961
Odobescu, Alexandru, *Pseudo-kynegetikos*, E.P.L., 1960

Petrescu, Camil, *Patul lui Procust*, E.P.L., 1963
Petrescu, Camil, *Un om între oameni*, E.P.L., 1965
Petrescu, Cezar, *Apostol*, E.P.L., 1963
Petrescu, Cezar, *Întunecare*, E.P.L., 1965
Petrescu, Cezar, *Romanul lui Eminescu*, E.P.L., 1968
Piru, Alexandru, *Liviu Rebreanu*, E.T., 1965
Popovici, Titus, *Setea* (vol. I–II), B.P.T., 1961
Preda, Marin, *Desfăşurarea*, E.P.L., 1954
Preda, Marin, *Intrusul*, E. Eminescu, 1970
Preda, Marin, *Moromeţii*, E.P.L., 1955
Puşcariu, Sextil, *Călare pe două veacuri*, E.T., 1968

Rădulescu, Ion Heliade, *Poezii*, B. şc., 1958
Rebreanu, Liviu, *Ciuleandra*, E. Meridiane, 1970
Rebreanu, Liviu, *Ion*, B.P.T., 1963
Rebreanu, Liviu, *Opere alese* (vol. I), E.P.L., 1959
Rebreanu, Liviu, *Pădurea spânzuraţilor*, E.P.L., 1964

REBREANU, LIVIU, *Răscoala*, E.S.P.L.A., 1965
REBREANU, VASILE, *Casa*, E.L., 1968
ROMAN, CAROL, *Mărturii despre tineri și tinerețe*, E.P., 1970
RUSE, ION, *Martor în constelații*, E.T., 1964
* * * *România literară*, nr. 2, 5, 12, 21, 30/1971
RUSSO, ALECU, *Opere alese*, E.P.L., 1962
SADOVEANU, MIHAIL, *Anii de ucenicie*, E. Minerva, 1970
SADOVEANU, MIHAIL, *Baltagul*, E.P.L., 1962
SADOVEANU, MIHAIL, *Cazul Eugeniței Costea*, E. Eminescu, 1970
SADOVEANU, MIHAIL, *Cealaltă Ancuță*, E.P.L., 1963
SADOVEANU, MIHAIL, *Cele mai vechi amintiri*, E. Minerva, 1970
SADOVEANU, MIHAIL, *Dumbrava minunată*, E.P.L., 1968
SADOVEANU, MIHAIL, *Frații Jderi*, E.P.L., 1963
SADOVEANU, MIHAIL, *Mitrea Cocor*, E.P.L., 1959
SADOVEANU, MIHAIL, *Nada Florilor*, E. Minerva, 1970
SADOVEANU, MIHAIL, *Neamul Șoimăreștilor*, E.P.L., 1962
SADOVEANU, MIHAIL, *Nicoară Potcoavă*, E.P.L., 1962
SADOVEANU, MIHAIL, *Opere* (vol. VIII), E.S.P.L.A., 1960
SADOVEANU, MIHAIL, *Povestiri de dragoste*, E. Minerva, 1970
SADOVEANU, MIHAIL, *Raiul*, E.T., 1956
SADOVEANU, MIHAIL, *Șoimii*, E. Militară, 1965
SADOVEANU, MIHAIL, *Țara de dincolo de negură*, E.S.P.L.A., 1961
SADOVEANU, MIHAIL, *Valea Frumoasei*, E.T., 1965
SADOVEANU, PROFIRA, *Stele și luceferi*, E.L., 1969
SAHIA, ALEXANDRU, *Execuția din primăvară*, E.P.L., 1962
SAHIA, ALEXANDRU, *Uzina vie*, E.T., 1961
SĂLCUDEANU, PETRE, *Moartea manechinului*, E. Albatros, 1970
SĂLCUDEANU, PETRE, *Strada Lux*, E.T., 1962
SEBASTIAN, MIHAI, *Accidentul*, E.P.L., 1968
* * * *Scriitorii noștri despre frumusețile patriei*, E.T., 1965
SLAVICI, ION, *Amintiri*, E.P.L., 1967
SLAVICI, ION, *Moara cu noroc*, B.P.T., 1960
SLAVICI, ION, *Nuvele* (vol. I), B.P.T., 1960
* * * *Snoave populare românești*, E. Minerva, 1971
STANCU, ZAHARIA, *Desculț* (vol. I—II), B.P.T., 1960
STANCU, ZAHARIA, *Dulăii*, B.P.T., 1960

Teodoreanu, Ionel, *În casa bunicilor*, E.T., 1968
Teodoreanu, Ionel, *La Medeleni* (vol. I—II—III—IV—V), E.P.L., 1960
Teodoreanu, Ionel, *Turnul Milenei*, E. Eminescu, 1970
Topîrceanu, George, *Versuri și proză*, E.S.P.L.A., 1959
Tudoran, Radu, *Dunărea revărsată*, E.T., 1961

Vianu, Tudor, *Postume*, E.L., 1966
Vianu, Tudor, *Scriitori români* (vol. I—II), E. Minerva, 1970
Vlahuță, Alexandru, *România pitorească*, E.T., 1961

Zamfirescu, Duiliu, *Trilogia — Viața la țară, Tănase Scatiu, În război*, E.P.L., 1965

CUPRINS

Prefață 5
Abrevieri 7

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Propoziția 11
Subiectul 18
Predicatul 24
Atributul 32

Complemente necircumstanțiale

Complementul direct 40
Complementul indirect 44
Complementul de agent 49

Complemente circumstanțiale

Complementul circumstanțial de loc 56
Complementul circumstanțial de timp 60
Complementul circumstanțial de cauză 64
Complementul circumstanțial de scop 68
Complementul circumstanțial de mod 70
Complementul circumstanțial condițional 75
Complementul circumstanțial concesiv 77
Exerciții recapitulative 80

SINTAXA FRAZEI

Fraza 89
Propoziția subiectivă 96
Propoziția predicativă 100
Propoziția atributivă 104

Propoziţia completivă directă 110
Propoziţia completivă indirectă 115
Propoziţia circumstanţială de loc 118
Propoziţia circumstanţială de timp 120
Propoziţia circumstanţială de cauză 127
Propoziţia circumstanţială de scop 130
Propoziţia circumstanţială de mod 133
Propoziţia circumstanţială consecutivă 138
Propoziţia circumstanţială condiţională 139
Propoziţia circumstanţială concesivă 143

Exerciţii recapitulative 147

Izvoare 161

Redactor: M. PIETREANU
Tehnoredactor: A. SABĂU

COLI DE TIPAR: 10.50, TIRAJUL: 43.000 ex.
BUN DE TIPAR: 29.IV.1977



Cd. 34. I. P. INFORMAŢIA.
Str. BREZOIANU 23 —25,
BUCUREŞTI

EXERCIȚII DE SINTAXĂ

CARTEA DE FAȚĂ se adresează cititorilor care studiază gramatica limbii române, oferindu-le posibilitatea de a-și consolida și completa cunoștințele de sintaxă și, implicit, pe cele de morfologie.

SCOPUL URMĂRIT este, pe de o parte, asigurarea corelației permanente între noțiunile teoretice și exercițiile practice, iar pe de altă parte, realizarea cerinței didacticii moderne, care preconizează participarea activă și directă a elevului la explicarea și înțelegerea faptelor gramaticale. Acestea constituie o cale sigură de a stăpîni normele limbii literare și de a ne forma deprinderi de exprimare corectă.

LEI 4,50